

17. a. l. 11.

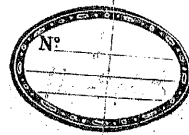
Biblioteca Espiritual	
B	
Salas:	13
Numero:	13

BIBLIOTECA ESPIRITUAL	
GRANADA	
Salas:	A
Numero:	43
Numero:	58

2 400 40 MADE IN U.S.A.

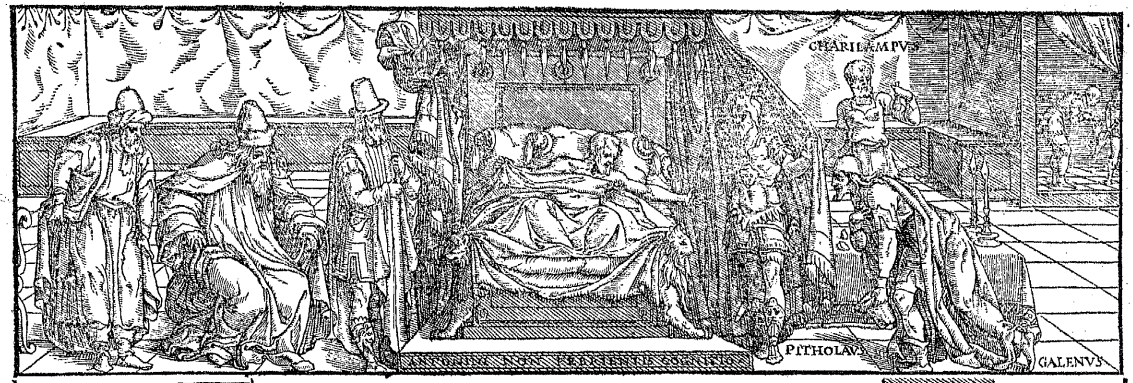

L

3
34-47

898848512

GALENI
OMNIA QVAE EXTANT
OPERA
 In latinum sermonem conuersa.
 INVENTARVM QVARTA EDITIO.

OPATRIS INSOMNIVM C

OPCRISIS PRAECOGNITIO C

*Pro qua illustranda quid actum sit, tum
 ex praefatione, tum ex librorum
 Indice deprehendes.*

OPGALENI DOCTORES C

OPAMANTIS DIGNOTIO C

OPHEPATICI COGNITIO C

OPALESTRITE CVRATIO C

VENETIIS M D LXXII

OPDISCEPTIO CVM ALEXANDRO HABITA C

T H O M A S I V N T A
M E D I C I N Æ S T U D I O S I S

Uam duram, & arduam provinciam susceperimus, Medicina studiosi, dum vobis bonorum librorum copiam sup-
peditare contendimus, eos non ignorare certo scio, quibus
huius temporis status, & conditio expenditur. vetus ta-
men institutum nostrum tuemur; neque nos quicquam de-
terrere potest, quin ad bonarum artium, & literarum
studia iuvanda acriori semper studio laboremus. hoc autem quam religiosè
hactenus præsiterimus, cum id iam late pateat, non est locus, ut modo fusius
demonstremus: de Galeni tantum libris pauca libet præfari. Huius gra-
uissimi scriptoris opera, quæ deprauata, sparsim antea vagabantur, parens
noster LUCAS ANTONIVS primus omnium & collegit, & redegit in
ordinem; innumerisq; erroribus expurgata, & multis, quæ nondum in latium
venerant, latinitate donatis aucta, summo doctorum virorum, & Europe
totius plausu typis euulgavit. Patre autem vita functo, nos patris exemplo
ad Galeni ornandos libros ita sumus animati, ut, secundo, & tertio eandem
provinciam aggressi fuerimus; ac dum, quæ vetustate erant deperdita, undiq;
recuperare, accitis doctissimis viris latinitate donare, & veteres conuersiones
ad Græcos codices expolire sumptu maximo contendimus: Galeni opera ad mi-
nime contemnendam elegantiam peruenere; nostramq; industriam hac in re
apud exteras etiam gentes fuisse probatam, cum aliorum complurium, tum uero
CONRADI GESNERI optimarum artium, & doctrina præstantissimi te-
stimonio sensimus. Caterum nunquam finis est humana diligentia terminus.
Videre quotidie est omnibus artibus, quas ad summum excellentiæ apicem per-
uenisse credideris, vi tamen ingenij, aliquid splendoris, & ornamenti accedere.
quod sanè & in hac nostra arte plurimum usu venit. Nam & si secunda, &
mox etiam tertia, è nostra officina Galeni operum diuulgatio ijs prodire au-
spicijs, ut nihil maius expectari posse videretur: est tamen in his ipsis animad-
uersus locus illustrandi rursum multa, & ad maiorem melioremq; frugem
promouendi. quæ res ita nos excitauit, ut, quando labores nostros sapientibus
viris adeo gratos esse intelligimus, acriori denuo solitudine, maioribus re-
petitis impensis & laboribus, idem opus & magnum, & arduum tractan-
dum susceperimus; quod nunc, DEO fauente, in publicum proponimus.
Quid autem hac QUARTA NOSTRA EDITIO superioribus præ-
stet, apertum cuique ex earum collatione esse potest. Sanè in hoc potissimum
enixe elaborauimus: ut propemodum uniuersæ translationes emendarentur.
Nam, quum in superioribus, non solum nostris, sed etiam aliorum editionibus

multa adhuc, graecorum fortasse codicum vitio, obscura, vel etiam mutila relicta esse intelligeremus, hic omni studio operam dedimus, ut meliora omnia legerentur. Adhibitis enim viris non literarum modo graecarum, ac latinarum, sed etiam rei Medicae, ac Philosophiae doctissimis, omnia ferè ad examen reuocari, & accuratius castigari curauimus. Praestitere in hoc fidem suam, & diligentiam VICTOR TRINCAVELIVS, IVL. MARTIANVS ROTA, IVNIVS PAVLVS CRASSVS, IVLIVS ALEXANDRINVS, VIDVS VIDIVS, AVGVSTINVS GADALDINVS, ALEXANDER IVSTINIANVS, & IACOBVS ANTONIVS MARISCOTTVS, qui et huic quoque editioni, adhibita summa diligentia praefuit. Ab his tum sua, id est ab ipsis translata, tum aliena ferè omnia recognita sunt, et ad incudem reuocata. multam vero operam, et magnum studium in hanc rem contulit Gadaldinus, quo veluti duce haec suscepta est, et obita prouincia. In hoc autem maximo labore diuina liberalitas ita nobis affulsit, ut vetustissimorum Graecorum codicum ex nobilioribus maximeque probatis bibliothecis tam opportunè nobis locuples copia facta sit, ut inde plurima, et perque obscura loca illustrari potuerint. quae res quae diligenter sit effecta, tum noua ab eodem Gadaldino adiuncta margini adnotationes, tum multa in ipso contextu passim interposita declarant. In emendandis igitur translationibus in primis haec praestitimus: Sed nonnullos quoque libros de integro ex graecis latinos factos dedimus. sunt autem, liber de CONSVETVDINE, & liber de COMATE, & PROGNOSTICA de decubitu ex mathematica scientia: quod illi duo olim de graecis obscurius conuersi fuissent: haec vero, quod antea corruptissima & graece, & latine legerentur. His omnibus, ut more nostro Galeni opera cum aliqua accessione hoc etiam tempore emitteremus, nuper addita est SYNOPSIS librorum de Pulsibus, cuius quandoque Galenus meminit, liber de DIAETA Hippocratis in Morbis acutis, itemque libellus de PLANTIS, & occultis medicinis ex Arabico in Latinum translatus, qui & ipse Galeno ascribitur. Sed quid plura? omnis nostra cogitatio in eo maxime versatur, ut vobis, medicinae studiosi, omni tempore gratificemur. experimur certe, ac tentamus omnia. Nostis quam saepe Galenus Hippocratis verba, & sententias citet, plerumque interpretetur, nonnunquam etiam corrigat: nostis etiam, quantopere medendi artem inuict Hippocratica Galenicis coniungi. Ecce (quod nusquam haecenus factum video) singulis Galeni locis suum Hippocratis locum indicatum, ac veluti digito demonstratum habetis. Quo fiet, ut in studendo, & Galeni sententia assequenda, initiatis medicinae, & nondum in Hippocratis lectione versatis minor deinceps impendeat labor. pro qua quidem re, maxime FRANCISCO ANGELO COCCIO habenda sunt gratiae, qui huius utilis laboris auctor, cum in secunda, tertia, quarta, sexta Classe, & libris Extra Ordinem, loca Hippocratis indicauit, tum praeterea

egre-

egregiam in libris Aphorismorum operam nauauit. hic enim non loca solum a Galeno citata, sed & alia plura collegit, quibus Hippocrates eandem sententiam repetit. is etiam locis passim adnotatis, quibus Galenus propositum Aphorismum, vel interpretatur, vel citat. Quod reliquum in Galeni operibus fuit, ut studiosis satisfaceret nostram hanc editionem quotidie efflagitantibus, quum ipse Coccius in summa temporis angustia tantis laboribus esset impar, commissum est cura, & diligentia THEODOSII THALASSINI, & IOANNIS COSTAE, qui munus suum, ille quidem in Hagiogicis, prima, & quinta classe: hic vero in septima classe quantum fieri potuit diligentia, & fide praestiterunt. Haec quum ita se habeant, iam perspicuum est, hac Quarta nostra editione Galeni opera superioribus omnibus castigatiora, & illustriora prodire. Sanè ordinem Librorum, quem in editionibus nostris semper seruauimus, etsi doctis quibusdam non satis arridere audimus: non tamen duximus immutandum. Nam, quicquid alij sentiant, nos in tot libris, diuersis temporibus, diuerso proposito, & sine conscriptis certum, & perpetuum seruari ordinem non posse intelligimus: quando aliqui, si eorum hypotheseos spectes, tribus nonnunquam in locis constitui posse non iniuria videantur. Quid, obsecro, incommodi studiosis, quid detrimenti affert, hic an illic liber unus aut alter collocetur, dummodo eius libri copia non desit? res quidem, certè haec multis doctissimis viris tam parui momenti est visa, ut nos ad maiorem curam traducere non debuerit. quinetiam audio inter doctos sedari hanc de ordine controuersiam non posse: quum alij nostrum, id est à IOANNE BAPTISTA MONTANO constitutum ordinem magis probent: alij alium, atque alium commendent; & rursus aliquibus nullus haecenus assignatus ordo ullo pacto queat satisfacere. At vos interea, studiosi, accipite alacri letoque animo Galeni opera, quae tantis laboribus, & impendijs nostris elegantissima, & exornatissima vobis praestamus. De nobis autem ipsis illud vere, ac libere possumus polliceri, eosdem scilicet qui antea fuimus, hoc est promptos, paratosque ad studia vestra iuuanda, in posterum etiam futuros, si modo hanc nostram diligentiam in Galeni operibus diuisgandis gratam vobis fuisse intellexerimus. Deus. O. M. conatus vestros bene fortunet. VENETIIS Mense Iunio M D LXV.

GALENI VITA

EX CONRADI GESNERI

PROLEGOMENIS IN GALENVN

IN qua Galeni vita copiose describitur, videlicet nomen, patria, seculum, parentes, institutio prima, & in ea præceptores: deinde artis medicæ studium, præceptores in eadem, & circa demonstrationem, ac veritatem diligentia: tum familiares eius, & peregrinationes explicantur: postea historia aliquot præfagiorum eius, & curationum recitantur: dein eius valetudo, morbi, & mors: denique mores, virtutes, & pietas commemorantur. Postremo omnigenæ doctrinæ eius præstantia, artis medicæ per ipsum illustratio, eius que libr. ratio in vniuersum, stylus, & tractatio, & ad alias diuersas scientias ex eorum lectione utilitas, que redundet, vberissime exponitur: & cum gloriæ eius prædicatione epilogus infertur. Non solum autem Galeni vitam, & laudes prima hæc Πελοποννησίων nostrorum pars continet: sed plurima in vniuersum tum ad totius medicæ artis laudes, & rationem, tum etiam philosophiæ pertinentia: & absoluti futuri medici exemplar, atque ideam.

Proæmium.

DE Vita, & doctrina Galeni, præclari aliquot viri nostro seculo scripserunt, vt Hieronymus Gemusæus medicus, & philosophus summus, acerrimo vir ingenio, philosophiæ olim in illustri Academia Basiliensi professor: Iulius Alexandrinus medicus Cæsareus, Philippus Melanchthon, & Andreas Lacuna: quorum omnium doctissima scripta hac de re perlegi, ita vt è singulis ea, quæ ad ipsum præcipuè Galenum pertinere iudicabam, decerpserim: in primis verò, & plurima, ex Gemusæi in primam Galeni operum Basileæ ex Frobeniana officina editionem præfatione: in quo Galeni vitæ, atq; doctrinam copiosissime, disertissime q; descripsit. Non difficile quidem mihi fuisse, ex diuersis apud Galenum locis, quæ ad hanc rem pertinebant describere, sed malui (quod & facilius fuit) doctissimorum ante me hominum scriptis vt, cum ingenua confessione: ordine pro meo arbitrio mutato, & additis vbique multis, quæ illi omiserant, vel ex Galeni libris, vel aliunde: multis etiam omisissis, quæ rhetorico artificio magis ad decantandas Galeni laudes: quam simplicius, solidiusque ad vitam eius, doctrinam q; describendam, prolata videbantur. Nec puduit me multa verè, commodè, eruditè ab alijs dicta, vel ipsè verbis repetere: vt neque ipsos plerique partim ex Galeni, partim alijs veterum libris mutuari. Sed ex altera quoque eiusdem Gemusæi in Græcam Galeni operum editionem Basileæ publicatam, parçè quædam decerpsi, & breuissimis sententijs inclusi, quæ ipse copiosius de eius doctrina persequitur.

Medicina origo, & progressus ad Galeni usque.

Medicinæ origo prima, quæ fuerit, & eius incrementa vsque ad Hippocratem: & ab Hippocrate rursus ad Galenum quæ eius facies, copiose persequitur Gemusæus, in præfatione Latinorum Galeni operum. Ex quo mutuatus videtur Lacuna in Epitomes suæ Galeni operum præfatione, breuius eadem complexus, his ferè verbis: Artis medicæ inventionem Græci ferè vniuersi, in deos ipsos, atque illorum amicos referunt. Tradunt quippe Æsculapium ab Apolline patre institutum, filios suos postea medicinam docuisse: atque in hunc modum artem ipsam ceptam diuinis auspicijs, successione quadam hæreditaria, à parentibus propagatam semper in liberos, ad Hippocratem vsque (qui & ipse ab Æsculapio oriundus fuit) peruenisse. Cautum siquidem erat in illa Asclepiadarum familia, ne quis artem, & industriam medendi, possessionem planè diuinam, à Deo q; solis ipsis concessam, cuiquam communem faceret, qui ab eodem non esset genere exortus, id quod fuisse in causa videtur, vt peritos artis illius τῶν ἰατρῶν πατρῶν, hoc est, filios medicorum Græci semper vocarint. Hippocrates verò omnium primus dispersam prius artem (vt artis potius partes, & principia, opera que) collegit, & vniuersalia præcepta rationali methodo condidit: nobis que volumina octoginta reliquit, quæ incomparabilem doctrinam eius, vitæ que innocentiam testantur. Eum postea secuti sunt Diocles Carystius, Praxagoras, Chrysiptus sophista, Erasistratus q; ex filia Aristotelis genitus, qui antistites rationalis sectæ extiterunt. Nam sub Philino Coo, eodem ferè tempore, factio Empiricorum est orta: cuius fautores fuerunt Serapion Alexandrinus, Apollonius Antiochenus, & Menodotus: Qui sanè dissidebant à Rationalibus: quod illi quidem ratione simul, & experientia vterentur ad inuestiganda præsidia morbis ipsis congruentia: hi autem solo vsu contenti essent eorum, que aliàs aliquoties obseruauerant. Ab vtriusq; recesserunt ex æquo Methodici nuncupati, causarum abditarum indaginem (quas Logici summo studio explorabant) respicientes: nec tribuentes quicquam experimentis particularibus, quibus nitèbatur Empirici. Reducebant autem hi, vt omnes particulares affectus ad generales duos, nempe astrictum, et laxum: sic vniuersas curationes ipsorum, ad duas similiter, astrictionem videlicet eorum, quæ laxa essent, & relaxationem illorum quæ astricta. Auspicia huic sectæ dedit Themison Laodiceus: absoluit autem eam Thessalus ille Trallianus,

GALENI VITA

Trallianus, qui pollicebatur se edocturum artem ipsam accuratissime vel sex mensibus tantum. Post quos omnes tandem Galenus secutus, medicinam in tot sectas diuisam, laceram q; suæ integritati, atq; nitenti restituit: explodens quidè omnia peruersa dogmata, quæ grassabantur suo tēpore, reuocans autè Hippocraticam rationem medendi, quæ iam plus q; sexcentos annos sepulta, & neglecta fuerat. Sed nūc ceteris omisissis, de solo deinceps Galeno dicamus, id q; copiosius, accuratius q; vt simul perfectum, viuum, & absolutum medici exemplar, atq; idea in ipso elucescat.

Galenus nomen.

Γαληνός oxytonum, vocabulum est adiectiuum, tranquillum, placidum, & serenū significans: quæ quidem vocabula Latini etiā hominum quorundam propria fecerunt, parentibus nimirū talem animi statū suis liberis ominantibus. Et proculdubio Galeni etiā nostrum pater, vir eruditus, filio suo, què in optimis quibusq; disciplinis, quibus animi maxime tranquillatur, omnes q; eorū perturbationes serenatur, instituendum proposuerat, non temerè hoc nomen imposuit. Est autem Γαληνῆ proprie illa tranquillitas, qua mare placidum, ventis, ac fluctibus minime obnoxium, planè quiescit, hanc grammatici deducunt παρατὸ γάλα, vnde & λευκὴν Γαληνῆν Homerum dixisse putant. Forsitan autem Γαληνός cum adiectiue accipitur tantum vltimam acuit, cū verò nomen proprium est, primam: sicuti etiam βονθός, ἀρητός, ἀδελφός, item γλαυκός, χρυσός, ἀργός, appellatiua quidem, oxytona sunt: propria vero facta retrahūt accentū, vt in Cyrilli libello de us, quæ accentu differūt, apparet. Sed hæc Grammaticis relinquamus: quorū tamen obseruationes, ac leges sepe ab authoribus non obseruantur. nos quidem in exculis hæcenus codicibus nullis Γαληνός proparoxytonū reperimus: quanuis ita scribendum ex aliorum priorū analogia videatur. Claudij pranomen vt ex Romanorū consuetudine ei adscitum apparet (solebāt enim Romani omnes liberi duntaxat, honoris causa nominibus præmittere pranomen) ita nusquam ab eo vsurpatum puto, tanquam ambitiosius forte, & non vsitatum Græcis, alijs q; populis.

Patria.

Pergami natum esse Galenum (quanuis id nescio qui negarunt, quos Andreas Lacuna notat) cum ex varijs historicis, (& Ioannes Tzetze, qui hanc urbem propè Troiam esse scribit) tum innumeris ipsius Galeni testimonijs constat, apertissime quidem, libro primo De compositione medicamentorū secundum genera, Pergamū sibi patriam esse testatur, his verbis: Hoc medicamentum non ex eorum numero est, quæ à me primum composita sunt: sed iam annis multis ante, à rege nostro, Pergamenibus imperante, Attalo, viro omnigenorum medicaminum studioso, & c. Similiter libro secundo De pharmacorum compositione secundum partes, sic ait: Nam & frigidorum fontium, & niuis, multa Romæ est vbertas, quemadmodum apud nos in Pergamo. Et rursus eodem libro: Atq; ad hanc rem nostrum Pergamenum atramentū scriptorium præcellit, & c. Fuit autem Pergamus, vel Pergamum, Asiæ ciuitas nobilissima, ingeniorum q; optimorū atrix: quæ diu quidem sub regibus Attalicæ familiæ florens, postea Romanorum legibus paruit. Quare Galenus merito ab illa oriundum se gloriatur: & q; ciuitas illa amplissima vtpote ad quadraginta hominū millia capax, & in regione probè temperata, Mysiæ q; vicina sit, alicubi tradit. Meminit eius in Apocalypsi. Diuus Ioannes: & Pergamenum vulgò dictum, in eadem vel Eumenes, vel Attalus, primus inuenisse dicitur. In hac verò tam celebri ciuitate natus Galenus, in qua percelebre etiā Æsculapij dei medici fanum fuisse constat, nil mirum si medicus longè celeberrimus euasit, non q; Æsculapium nos deum faciamus: sed q; in maximam remediōrum obseruationem, & artis principia, illic tum apud Æsculapij sacerdotes, tum alios fuisse probabile sit. Agrorum enim decumbentium curationes perusitata ab ipsis remedia antiqua quadam consuetudine ad ipsos perlata obseruabantur. Libro quidem septimo de compositione medicamentorū secundum genera, Asianum femetipsum nominat Galenus.

Seculum.

Vixit sub Marco Aurelio Antonino, Commodo, Lucio, & Seuerò, Cæsaribus: vt apparebit infra in eius peregrinationibus. M. Aurelius Antoninus quidem, cū Galenus Romæ esset, obiit: & regnauit post eū, ipso Galeno teste, Seuerus, qui seipsum mutato nomine Antoninū vocauit. Eusebius tradit sub Cæsaribus Adriano, Antonino Pio, Marco, & Commodo, claruisse Galenū. Suidas sub Marco, & Commodo, & Pertinace eū collocat, Io. Tzetzes sub Antonino Caracalla. Ex his autè omnibus primus est Adrianus, qui imperare cepit anno Dñi 220: vltimus Caracalla, cuius Imperij annus primus fuit, à nato Christo 314. Quod si à primo Adriani anno computes vsq; ad primum Caracallæ, anni erunt 74. Conqueritur autè ipse ab initio Methodi medendi suo seculo artes bonas contempuit, & veritatis inquisitionem nemini ferè cura fuisse: discipulas fugisse plerosq; omnes: pecunias, ciuilem potentiam, ac voluptatem expetiuisse, adeo vt profano haberetur, qui sapientiæ studium quæreret, quo magis admiranda Galeni virtus fuerit, cuius excessum ingenium in tanta sui temporis corruptela, à veritatis studio non fuerit auersum.

Parentes.

Generosam, & nobilem Pergami fuisse familiam Galeni, ex ipsius verbis, quæ in libro De curandis animi affectibus, leguntur, constat. Patrem habuit Niconem nomine, ciuem Pergami, opulentum: iustitiam, frugalitatem, temperantiam, humanitatem, et clementiam insignem, ab omni iracundia alienum, liberalem, modestū, & omnino optimū virum, qui q; probis omnibus semper admirationi esset: Græca lingua & varijs disciplinis, præsertim Mathematicis, doctissimū, & studijs philosophicis deditum, vnde & architecti dignitate functus est Pergami. Græcæ quidem linguæ peritissimus fuit, eam q; ad amussim tenuit: ita vt doctor etiā eius linguæ, & pedagogus fuerit. Gallebat is Geometriam, Arithmeti cam, Astronomiam, Architecturam, simul q; (præsertim in senectute)

rei rusticae studiosus erat: quibus plerisque artibus auius quoque, et proauus Galeni non vulgariter erudi fuerant: & eandem etiam ipse a parente, doctore, & pedagogo optimo hausit: a quo ad annum usque decimum quintum suae aetatis, grammaticam, logicam, & arithmetica didicit. Cum vero iam adolescentiam ingressus Galenus, doctrinae studiis ardentius, quam ceteri condiscipuli die, noctuque operam daret, pater in agrum rei rusticae studio concessit: ubi, cum iam aetate declinante agricultura delectaretur, triticum & hordeum aliquando seminavit, omnibus diuersi generis seminibus, quae ipsi erant admista, diligenter selectis, quo certe cognosceret, num ex ipsorum mutatione lolium, & aegilops nascerentur, an propriam hanc quoque semina naturam haberent. Idem aliquando adipem, & oleum recondit, ut illis quae antiquissimis aliquando uti liceret. Et ut familiae suae de educatione salubrioribus prospiceret, semina, & fructus aliquos (ut amygdala, iuglandes, auellanas, legumina diuersa, triticum, in aqua prius macerare, aut elixare solebat, ut inde, an intumescerent, & quantum, & quam cito, perciperet: atque ita de eorum salubritate statueret. In uno quoque enim seminum genere alia quidem (pro solis, aliusque causis diuersis) coqui, & intumescere facile solent, alia difficile, haec minus, illa magis salubria sunt. Vita autem sanctus est natu, ut videtur, iam grandior, priusquam omnino annum vicesimum Galenus attigisset. Et talis quidem Galeni pater fuit: mater vero usque adeo iracunda, ut interdum etiam morderet ancillas, semperque & vociferaretur, & cum marito contenderet, idque longe quidem odiosius, quam cum Socrate olim Xanthippe, mulier interim pudica, & circa rem familiarem augendam sollicita.

Institutio prima.
Praeceptores.

Institutio prima Galeni & in primis disciplinis fuit, ut dictum est, ad annum usque decimum quintum: intra quod tempus sub patre grammatica, arithmetica, geometria, & astronomia eruditus est. In his disciplinis humanioribus usque ad eam aetatis annum enutritus, ad dialecticam inde contemplationem, ut soli deinceps philosophiae vacaret, ab illo perductus est. Adeo autem natura promptus fuit, & excellenti ingenio, ut vel primis auspiciis maximam de se exhiberet expectationem. Hanc patris liberalitas augebat, ita ut aetatis eiusdem ceteros plerisque omnes superaret. Libro quidem secundo de differentiis pulsuum, in colloquio cum aliis quibusdam, tardum natura se esse dicit, & festinantes non consequi facile: sed tarditatem hanc fingebat, ne importunius a quibusdam ad hominum ante distinctionem definiendum vrgeretur. Sic ei in logica theoria instituto, pater celeberrimum Stoicorum libros, praesertim vero Chryssippi proposuit, tantum autem profecerat, ut admodum adolescens adhuc in illius syllogisticos libros Commentarium conscriberet. Ab eo tempore praeparatus Mathematicis disciplinis, & omnis sapientiae organo instructus, philosophorum scholas ingressus est, cum olim philosophiae studium principes tantum viri, & reges tractaret: ut pluribus in per scripta a se Galeni vita Gemusae noster edidit. Et primum quidem Philopatoris stoici discipulum quendam satis diu audiuit: neque hoc temere, aut fortuito, sed optimo patris consilio factum arbitror, ut ante alios Stoicorum philosophorum argumenta, & rationes audiret: qui & in dialecticis studiosus (etiam minus accurate, quam Peripatetici) versabatur, et ad componendos animi affectus, aut potius excidendos, si fieri posset, & inducendam tranquillitatem, ac perpetuum virtutis exercitium, plurimum studij ponebant: id quod in ea aetate, qua maxime vigent cupiditates, & perturbationes animi, ad recte formandos Galeni mores, vitaeque moderationem, non parum conducebat. Scio vituperari Stoicos, qui requirant ἀπ' ἀθελων: quae tamen praecipienda forte fuerit, ut eius studio ad μετριοπράθειαν saltim (ubi ea conuenit, si non ubique) perueniamus. Qui enim optima, & perfectissima sibi proponunt, ad ea enitendo, & aspirando, si non sine proposito sui, mediū saltem, aut propiorem finem locum, plerumque assequuntur. Postea Caium, qui disciplinam Platoniam complexus fuerat, cum is a ciuibus suis ad negotia reipublicae traheretur, ad breue solum tempus, praepceptorem habuit: optimum sane virum, ipso teste, mansuetum, et aditu facilem, quique Pergami solus fere iustus, et pecuniis inuicti hominis existimationem sustineret. Quam vero studiosus Platonis fuerit, & quantum opere eius doctrinam admiratus, liquido multis in locis praese fert, plurimum eius doctrinam tribuens, & diuinum ipsum appellans. Eundem cum Hippocrate, medicorumque omnium placitis, praecate ris consentire, priuatim dicato rei huic volumine, liquido ostendit. Eodem fere tempore ciuem alium Pergamenum, Aspasium Peripatetici discipulum audiuit, qui post longam peregrinationem demum redierat: & post hunc, alium ab Athenis Epicureum: quorum omnium filij causa & vita, & disciplina nam explorabat pater, vna cum eo ad illos assidue ventitans. Bene autem ei cessisse dixerim, quod ut primo a Stoico praepceptore virtutis studia, animi que tranquillitatem aliquam hausit, & mox a Platónico aliquam rerum diuinarum cognitionem, & deinde a Peripatetico naturalium praecipue (quamuis enim ex philosophis istis alias quoque philosophiae partes singuli tractent, in illis tamen, quas dixi excellunt, Postremo autem in Epicureum incidit, qui nimirum in voluptate, non ut reliqui fere in vlti virtutis, felicitatem hominis collocabat. Quamuis autem praesertim in particularibus quibusdam ab Aristotelis opinione discedit Galenus (sicuti a Platone etiam, & Hippocrate suo, utpote nulli secte iuratus) circa humani praesertim corporis fabricam: in vniuersum tamen Peripateticam philosophiam, & secundum eam docendi, demonstrandi que genus, apprimè eum coluisse apparet, ut alias, ita maxime in libello de libris propriis, ubi enumerat conditos a se libros ad demonstrationem pertinentes, tum alios, tum quibus logica Aristotelis est interpretatus. In eodem quos in morali philosophia conscripserit libros: quos de logica Stoicorum, quos in Platónica philosophia, quos contra Epicurum, quos denique ad grammaticam, & rhetoricam pertinentes, recenset: quorum omnium etiam nihil

Philosophia
studium.

nihil ad nostram aetatem peruenit: in iis tamen singulis, eum non modo institutum fuisse, sed etiam excelluisse, vel ipsae lucubrationum eius inscriptiones praeseferunt. Haec tamen dixi de prima Galeni institutione: ex qua facile apparet eum non lucris, aut ambitionis gratia ad studia literarum a parente destinatum fuisse: sed vt animo primis disciplinis instructo prius, ac praeparato, amabili studio sapientiae deditus, reliqua aetatem tranquillam duceret. Nam in id reperta fuisse philosophiam affirmant, cum turbulenta sit actiua vita, ut ad contemplationis studium prudentes homines sese conferrent. Sed aliter visum fuit diuino consilio. Annum agebat septimum decimum, quando patris euidenti insomniae monitus medicinam est aggressus, cum philosophia illa coniungens: in primis vero naturalem philosophiam studiosè excoluit, ut inde principia, & causas variis in arte medica rebus, melius accommodare posset. Sic autem ipse de se alicubi: Felicitatem meam (inquit) quam beneficio paterno habueram, quamuis ego maiorem adhuc redderem, quod citius, meliusque reliquis omnibus, quaecumque docebar ediscere: nisi tamen per vniuersam adeo vitam, in illis medicina, philosophiaeque theorematibus me diligenter exercuissem, nihil praeclarum, excellensque consequuturus eram, &c. Promouerunt, & auxere hunc feruorem cetera quoque, quibus adminiculis ad res magnas aggrediendas, perficiendasque magnopere est opus, cum & singulari esset ob patris liberalitatem eruditione, & aetate ad discendum idonea, & impensas, vnde disciplinis vacaret, suppeditatas haberet. His itaque rebus omnibus adiutum, minus admirabile est facile comilitones omnes intra paucos annos eum superasse: & eo usque tandem in arte progressum fuisse, ut sectae cuiusvis (quae tum per artem ipsam fuerunt) ipsis quoque principibus par esse posset, velut ipse ait: Ego vero (inquiens) re ipsa, & publice, & priuatim, apud eos videlicet, qui sectam quamlibet a me discere cupiebant, ostendi, in omnium sectarum scientia (ne maius quicquam dixerem) me esse posthabendum nemini. Quod si vni sectarum patrocinium ferre velim, ita in promptu sunt mihi rationes, ut non verear, ne quis me conuincat, non enim, ut non nulli faciunt, e libris eas didici, sed praestantissimis in quaque secta praepceptoribus usus sum. Non multo quidem post coepit ab eo medicinae studium, mentis eius acrimonia innotescere, & sophisticam artem labefactibus formidabilis esse coepit. Nam, dum annum ageret nonum decimum, praepceptori se tradens, ex Athenaei sectatoribus cuiuspiam, illius de elementis sententiam discere cupiens, ubi mox cognouisset eius in logica contemplatione imperitiam, & intellecta Athenaei cum se ipso dissidentia: cum etiam dialecticae cognitio ab illo ipsi obice retur, eo relicto alios sequi constituit. Praeceptores inde habuit, primo Satyrum: secundo Pelopem apud Smyrnas. Fuit ille discipulus Quinti, qui neminem ea aetate secundum habuit, cuius sepe meminit Galenus: Pelops autem Numesiani, qui & ipse Quinti celeberrimus auditor extiterat. Post hos Numesiano Corinthi dedit operam. Vnus est quoque Feciano praepceptore, qui & ipse Quinti discipulus cum eo diu vixerat, ut & Satyrus. Sed & Pergami Stratonium, Sabini Hippocratici discipulum, praepceptorem habuit: Smyrnae autem Albinum Platonium, annum iam natus tricesimum secundum. Demum autem relicta Smyrna contulit se Romam, ut ipse scribit de se, Commentario primo in librum de articulis. Non vero rationalis solum sectae, praepceptores ei eximij contigerunt: sed etiam methodici, & inter empiricos Aeschrius. Et hos quidem artis habuit praepceptores. Primum autem nihil prius, neque studiosius discendum sibi demonstratiua theoria duxit: ut & aliorum disputationes cognoscere, verè ne illae essent, an in speciem apparentes: tum ipse via quadam insistens, circa quodque eorum, quae inuestigari solent, ad inuentionem eius peruenire posset. Cum autem diu, multumque a philosophis, tum Stoicis, tum Peripateticis, illa inquisiuisset, ac solidi nihil ab illis acciperet, sed controueria apud illos etiam plerumque, immo non nulla naturali rationi pugnantia reperiret: ad Pyrrhoniorum fere hesitantiam recidisset, nisi arithmetica, geometria, dialecticaque cognitione, quibus iam a puero institutus erat, retentus fuisset. Cum vero reputaret secum manifeste veras esse eclipsium praedictiones, horologiorum, clepsydarumque instrumenta, quaeque alia iuxta architectonicen inueniuntur, satius arbitrabatur, typorum Geometricorum demonstratione vti: maxime cum eos etiam philosophos, qui dialecticos callentissimi habebantur, non inter se solum, sed sibi quoque ipsis discordare videret: quanquam ex aequo omnes, has geometricas apud dixeris commendarent. Vnde plenius cognouit, ab illorum dictis abstinendum esse, sequendos vero Characteres illos, & lineares ostensiones: quas deinde sequutus, illam de demonstratione operosissimam tractationem instituit. Praepceptorum autem suorum quamuis amantissimus semper foret, noluit tamen addictior cuiquam esse, quam veritatis studiosior: & ob id sepe hominum rusticorum iudicium in plurimis esse sequenda monuit, quod incorruptum esset, ac liberum, utpote ab heresi nulla occupatum. Quinti praepceptoris vocem non tulit, qualitatatum primarum appellationes balnearum nomina vocitantis: vrinam nosse, ad pictores pertinere dictitantis, & alia eiusdem viri: quaequam tanti illum faceret semper, ut Corinthum Numesiani gratia peteret, quod discipulus fuisset eius: & Alexandriae quoque adiret, aliaque loca permulta, ubi esse aliquem discipulum Quinti intellexisset. Familiares habuit medicos praestantissimos, & philosophos quoque, Alexandriae quidem Heraclianum, Romae vero permultos, veluti mox dicemus. Ex Alexandria (Aegypto, quae illi adiacet rota peruersa) annos octo & viginti natus in patriam rediens omnia, quae cognouerat, pharmaca amicis medicis dedit, ut ea per experientiam confirmaret, quae ab aliis didicerat. Et, cum eodem tempore vulnerum neruorum curationem primum excogitasset, visum est ciuitatis eius pontifici, gladiatorum curationem ei soli committere, quamuis iuueni adhuc. Cum autem prioribus medicis multum antea

Medicina studium.

Praeceptores in arte medica.

Demonstratio studium.

Familiares eius.
Peregrinationes.

antea perissent, illi ne unus quidem, siue è neruorū, siue vulnere alio mortuus vnquam est. Itaq; succedentes etiam aliquot pontifices, similiter gladiatores curandos illi tradiderunt. Ceterum nō diu in patria cōmoratus, orta istic seditione, Romam se contulit: vbi plurimorū amicitiam, & præstantium quidem virorum, statim habuit, velut Eudemi Peripatetici, & Alexandri Damasceni; qui dein Athenis publica Peripatetica disciplinae professione dignabatur: item Sergij Pauli consularis, & non multo post prætoris vrbani, tum rebus, tū disciplinis philosophicis per omnia præcipui viri: Boethi insuper hominis singularis: cui permultas confectiones ostendere deinde solitus fuit, presentibus ei semper, quos nunc memorauī. Porro cū Alexandriam, in qua aliquādiu hæserat, reliquisset, ad Palaestinā Syriæ (vel Syriam cœlen id est, cauam, Palaestinae partem) exportandi opobalsami gratia, & bituminis inspiciendi, contendit. Nauigauit etiā in Lemnū insulam, vt quæ de terra Lemnia tradebantur, vera ne essent, præfens inspiceret, & ipsius copiam secū auferret: primum cū ex Asia Romam Imperatoris iussu proficisceretur, quo tempore tamē, non ad eū vbi terra Lemnia reperitur locum à nauclero deductus est: itaq; ad suum in Asiam reditū distulit: secundo cū se in Asiam reciperet, ad eam quā voluit Lemni partē peruenit. Item in Cyprum, inde inspectis metallis, Cadmiā, Pompholygē, Diphryges, alia q; plurima in vsum Pergamenisium auexit in primis verò ingentē Chalcanti copiam. Sed & Lyciā aliquando, sola rerum inuestigatione allectus, paruo præteruēctus est nauigio totam. Commentario tertio in Hippocratis librum de victu in morbis acutis, scribit se vinū aquosum, id laudans pro febrientibus, passim reperisse, in Cilicia, Phœnicia, Palaestina, Scyro, Creta, Aegypto, & aliis quas peragravit regionibus omnibus. Est vbi Orientis prouincias se adisse testetur, de Cilicia nimirū, & Syria sentiens. Anno tandem trigesimo tertio Romā profectus est (iuuenis nempe, non adolefens, vt quidā scribunt) & post aliquod tempus medicorū Romæ æmulatione, ac insidiis cōmotus, vrbe relicta in patriā rediit, vbi non diu, cū amicis cōmorato ei, ex Aquileia literę ab Imperatoribus missæ redduntur: quibus illi eū reuocabant. Cum iterum (inquit ipse libro nono de simplicium medicamentorū facultatibus) Romā pedestri peterē itinere (nam prius nauī adierat) per Thraciā, & Macedoniam, prius à Troade Alexandria in Lemnū ad nauigauit, & c. Tandē trigesimo septimo sue etatis anno iterū relicta Roma, in patriā regressus est: & illic, quantum nobis constat, ad mortē vsq; permansit.

Roma quid em rando, & præ sagiēdo præstiterit Galenus.

Eudemus quartanarius.

Porro quanta eius gloria Romæ fuerit, apud ipsos etiam principes, & Imperatores, qui copiosius nosse volet, ab ipso Galeno petat: ex eius præsertim de præcognitione, ad Epigenem libro. nos historias aliquot breuiter attingemus.

In primis quidem Eudemum Peripateticum, magni nominis virum, laborantem quartana triplici, ob intempestiuē administratam theriacam (vnde febris simplex primum duplicata est, dein de etiam triplicata, prædicente hoc quoq; Galeno) ab aliis medicis, iam ingruēscētem ætate, ac media hyeme, desperatū à ceteris, tempestiuo vsu eiusdem antidoti adhibito, restituit: prædixit q; euentura omnia, quo scilicet die, quæq; è tribus febris abitura esset, Crisis tempus, & modum, morbi q; solutionem: id quod nomen illius, existimationem q; per totam vrbe, plurimum auxit: sic tamen, vt inuidia apud æmulos eius medicos imperitiores pari etiam gradu cresceret: quę summam virtutem, & doctrinam comitari semper assolet. Itaq; cum aliquoties publicē docere, & omnibus de his, quæ in arte minus rectē tractarentur, aut proderentur, emēdatis, aut mutatis ab ipso, aut etiam noua inuentione excogitatis, rationem reddere, & in corporum dissectione, aliis incognita quadam ostendere sustinuisse: vt crescentem subinde æmuloꝝ medicorū inuidiā, longiatron eum esse clamantium, declinaret, præsertim cum ægrotantium curatio, felicius, q̄ optasset ei succederet, docere publicē & monstrare desit: ita vt iam nec apud illos, quos curabat, plusq; necesse esset profaretur, factis potius, quā verbis, quid arte posset declaraturus.

Iuuenis quartanarius. Nervus vulnerratus. Demades.

Deinde iuueni statim primo die, quo fuit accersitus prædixit, quartanæ febris insultum esse: & in curationem susceptū per sanauit, morbi solutionē (sicut in Eudemo fecerat) præfatus. Accitus itidem à Posthumo, familiarē Charilampi cubicularij, neruo vulnerato laborantem, curauit: quē nemo medicorū, qui Imperatoris aulam frequentabant, ad sanitatem reuocare potuerat: post hunc Demadem rhetorē, cuius morbum celebres quique aulæ medici ne cognouerant quidem. Interea verò, dū in Romanis principibus prædictiones, & curationes magna laude peragit, emulū medicis variā de eo per vrbe spargūt: alius casu illum quempiam sanasse, periculoso q; admodū curationis genere vti: alius diuinatrice peritiā, non arte medicā, quid in morbis futurū esset prædicere. Postea ad Iusti vxorem vocatus, quæ absq; manifesta occasione consumebatur, ex pulsu (qui subito ad nomen eius, quē amabat, auditum, variis modis agitabatur, et subsultabat, quod & alias perturbati animi indicium est: & vultus, ac faciei color ad eiusdem nomē immutabatur) eam non modò amare, sed quem deperiret etiam, miro quodam artificio deprehendit. Eodem tempore cū Alexandro Damasceno, Fl. Boethi præceptore, quum de voce, & respiratione controuersia incidisset: promittebat Galenus se neruos quosdam ostēsurum (in hædis, ac porcis) minutos, & capillorū instar subtilissimos, partim è dextro, partim è sinistro latere musculis gutturis immisissos: quibus, vel laqueo interceptis, vel cultro abscissis, vocis impotens animal redderet, nihil aliō, qui, quin cetera peragat, impeditū. Tum Alex. interpellās: Si prius (inquit) tibi cōcessum fuerit, nos sensibus nostris credere oportere. Ille verò hæc audiens, relicta omnibus abiit, hoc vñ subiticiens, q̄ se sua sefellisset opinio, non enim ad rudes Pyrrhonios venturū se putasse. Hæc ad aures

Iusti vxor amans.

De voce controuersia.

aliorum

aliorum quoq; eruditorū peruenere, quotquot in vrbe Romana tum erant; vehementer q; est ab hominibus tum Alexander reprehensus, decreuerunt q; Seuerus (qui tum consul erat, & Aristote licæ disciplinæ operam dederat) Paulus (non multo post vrbani prætor creatus) & Barbarus, (Imperatoris Lucij auunculus) vt se præsentibus dissectionem hanc Galenus faceret conuocatis oibus, & medicis, & philosophis, qui nomen aliquod haberent: id quod magna cum gloria perfecit. Simili etiā industria diuitis cuiusdam seruum, nō ex morbo, sed metu (quod eorum, quæ administrauerat pro dignitate reddere rationē non poterat) contabescere agnouit. Deinde ad Siculum medicum ægrotantē à Glaucone philosopho deductus, qui suum ipse morbū ignorabat, hepaticum esse deprehendit, his argumētis. In primo statim aditu obuiam venit quidam, peluim è cubiculo efferens, quæ tenuem cruoris saniem continebat, carnū nuper mactatarum abluitioni haud ablimilem, euidēs affecti iccoris argumentum. In pulsu verò inflammationis indicium: & iuxta fenestram hysopū ex aqua multa decoctū animaduertit. vnde cogitauit medico pleuritidis suspicionem obortā, dolore videlicet nothas costas infestante, qualis iccoris quoq; inflammationibus accidere qnq; consuevit. Erat autē & respiratio parua, crebra q; & exigua tulli infestabat. vbi verò magnam respirationē traheret, dolor in iccoris regione vehementius cruciabat, sentiebat q; in dextra præcordiorum parte grauitatem: & iugulum quoq; ad inferiores partes detrahi (quod quidem magnas tantum inflammationes, quemadmodū & scirrhum comitari solet) quæ quidem oia antequam quicquam audiret à quoquam, Galenus per se & obseruauit, & prædixit, magna Glauconis, & ipsius ægroti admiratione. Itaq; ab eo tempore Glauco, tū de ipso, tum de arte vniuersa, q̄ optimam accepit opinionem: cum antea nihil magni inde expectaret, vtpote qui nunquam cum viris, in arte consummatis versari cōsueuisset. Inter hæc omnia verò, & hoc fuit admirabile factum, ob quod non solum mira loquentem, sicuti antea plures medici: sed mira facientem eum appellarunt. Boethi vxor frigide, & humidæ temperaturę supra modū, cum veniter ei tumuisset, et in muliebrem fluore aquosum, cuius nimio profluxu debilis, et decolor reddebatur, incidisset, obstetricibus primum, optimis sanē omnium, quę in vrbe erant, vsa est, sed frustra: deinde etiam præcipuis, quibus q; medicis, inter quos conuenit, adhibenda esse remedia, quæ ab Hippocrate, & alijs post ipsum optimis quibusq; descripta fuissent. Sed sic quoq; deterior indices morbus reddebatur: tandem Galeno soli est curatio demandata. Petierat autē is dies decem sibi dari, & in tra eos, si quid proficeret, alios totidem addi: id quod libenter ei concessit Boethus. Primum itaq; talis sanandi modum excogitauit Galenus, quo non solum humiditatē siccaret, verum etiam ita calfaceret, vt æstatis præsertim tēpore ægrotantis corpus non liquefceret. cuius contrarium fecerant medici prius, in arena maris calida ipsam decubere præcipientes. Deinde non solum euacuandum putauit id, quod redundabat, sed etiam ne simile illi gignatur aliud prohibendum. In hæc igitur intentus, victus etiam ratione vniuersa q̄ optimē instituta, tantum effecit, vt duobus primis diebus statim remitteret sæuitia morbi: & priusquam xv dies elaberent, nullum profusus morbi vestigiū apparuit. Cum q; iam mēse transacto & bene colorata esset mulier, adeo vt ad naturalē habitum nihil penitus desiderari posset, nec amplius fluoris indicium superesset vllum, aureos quadringentos ad eum Boethus misit (quæ summa, vt Gemusæus cōputauit, valet, aureis rhenensibus plus 1300. vel vt Lacuna, mille coronatis solaribus) & nobilium medicorū inuidiam auxit. Porro tribus iam annis Romæ versatus Galenus, ingruente magna peste, confestim ex vrbe in patriam properauit, annū iam agens tricesimum septimum. Verum non ita multo post Imperator M. Aurelius Antoninus, intellecta eius præstantia in re medica, eū accersit: erat q; secū abducturus in bellum, quod contra Germanos mouebat: persuasus tñ reliquit, cum audisset, diuersa deum patrū Æsculapium iubere, cuius medicus esset, ex quo mortali apostemate laborantē seruauerat. Itaq; relictus ab Antonino, toto tēpore, quo is absuit, mortaliter prauitatis, & medicorū, & philosophorū, qui tum Romę agebant, interdum ex vrbe secedebat ad eum locum, in quo Antonini filius Cōmodus alebatur Pitholao commissus: cui etiam ab Imperatore, si quā puer ægrotaret, Galenum vt accereret, iniunctum fuerat. Reuerso demum à Germanico bello Imperatore, cōtigit, vt Sextus (alter Imperatoris filius: nam Cōmodum iam prius in patris Imperatoris absentia, à phlegmone, et febris confestim liberarat) in morbum incidere acutum, adeo vt septimum diem euadere nō posset, quin iudicaretur. atq; hoc ita euenturū quarto die Galenus cognouit. prædixit q; septimo, vel sexto die profusus iudicaturū iri, quod si sexto iudicaretur, reuersurum: sin septimo, integrā tum solutionem fore, eam q; per sudorem. Aduenit autē iudicatio die sexto, & quanquam post id tēpus ipse Sextus, vt Galeni prædictionem redargueret, & febris nō rediret, exquisita victus ratione vteret, die tertio decimo tñ iterum febrile cepit. cum rursus vocatus Galenus, post tres dies eam febrim, quæ satis magna iterū esset futura, desitutam, atq; septimodecimo die à primo decubitu iudicationem facturam, prædixit. & rursus die quintodecimo sententiam suam rogatus: in eadem permanere se respondit, hoc etiam addens, septimodecimo die adueniente sudorē hora secunda noctis exrumpere incepturum. Quæ omnia sic euenerunt.

Seruum præmessa ægrotus. Hepaticum.

Boethi vxor.

Porro cum reuersus ex bello M. Aurelius crederet se aliquā febrile, nec minus medici, qui peregrinationis eius comites fuerant: adscitis Galenus, iussus q; arteriam contingere, dixit se febrim nullam percipere, sed potius à cibo assumpto, et estuante, eius vtriculum opprimi, id quod mox Imperator ipse, ter ita rem se habere repetens, confirmauit: sentire enim se cibo frigido grauari. Vtriculum

Ventriculum igitur fouens nardino vnguento purpurea lana excepto, calido, bibens q̄; Sabini vinum cum pipere, quoadmodum Galenus suaserat, minimo negotio fuit restitutus: vnde Galenum postea magnopere commendare non desisteat eum medicum praestantissimum esse, ac tū virum ingenuum, tum summū philosophum praedicans. Nec verò argumentū vulgare Galeni doctrinae, atq; morum integritatis est, quod à Marco Imperatore omnium, qui illum praecesserant, iustissimo simul, & sapientissimo, qui q̄; ob singularē sapientia suam est nomen philosophi indeptus, celebratus encomijs fuerit, ascitus q̄; in suorum medicorum clientelam. His vnam adhuc historiae, sanè memorabilem, adijciemus. Quintū morbi diem iuuenis quidam agebat: quo ipso cum medici venam incidere decreuissent, nec indicationes (à quibus detrahendum esse sanguinē medici persuadent) aduersarentur: Galenus bene quidem eos in opinionem mittendi sanguinis venisse dixit: verum naturā id quod se grauaret expellere festinantē (diligenter enim omnia considerat, quaeq; ab Hippocrate tradita sunt signa illorum, quibus fluxurus est sanguis) breuī admodū, etiam si nihil ipsi egissent, idem vltro facturā. Dum medici haec admirantur: aeger ē lecto se sustulit, tanquam profiliturus, interrogatus q̄; cur exilire voluisset, rubri coloris serpentē per laquearia reperere se visum respondit, ideo q̄; ē lectulo se aufugere velle. Reliquis medicis nihil hoc ad futurū sanguinis fluxum conferre visum est: verum Galeno cum alia singula perpendenti, tum ruborē, qui prius in dextra nasi parte ad malam vsq; obscurus fuerat, auctum valde intuenti, sanguinis paulo post ē dextra nare fluxuri, manifestum id attulit indicium. Atq; ita cōtingit. Nimum autē profluentem ab eo sanguinē cum alijs modis non posset, cucurbitula ad hypochondrium dextrum apposita, cohibuit. Cum ex Alexandria in patriam rediret, diuertit in itinere in quoddā rusticum praedium vbi fortē egrotabat dominus, ac penē suffocabat vug, ac glandium tumore: cum autem deessent alia remedia, ac iā maturescerent nuces, considerata corticum natura acri, & astringente, ex illis corticibus expressit succum, cui mel addidit: hoc remedio subito liberauit aegrotum: eodem q̄; postea semper se felicissime vsū narrat. Sed complures huiusmodi historias, qui voluerit, ex ipsis Galeni libris petet: aut Symphoriani Campegij Capos historicos Galeni adhibet: in quibus ille ex Galeni scriptis, oēs historias, id est, visa, aut facta ab ipso memoratu digna collegit. Infinitū enim fuerit in praesentia singula persequi, quibus Galenus, nō imposturis, aut sophismatibus, vt alij, sed iustis operibus artis inter principes Romae innotuit primum, & apud ipsos deinde aliquot Imperatores quoq; singulari in precio fuit: adeo vt theriacae, cuius magnum apud eos studium fuit, & quod non nisi summis aulae medicis committere consueuerant, praeparanda curam soli Galeno mādarent: ac primum quidem Antoninus, cui hanc antidotum Demetrius primarius medicus cōficere solitus fuerat, cognito Galenum Demetrio antidotum paranti semper assistisse, post huius mortem, à Galeno eam componi voluit. Cum autē singulo quoq; die sumere eam soleret Antoninus, virtutes eius, vitia q̄; dignoscebat exactissime: quae itaq; tū à Galeno praeparata fuit antidotus, caeteris adeo praestare visa est, vt degustata, medicinae concoctionem, quod in alijs fieri solet, expectare noluerit, sed statim sit vsus, nondum integrē duobus mēsis elapsis. Qui Antoninum subsecutus est Commodus, nec theriacae, nec aliorum curam habuit vllam: quo factum est, vt Imperator postea Seuerus, cum theriacam cōficere eodem modo, quo Antoninus, Galeno praecipisset, simplicium materia, quae Traiani, & Antonini temporibus reposita fuerat vti cogretur: imbecillior q̄; planē extitit antidotus, intercesserant autem anni nondum triginta.

Nunc artis operibus huius viri relictis, ad reliquam vitam intuentiam oratione diuertamus. Quod itaq; ad valetudinem ipsius attinet, sanus per infantiam, & pueritiam ferē, patris beneficio perseuerauit. Adolecens factus, ob fructuum temporarij usum, adueniente autumno agritudine laborauit acuta, ita vt venae sectione opus habuerit. Ad pristinum victum à patre restitutus, anno aetatis octauo decimo sanus permansit: sequente, victu fociorum vsus egrotauit iterū similiter, ac rursus sanguis ei detractus est. Posterioribus similiter annis, vsq; ad vigesimum octauum, vel singulo, vel tertio quoq; anno, morbo aliquo laborauit: post vigesimum octauum, sanum semetipsum conseruauit, postquam videlicet salubrē methodum inuenisset, eius q̄; praecipis deinceps semper pareret, nullum deinde morbum, ne minimum quidē passus praeter febrem ephemeram, quam aliqui ob immodicos labores incurrit. Circa annum quidem vigesimum octauū, cum periclitaretur, ne ea pars, qua iecur septo transuerso annexum est, abscessu corripere, ab esu horarum oīum penitus abstinendum esse proposuit, exceptis ficibus, vuis q̄; omnino maturis: quas tū neq; in temperanter iam, vt antea, sed cum moderatione sumebat: simul autem cum exerceretur, & cruditates omnino vitaret, ita sanitatem diutissime cōseruauit. Periculum verò illud, cuius nunc memini, de abscessu in hypochondrio dextro, non aliud esse puto, q̄; cuius mentionem fecit sub finem libri de ratione curandi per sanguinis missionem: nempe q̄; in iuuentute duobus euidētibus insomnijs monitus, arteriam, quae inter pollicem, & indicem dextri brachij sita sit, secuerit, & donec sanguis spon te sisteretur (nam hoc quoq; insomnium dicitur) expectaret, substituisse autem sanguinem scribit, antequam integra libra effluxisset, & cōtinuū diuturnum dolorem, in illo praecipue loco fixum, qua iecur cum diaphragmate committitur, cessasse: & similititer sacerdotem dei (Aesculapij) in Pergamo, insomnio monitum, secta in summa manu arteria dsuturno lateris dolore liberatum fuisse. Hoc idem etiam conicio mortale illud apostema esse, à quo se per Aesculapium olim liberatum dixit Antonino Caesari, excusans se à profectione in Germaniam.

Theriacae praeparatio.

Valetudo.

Germaniam cum ipso, quasi tunc etiam idem Deus per insomnium prohibuisset. In libris de valetudine tuenda: Ipse (inquit) aliquando per hyemem deprehensus in agro, tum ligna findere, tum hordeū tundere: exercendi corporis causa sum coactus: quae nimirum agrestes quotidie pro opere faciebant. Quartanarium rigorem nunquam, alios duos non semel expertus est, nam iuuenis quater tertiana febris laborauit: & puer adhuc febris ardente tentatus est, adeo, vt iam superueniente phrenitide floccos velleret, & festucas colligeret. In libris quidem de sanitate tuenda, scribit se (iam etate prouectiorem) ex lassitudine nonnunquam febricitasse, nullum aliam morbum multis iam annis expertum: quin etiam percussus (inquit) certis corporis partibus, vnde alij phlegmone, bubone, que contractis febricitarunt, ipse nunquam phlegmonem, bubonem, ve sensi, nec febre laborauit: non aliunde certē, quam ex seruandae sanitatis arte, tanta comoda consecutus: cum alioqui, nec salubrem corporis statum ab ortu ipso sum naactus, nec vitam planē liberam sortitus, sed in qua tum artis officijs seruierim: tum amicis, cognatis, et ciuibus compluribus in seruierim: tum plurimam noctium partem nonnunquam aegrotantium ipsorum causa, semper autem dulcedinis studiorum gratia, per uigilauerim. Inter alios quidem morbos, & symptomata, per iuuentutem ventriculus ei bile assidue infestabatur: ad quem refrigerandum lactuca utebatur: cum vero ad aetatem declinantem peruenisset, eodem olera aduersus vigilas vespere vescebatur, iunior quidem crudo: senex verò cum ex dentibus malē haberet, elixo. Quin & vertiginem aliquando sensit, & stomachi fastidia: & anno aetatis tricelimo quinto in palaestra summi humeri luxationem expertus est: et aliquando ventris dolorem vehemētissimum, vt videretur in ventre intimo terebra perforari, in eo potissimum spatio, per quod à renibus ad vesicam vteretres extenduntur: & iniecto rutaceo oleo, excreuit grauisimo cum dolore humorem vitreum à Proxagora appellatum: atq; hoc idem alijs quoq; hominibus similiter accidisse obseruauit. In libro, qui ad Thrasibulum de arte sanitatis tuenda tractat, scribit se plerumq; multis athleticis, qui praestantissimi esse videbantur, quicq; multas in certaminibus coronas meriti erant, seipsum valentiorē esse expertum, quandoquidem illi (inquit) in omnibus itineribus faciendis in militaribus actionibus, magis praeterea in ciuilibus, atq; rusticis negotijs, inuites prorsus reperiebantur.

Traditur autem senio confectum tandem requieuisse in patria, vt Brunfelsius, & Lacuna scribunt: annos natum septuaginta, sic enim author est Suidas: an omnino in patria obierit, non puto constare. Albertus de Eybe Margaritae poeticae suae tractatu 1 capite x tradit eum vixisse annis octoginta septem, sed sine auctore. Profectio eius Romam prima, circiter tempora fuisse apparet, quibus, Antoninus Pius dictus, qui Adriano in Imperio successerat, è vita decessit: velut in libello ad eos, qui de typis scripserunt, significare videtur. vnde obitus eius, imperante etiam num Seuero, iuxta eam supputationem cōtingit, vt quidam conijcit: sed Ioan. Tzerentius Galeni sub Caracalla adhuc vixisse prodit. Galenum (inquit Caelius Rhodiginus) memoriae proditum à nonnullis est, centum, & quadraginta annos vixisse, tanta q̄; in cibo, & potu abstinentia vsū, vt ad satietatem nunquam comederit, aut biberit, nec crudum quicquā nunquam gustarit: vnde sit factum, vt odorificum semper anhelitum spiraret: & citra vllam omnino affectionē, sola defecerit senectute: hinc etiam adagio exorto, vt Galeni valetudinē dicamus, pro ea quae vltra humanum captum, nimis sit prospera, nimisq; inoffensa. sic ille antiquarum lectionum lib. 30, cap. 12, quae quam sint vera, ex ijs, quae ante dicta sunt, facile est conijcere. Hic iam vita eius explicata, ad mores eius, ac disciplinam, studiorum q̄; rationem intuentiam verenda breuiter oratio est.

Et primum quanta eius fuerit prudentia, vel ex eo apparet, quod ab adolescentia, vt ipse scribit, semper se assuefecit precipitem, ac temerarium assensum refugere: quam obrem, vt nulli sectarum se addixit, ita rationes omnium audire, & cognoscere voluit: & in ijs omnibus, quae sensu, aut ratione cognoscantur, nisi horum alterutro, vel vtroque impulsus, pro certo, & indubitato nihil habuit. Eodem consilio ab omni superstitione, & praestigiatu, quarum haec ferē sensibus, illa rationi pugnat, semper alienus fuit. Mira verò eius ingenij sagacitas, & animi solertia fuit, ex multis, diuersis q̄; circumstantijs aliquid promptē colligendi: adeo vt ea, quae peritia, & sagacitate praestabat, diuinatione quadam, aut etiam praestigiatu praestare videretur à multis, ignorantibus, scilicet illud, *μάντις δ' ἀπίστος ὅς τις εἰρησεν ἡλιώσ.* Temperas verò adeo fuit, postquam certam tuende sanitatis rationem iam animaduuerterat, vt nunquam postea ob eam in victu neglectam aegrotarit. Et illum certē, qui nihil antiquius studio veritatis, nihil dulcius artis ad hominū salutem inuentae promotione duxit, in quibusuis rebus, propter quas homines pleriq; in cōtinentia, aut luxus, & intemperantiae accusantur, q̄; minimum deliquisse credibile est. Itaque mores in vniuersum graues habuit, & ab obscenitate, ridiculo q̄; prorsus alienos: eosdem q̄; mites, ac minime iracundos. Famulos sanè nunquam propria manu verberauit (vt neq; pater eius) ne commeritos quidem, sed tum minis, tum paternis admonitionibus, peccata semper eorum correxit: irascens impetum nihil differre ab insania, & furore praedicās. Quin & aegros moribus semper placidissimis ita exhilarabat, vt vel solo sermone videretur eos restituere, Contra in disputando adeo grauis, atq; seuerus extitit, vt nunquam non suis antagonistis pudorem, sibi gloriam maximam conciliarit. Fuit enim tam acris, & vehemēs in refellendis, siue sermone, siue scripto, aliorum tam medicorum, q̄; philosophorum erratis (vt a superioribus etiam verbis, & conuicijs non abstineat, sicuti contra Thesalum, & Iulianum) tantum q̄; valuit dicendo, vt eorum, quos persecutus

Mors.

Prudentia.

Temperantia.

dominum se nobis approbaret. Verum hac melius explicanda relinquimus illis, qui meliorem, quam rerum naturę scientiā profitentur. Temerē certe, ac impiē Galenus libro secundo de differentijs pulsum Mosis, ac Christi scholas repudiāt, ceu nulla stabilitas demonstratiōe: quasi verō miracula, quę plurima, & verē diuina in vtroque testamēto factitata legimus, atque credimus, nō oēm demonstratiōē superent. Hęc si perpendisset Gal. & equa mēte sibi insinuari, a numine profecta passus fuisset tū ea, quę sanctissimi viri de Deo, ac rebus diuinis dixerūt, ceu principia, minime quę demonstranda axiomata, esse accipiēda, persuasus fuisset: aut saltē per hypothelin admisisset, donec ea, quę sequuntur intellexisset melius, oīa nempe ad Dei solius honorē, ac gloriā, proximi vero vtilitatē denique euentus multis deinceps seculis ita, vt multo antē prædicti fuerant, semper respondisse animaduertisset, et vnam hanc religiōē, vt antiquissimam oīum, ita sibi similitē semper, et perpetuam fuisse: nimiam certē illam de sua intelligentiā opiniōē deposuisset, neque ceu lineares, & geometricas demonstratiōnes has in religiōe nostra desiderasset. Quod quidem, vt faceret, vel ipsa Christianam in oībus aduersis ad mortē vsque constantiā, quę ipsum minime latuit, mouere debebat. Huius autē constantię libro 3 de pulsum differentijs meminit, cum scribit: Citius autē Mosis alleclę, & Christi sua deserāt dogmata, quę qui sectis additi sunt, tum medici, tum philosophi. Considerare etiā debuerat, crescentē in medijs persecutiōibus Christianorū religiōem: decrescētem vero, nulla vi sensibili relisēte suam, & ethnicorum, & deficientiā iam oracula, carmine præsertim.

Hęc de Galeni circa nostram religiōem ignorantia inuitus dixi: & quidem pluribus, quę vel proposueram, vel qui hæcenus eius vitā nobis descriperunt alij: quā id fidei nostrę professio postulare videbatur. In hoc saltem non vulgaris, vt inter Gentiles, eius pietas apparet, quę Deum, vt diximus vnum, rerum oīum opificem, motorem, ac conseruatorē, & naturę principem agnoscit, eius quę magnitudinem, et prouidentiam, magna cum alacritate plurimis in locis prædicauit: & vt naturę causam, opificem, ac gubernatorem inquirant, hoīes studiosos serio hortatur: modestia vero, quę licet ab adolescentiā opifex ille rerū, quis nam esset, a philosophis addiscere cupiuerit, de eius tū substantiā, vt etiam animā, nunquā pronuntiare ausus est. Habuisse quidem ipsum insomnijs quoque fidē, veluti diuinitus, aut ab Esculapio suo missis, aliquot ex locis librorū eius apparet: vt primum cum medicinę operā dare cœpit, parentis insomnio: deinde, cum somnio monitus, artem secuit, & c. Ad pietatem quidem in Deum hoc etiā referendum videtur, quę neque circa amuleta (quę ne Christiani quidē multi, sed nomine magis, quam re, deuitant) nec alijs in rebus absurdis, siue illicitis, siue ratione saltē carētibus, superstitiosus fuerit: vt palam proficit, & nos supra quoque, vbi inter eius virtutes de prudētia mentio facta est, aliqua ex parte diximus. Sed nūc de eius in hoīes pietate dicendū superest.

Pietas in parentem.

In patriam.

Parentē suum nusquā non sine magno honoris titulo appellare soler: et id in locis permultis, ac prolixē semper facit, vt appareat nunquā suauiore sibi vocē edere visum fuisse, quę quę parentis sui laudes decāret. Maxime verō in Cōmen. de cognoscendis, curandis quę animi affectibus, illū commendat vnicē: quod sanē opus veluti encomiasticū paternarū virtutū est. Patriam verō et ciues suos tanto amore prosequutus est, vt tanquā exemplo Vlissis quodā, præ horū amore maximorū Imperatorū fauores, ac studia negligeret. Neque enim ceterorū more stulta ambitione illectus (quod sepe numero insectari, & damnare in artis professoribus solitus est) neglecto studio veritatis, assentationibus, & reliquis imposturis principū fauores venari tentauit. Et quāq; maiori ex parte nemo sit patrię acceptus (sic enim natura ferē cōparatū inter hoīes est, vt peregrina quidē, et aduentitia ingēnia admirent: sua verō, domestica quę ob familiā rē vsū despiciant) Galenū tū Pergamenses sui tam studiosē redamabant, colebant, & obseruabant, vt ipsum, & seruatore suū, & patrem patrię, omnes communi ore vocarēt, neque id iniuria: siquidem non modō curabat sedulo, vt suorum ciuium rectē valerent corpora: sed quemadmodum legislator, atque philosophus summus, etiam erat sollicitus, vt eorum animi optimis documentis instituerentur. Quo circa varios commen. scripsit ad excolenda iuuentutis ingēnia admodum salutare. Conciliauit autē sibi maximē plebis, & tenuioris fortunę hoīum animos, quod medicamentis simplicibus, vulgaribus que, & paratū facilibus plurimum vtens, & rectā victus ratione sine pharmacis, vbi id fieri poterat, curans, eorum, quos suspiciebat, facultates minime opprimeret: contra quę faciūt plurimi nostra ætate medici, qui in aggerandis plerumque pharmacis ostentatiōi suę indulgent, & si ægrotos ipsi non ledunt, pharmacopolarum certē (a quibus sæpe vel muneribus corrumpuntur, vel lucri partē habent communem aliqui) maiorem, quam ægrotantium, rationem habent: aut si etiam iuuant, poterant tū, & debebant, præsertim angustioris fortunę ægros simplicibus, minore quę sumptu iuuare, si qua in ipsos pietate mouerentur: quę in Galeno certē erga pauperes maior fuit, quam in plerisque hodie Christum ore, non opere, profitētibus medicis. Itaque seplasiarjs, aromatarjs, & institoribus eiusmodi (qui, vt aliud nihil dicam, sæpe vilissimis calculis, aut vitro gemmas, & preciosissima quęque nullius, aut minimi precij adulterinis mentiuntur, siue sponte, siue per imperitiā) relicti Galenus, vt meliori fide, ac sumptu minore medicamenta haberet composita, suis manibus plerumque confecta, officiosissimē agris administrabat: in egenos interim nō exiguam suarum facultatum portionem, erogans: artem que ipsam non auaritia ductus, aut quapiam cupiditate: sed propter solam virtutem pię simul, & religiosę exercens. Quod, si qui minus locupletes sunt, quā Galenus fuerit, medici, nec eis redundat fortē, quod egenis largiantur, tanto maiore studio illi hoc agere debebant, ne suis etiam facultatibus

In pauperes, & egenos.

entatibus eos defraudarent: sed victus in primis ratione, & medicamentis minimi sumptus, illis consulere. Iam, quę sepius die noctu quę ad eundē quandoque egrū, vt ipse de se scribit, Galenus accessit, diligentē simul eius (qua subinde magis magis quę in arte profecit, & hominū erga se amandum animos conuertit) simul, & pietatis in ægrotos argumentū est. Quin, & pernoctare interdū apud ægrotos solebat, cū ministrorum diligentia ei suspecta erat: & domū suam aliquando curandos deducebat. Eadem pietate nihil vnquā (ex validioribus præsertim auxilijs) ægrotis exhibuit, cuius vis, & vsus per experiētiā ei non constaret, vt ipse scribit in primū Epidemiorum Hippocratis Cōmentario secundo, numero 50. & hoc in primis studuit, vt si non multum iuuaret egrorum suis consilijs, saltē non lederet, plerorum quę autem experiētiā ipse in se fecit, non solum gustando omnia, & ex odore, sapore quę iudicando, sed etiā cuti suę imponendo: sic aceti potentia, vt accuratē experiretur, in seipso periculum fecit: & oxyrhodino sepe perusus est, vt eius vim certius teneret. Et ab initio cū iuuenis adhuc multa egregia, & laudata a præceptoribus, alijs quę pharmacæ nactus esset, vt citius, certius quę omnibus ei cōstaret, nulla inuidiā, summo candore, amicis medicis, vt experirentur cōmunicauit. Libro etiā quinto de morbis curandis: Horum (inquit) quę retuli, vel modō, vel antē, siue ea inueni ipse, siue iuxta Hippocratis viā vsurpauī, nihil sanē nō examinatū, ac iudicio comprobātū est: sed per experiētiā omnia iudicata, in quibus erroris pericula ipsi pertulimus. Eandē vero diligentia, & fidē in scribendo quoque obseruauit, vt paulo post dicef.

Ceterum eodem, quo in ciues suos studio, & obseruatione eū fuisse diximus, fuit etiam in amicis, quorū gratia, tum in obeundi curationibus, tū in conscribendis libris tot labores, ac vigilias, nec sine periculo vitæ non nunquā, sustinuit: neque enim ob aliā causam vllam, non honoris, nō ambitionis, qui glorię adeo fuit negligens, vt libris proprijs nomen suum inscribere non sustineret. In præceptores autē ea fuit obseruatione, ita reuerenter habuit, vt nusquā non magna religiōe illorum mentionē faciat, id quę frequenter, & non sine magno affectu: sic libros quoque eorū desiderat non nunquam, tamen non par tantū illis omnibus esset, sed, & longo intervallo in arte superaret. Hippocratē verō peculiariter ita admiratus est, vbi per obseruationē, experiētiā quę eorū, quę tradidisset fidē eius viri cognouit, vt religiosissimē semper coleret: omnia quę eius inuenta in genuē agnosceret, & rarō, & non nisi veritate coactus, & honorificē semper ab eo dissentiret. Hunc passim prudentissimū, & sapientissimū senem, summum quę medicinę parentē, autorem quę, & largitorem honorū omnium institutorū, prædicat. Visus quę est artē totam in illum autorem referre, quamuis nō minus ipsi Hippocrates, quam ipse illi debeat. Sunt hæc omnia ingenui candoris, & magnę pietatis indicia. Poterat enim, vt priores medicorū illustres fecerāt, nouā sectam institueret, & se hæreseos alicuius, proprii nominis authoramēto, principē facere, in qua solus scilicet imperaret: ad quod efficiendū, si voluisset, nihil eorū sanē, quibus ad id erat opus, ei deerat. Verum hoc facere noluit, quæ summa eius modestia est. Sed, quemadmodū Traianus olim omnes Italię vias inaccessas, praruptas quę, aut rupibus iuias, refecit, instaurauit quę, quod facilius peruadi possent: sic ille fateatur se, non quidē artem cōdere, quam tamen laudē iure sibi vindicare potuisset (sed iam ab Hippocrate inuentā, incultam tū, & asperam, explanare, vt ab oībus intelligi, ac percipi queat. Sed, vt præsertim de Galeni moribus sermonē claudamus, virū illum fuisse dicamus, prudentē, ingeniosum, solertē, frugalem, temperantē, magnanimū, liberalem, humanū, iustum, innocentē, integrum, veracē, vndi quę bonū: & non solum patrię, & amicis, sed toti humano generi iuuādo natū.

In amicos.

In præceptores.

Nunc de doctrina eius verba faciemus, non quidem primæ institutionis, de qua satis dictum est supra: sed eius iam adultū, & iam tum verbis, scriptis quę, tum opere ipso suam declaratis in philosophiæ simul, ac medicinę cognitione præstantiam. Ad hanc verō tantum eum peruenisse minus mirum est, tum propter aliquas iam expositas causas, tum quoniam per omnem vitam veritatis studio, demonstrandi quę scientiæ vnicē deditus fuit: alia verō negotia, quibus diuitias, voluptatem, aut gloriā plerique venantur, prorsus neglexit. Itaque in libro de subfiguratione empiricę, negat sibi occupatissimo in muneribus artis, tantum ocij superesse, vt nugis supervacuus, fabulis que differendis, bonas horas amittat. Animaduertit enim non in alia distractum esse negotia oportere illum, qui medicam artem exercere statuerit, rem adeo per se immensam, & amplam, vt præclare agi nobiscū existimare debeamus, si vel in primo senectutis limine hanc ipsam, quod satis sit, fuerimus assequuti, nedū faceret alijs, ac diuersissimis distineri occupationibus. Quapropter fugere hæc omnia oportet, cum que his ebrietates, comessationes que nimias, illas turpissimas libidinum, ventris que, & gulę illecebras. Itaque non solum mala illa negotia vitauit, omnis virtutis impedimenta: sed etiam omne in literarum, & rei medicę amplificandę studiis assidue collocavit: quod consilio non est aliquando veritus, ne Cæsarem sequi in Germaniam cogeretur, armorum que experiri strepitum, religiōis apud eum vti cuiusdam excusatione. Continuo certē scribendū, legendū quę labore valetudinis etiam interdum contraxit non nihil damni: nam & diaria aliquando correptus est febre ob vigilandi consuetudinem: & ob hoc ipsum, quum iam consistere ætate cœpisset, somnum amiserat. Hac tam assidua, & indefessa diligentia sua plurima sanē consecretus est, quæ arti adiecit. Scribit alicubi, se pulsum cuidam tetigisse sex mensium spatio: & cum per multos annos incertus fuisset de arteriæ cōtractiōe, et alijs quibusdam, improba in perquirendo constantia tandem reperisse. Sic etiā ab adolescentiā dies decretorios obseruare incœpit. Hoc studio omnem ferē simplicium medicamentorum, de quibus veteres aliquid scripserant,

Doctrina Galeni.

Assiduitas.

materiam

UNIVERSITARIA

materiam videre, & cognoscere voluit: eam q3 ob causam de simplicibus medicamentis conditos a se libros annis pressit vndecim, donec incoperta quadam sibi adhuc exploraret. Et, vt tu noua quadam videret, & exquisitissima in vnoquoq3 genere sibi copararet, sicut ia supra diximus, nauigauit in Cypru, Lemnum, Creta, et Palestinā Syrię, vt pluribus indicauit supra in peregrinationu eius mentione. ad quae vero loca proficisci ipse no potuit, inde sibi adferri curauit. Itaq3 in opere de componendis medicamentis secundu genera: Adhorrer (inquit amicos) oēs, si artis opera pulchre obire voluerint, vt me imitentur: qui ex omni natione quotannis praestantissima medicamēta, vt mihi adferant, curo: eod q perditilli omnigenaru reru coemptores, illa i dies adulteriis cotaminat.

Verum in simplicibus medicamentis in vniuersum quide apprimē eruditus fuit Galenus: in singulis autem non adeo exercitatus, vt mea coniectura fert: qm nullum ferē medicamentum ne nominat quidem, quod a Dioscoride, & aliis ante ipsum non fuerit nominatum: & in viribus de scribēdis aliud nihil ferē docet, q3, quod ante ipsum Dioscorides docuerat: nisi q particulatim ab illo dicta, ad vniuersalia quadā redigit, & graduū differentias assignat, in quo certē plurimū ita dicit, diligentia q3 adhibuit, in iis praesertim, quae gustare, & iudicare acuratius voluit, & ausus est, quaedā enim vehementiora gustare non sustinuit, vt thapsiā alia q3 erodentia, sicuti ipse scribit: & vt coniciunt nostri temporis quidam non indoctē, vniuersales, primas q3 facultates, ex posterioribus, & effectibus aliquando collegit: id, quod non semper succedit: quadam enim tota substantia agunt, aut viribus quibusdam occultis: aliqua per accidens: & idem effectus aliquādo a diuersis causis produci videtur. Hac eadem diligentia suae improbitate, linguas seu dialectos Graecas ferē omnes perdidit: & exquisitius quidem Atticam, ac Ionicam: minus verō, Doricam, & Aeolicam: in his enim duabus plura se ignorare, quam scire fatetur, in Attica verō contra. De Ionicis quidem nominibus, libro secundo de differentis pulsuum alicubi, se scripturum promittit: quod an plenē praestiterit, nescio: praestitit autē ex parte, interpretatus glossas, id est obsoleta vocabula Hippocratis Ionici scriptoris. Quanquam verō, tum puritate linguae Graecae plurimum excelleret, nunquam, vel barbarissimum, vel solcecissimum, vel parum bene, ac proprie dictum cuiquam obiecit: sed omnibus loqui, vt volebant per ipsum licuit: tanto rerum, q3 verboru studiosior erat. Latini sermonis peritus an fuerit, ambigitur. Ioannes Guinterius vir summā eruditionis, in oratione de veteris medicinae interitu, Latini sermonis Galenum (inquit) non imperitum fuisse declarant compositiones medicamentorum ab eo translatae ē Largo, Antonio Musa, aliis q3 Romanis scriptoribus. Sed potuit compositiones illas ab aliis translatas accipere, & aliorum opera vti. Libri quidem primi de differentis pulsuum ad finem secundi capitis, cum tardi, & velocis, rari q3, ac densi significationes distinxisset, & haec proprie de iteruallis, illa de motibus dici docuisset, subdit: Quod, si quis aliter haec accipere velit, neq3 Graecos, neq3 Latinos sequi dignatus, illi permitendum est, vt Cadmeam victoriam vincat. Sed hic quoq3 idem responderi, & retorqueri potest, quod supra, aliorum amicorum, vel familiarium opera forte Galenum illa didicisse cum haec scriberet, & commentaretur: aut si prius ipse intelligebat, non tamen pauca vocabula Latina intelligentem, Latini sermonis peritum dicemus. Certum est eum semper animum ad patriā adiecisse, & nunquam in Italia manere proposuisse: iam q3 grandiore natu Romam venisse, & lucubrandi, medendi q3 negotiis semper occupatissimum fuisse: vt neq3 consulto, neq3 obiter, vt iuniores solent, linguam latinam eum didicisse probabile sit, praesertim cum nulli ferē neque medicinales, neq3 philosophici libri Latine conditi extarent, quorum gratia operae precium hanc linguam sibi addiscendam existimare potuerit: & si quae extabant, ex Graecis pleraq3 deriuata erant: aut in eodem argumento, non minus egregij libri Graeci legebantur. Interim illum parum aliquid Latine intellexisse non dubito, propter diuinam in vrbe moram. Si tamen linguam illam probe intellexisset, praedicallet id proculdubio de se alicubi in scriptis suis, sicut Attica, & Ionica lingua vltimam cognitionem, Aeolica verō, & Dorica minus quam mediocrem, de sese praedicat. Cum Antonino quidem Imperatore, & aliis Romae proceribus, quorum valetudini curadae, in primis operam nauabat, Graecē colloqui potuit: vt nihil opus ei fuerit propter illos Latine loqui discere: nā propter plebem, vt publice plebeiis hominibus mederi posset, Latinae linguae vacare eū voluisse, non est verisimile, nec rationi consentaneum, cum & fortunae beneficiis, aliis q3 commoditatibus, & diuitiis abundaret, & a nimis populari vsu medendi, propter perpetuas lucubrationes suas, & assidua studia, alienus esset. Mecum sentit, & facit in epistolis suis doctissimus Manardus, his verbis: Galenus Latinam linguam non aequē, vt Celsus, aut nequaquam norat.

Inguarum diuersarum cognitio.

Doctrinae praestantia.

Sed his iam reliqua de eius doctrinae praestantia addamus. Neque verō scribendo solum (ita, vt nec in oratione puritas, & elegantia, nec in sententiis, & tractatione, vel oratoria, vel dialectica virtus desiderentur) sed etiam dicendo, differendo que, adeo semper valuit, vt propositis in aede pacis de more quaestionibus improuis, publice sapissimē ad omnia responderit, id que iuuenis, quum Romae degeret. Annum agens nonumdecimum, vt supra diximus, Athenas se statorem conuicit: & postea aliquando Stoicos, & Peripateticos de sede animae disputando superauit: & saepenumero apud eruditos viros, ex temporales sermones habuit. Annum agens tricesimum publice docuit. Sophisticam semper odio habuit: nihil que tam studuit, quam demonstrandi primum scientiam tenere, deinde summo studio eam exercere: quod ei facilius fuit, quoniam in mathematicis, & scientiam facientibus disciplinis versatus erat. Quinimmo veluti furore quodam

re quodam percitus, & diuino inspiratus afflatu, ad veritatis studia persequenda, & vulgi famam fortiter contemnendam, vt ipse profiteretur Methodi septimo, ferebatur.

Hippocratis doctrina ab eo exculta.

Porro quantum Hippocratis doctrinam, omnis solidioris medendi artis fundamentum, & vniuersam veterem medicinā, excoluerit, ac illustrarit multifaria, ordine, methodo, praecipis q3: & argumentis confirmarit disertissime, oratione verō diserta, ac elegantia exposuerit vberissime, et remedium simplicium, compositorum q3 descriptionibus locupletarit copiosissime, tanquam medicorum, qui sunt, qui q3 fuerunt omnium διαλεκτικώτατος, ή φιλοσοφώτατος μάλλον, άματερητορικώτατος, η ή λόγος η ή εμπειρία επιφανέστατος, res ipsa, & omnium eruditum consensus loquitur clariū, q3, vt multis ad id explicandum sit opus verbis, nisi quis in ipsam meridiem lumen inferri postulet. Pauca tamen, vt in ipsius laudibus, & encomio animos palcamus, tāti q3 beneficii grata commemoratione nos oblectemus, & ad eius exempli imitationem optimum, ac ingeniosissimum quemq3 inuitemus, dicēda fuerint. Cum igitur olim principes tantum viri philosopharentur, Hippocratis praesertim seculo, & ante id, ipse etiam Hippocrates ē magna gente, vt pote Heraclidae filius, ab Hercule, Aesculapio q3 genus ducens, genere, & opibus praclarus, ad philosophiam, ac medicinam accessit. Et quanquam gentiles eius Aesclepiade artem intra suam familiam detinerent, nec exteris communicarent: ipse literis, non solum particulares historias, & remedia singula, sed artis etiam methodum, praecipua capita mandare cepit, ingenuo nimirum candore, & magna liberalitate, quali hoc ipsum ageret, vt non Aesclepiade solum, qui degenerare poterat, & genus eorum cessare, sed optimus quisq3 ad artis communicationem omnibus necessariae, ideo q3 in medium proponendae admitteretur. Sed, vt nihil inchoari simul, & perfici a mortalibus potest, ita & medicina ab Hippocrate (qui natus est anno primo nonagesimae olympiadis) inchoata, & scriptis tradita primum, rudior adhuc, & in multis incertior, ac inconstans, & multis postea seculis veluti vaga, variis q3 distracta ingenijs, a Galeno demū tanto tempore post, veluti altero Hippocrate, quem in illo άναβίωντι, dixeris, expolita, & confirmata, perfecta q3 prope modum tota est. Nam cum similiter, vt Hippocrates in philosophia praclare versatus, & ingenio liberali praeditus esset, rebus q3 ad hoc efficiendum, quantum quidem in vnum hominem cadere potest, omnibus instructus, opus tam eximium, & conari voluit, & perficere (Deo iuuante) potuit. Videntur autem primi illi circa Hippocrate medici, & ipse in primis, in singularum tantummodo rerum inquisitione, quae demonstratione peragebatur, versati. Qua ratione etiam permulta problemata subtiliter inuenirentur, ac dissoluerentur, non tamē per illam constabat modus vltus totam disciplinam constituendi ex suis partibus in proprium ordinē digestis: sed sparsim, & absque arte plerumque tradebantur, quod praecipua artium tradendarum non dum haberentur: adeo q3 ne demonstrationum quidem regulae praescriberentur: sed vtebatur quidem demonstratione illi ad inquisitionem rerum, artem verō demonstrandi, quae praecipis constaret, nullam trahebant: vt eodem tempore in philosophia etiam a Platone factū videmus. apparet enim ex eius libris, demonstrationum artis praecipua eum non satis calluisse, aut certē non absoluisse (& ea interdum pro indubitatis principiis posuisse, quae ē sacris literis, aut maiorum auctoritate petuntur: quae si ē sacris sumenda sunt ad demonstrationes, eadem opera questio ex eisdem sumi poterat, vt demonstrari eam nihil necesse sit) & scientiarum limites non obseruasse, vt, qui multa ē diuersis scientiis, in eundem librum congererit. Sed philosophiam statim secutus Platonem Aristoteles perfecit, praecipua demonstrationum reliquit, scientiarum limites circūscripsit: & ne quid ad perfectionem totius artificij in docendo deesset, quo disciplinarum quaestiones per inquisitionem αποδεικτικην inuentae, ac dissolutae, apte conducerentur, postremo ipsarum ordinem pulchre digestit, quatenus iubet ab vniuersalibus incipientes ad singularia descendere, id q3 cum alibi discrete, tum clarissime libro primo de generatione animalium ostendit. Sic in Physiologia affectiones τας καθόλου, quae que rebus naturalibus vniuersis conueniunt, primo loco exposuit: deinde ea, quae sunt minus communia, & in pluribus rebus naturae, non tamen omnibus conspiciuntur: vltimo loco, quae singulis speciebus, peculiariter insunt. Iuxta q3 hunc modum totam Physiologiam in totidem libros diuisit, quot sunt affectionum differentia. Cum igitur vniuersa methodus disciplinarum, aut consistat in singularium quaestionum inquisitione, quae demonstratione fit: aut in positione, atque ordine partium totius discipline, vbi demonstratione fuerint inuentae: illam totam absoluit Aristoteles, acceptis quibusdam seminariis a maioribus, hanc autem primus ipse commonstrauit: & in super obscure ab illis, aut etiam aenigmaticē dicta, tanquam vel ostentatione, vel inuidia quapiam, ipse clare, & dilucidē exposuit. hoc ipso autem, η ή διά την άκριβειαν ήν τοίς αποδείξει προσέθηκε, Simplicius cum antiquioribus philosophis praefert: Platoni verō, καθόσον εὐδενεστέρως τίθησι τας τών αποδείξων αναγκας, η τας αρχάς αυτὸς από τε της αιδήσεως, η ή από τών προχείρων δόξων σπουδάζει λαμβάνειν. Ceterū eadem ferē Galenus in re medica praestitit, effecit q3 primus, quae in philosophia Aristoteles. Nam pleriq3 pulchre inuentis ab Hippocrate, sed remissis, atq3 debilius traditis, rationes validiores adiecit, & multas rerum causas assignauit, ab illo praeteritas, aut non dum forsitan cognitatas, aut exiliter sanē, atque obscure traditas. Denique non modo demonstrationes quaestionum singularum perfecit: sed ordinem quoq3 methodi addidit, ita, vt triplicis methodi, neq3 enim plures laudatae inueniuntur, vsum & tractationem in arte medica copiose ostenderit. In plerisque enim suis libris Analyticam sequitur metho-

dum, in libro autem de cōstitutione artis, Compositiua, vt Definitiuam in arte parua: de quibus omnibus, & quomodo à Galeno sunt obseruatae, aut animaduersa, qui plura nosse desiderat, doctissimi Gemusai praefationē in Graeca Galeni opera Basileae olim excusa adeat. Interea verò, dū tantopere laudamus Galenum, Hippocratis medicinā parentis laudibus, ac dignitati nihil detrahimus. Principij enim vbiq; vis maxima est, etiam si re ipsa perexiguū sit. Et religio, quaedā, ac reuerentia, rerum bonarum omnium causis, ac principiis debetur. Itaque, & veteribus, qui nobis occasiones, ac rudimenta aliqua tradiderunt, & posterioribus, qui absoluerunt nisi ab illis aliquid accepissent, nunquam potuissent, plurimum nos debere, gratis animis fateri, & agnoscere par est. Tantum profecto Galenus lucis addidit arti post Hippocratē, vt, nisi medicinā is diuina, multū q; laboranti medicinam adhibuisset, & tradita ab Hippocrate principia illustrasset, iaceret forte adhuc neglecta: nunc verò, quod ars est exulta, quod q; Hippocrates legitur, ac intelligitur, q; eum ex illo fructum capimus, quē sentimus, hoc beneficium Galeni totū est. Cetera nunc, vt omittam, de arteriarum certē pulsibus nihil, cum pertractasset Hippocrates (siue hoc ad medicinā nihil pertinere ratus, siue id etiam rem ignorans omnem fecerit) de horum differentiis, causis, & ex ipsis dignotione, prolixē confecto ipse opere, hac quoq; ex parte medicinam auxit, & locupletauit.

Porro praeter Hippocratē, & Galenum Medicinā principes, ceteri ferē omnes, tū Graeci, tum Arabes, eorum q; sectatores, nihil ad artis constitutionem contulerunt: & ex illorum libris ferē, quicquid, aut lectione, aut imitatione dignū habent, tanquam purissimis fontibus, exhausterunt, doctissimo nostri seculi viro Iac. Syluio teste. Adeo, inquit, ingeniosa, & studiosa, & diis accepta fuit veneranda illa antiquitas. Pauca quaedam tamen, non ignaua omnino posteritas, rudis quidem, sed exemplorum fide plena, aut clara reddidit, aut vlti, experientia que frequenti certiora. Quae vnusquisq; etiā mediocriter institutus, his velut fundamentis adiungere potuit, hoc est Hippocratis, Galeni q; placitis. Quibus de medio sublatis, medicina sit velut chaos antiquum, & certē hominū carnificina: & id omne, quod in stupidos suae aetatis medicos iustissimē Plinius inclamat. Et si verò, vt toties diximus, Hippocrati tanquā parenti, & conditori artis summum honorē deferat Galenus, adeo tamen solius veritatis studiosus sine vlla dissimulatione fuit, vt multis in locis ipsum, hoc est sermonem eius, & scripta, arguat, veluti non exactum, improprium, obscurum, inconditum, indistinctū: & modo imperfectum, modo contra superfluum: est quādo diligentia in eo desiderat, confusam, & inordinatā traditionem reprehendit: nonnunquam ineptitudinis, obliuionis, immo etiā erroris, & mendacij accusat: Cōmentario secundo de victus ratione in morbis acutis, circa pharma pleuritidis danda, ab eo dissentire videtur. In quibus tamen omnibus aliquo modo excusari potest. D. Hippocrates, aliqua enim ignorasse eū, aut etiā errasse in aliquibus, mirum non est, cū à nullis propemodum ante suum seculum scriptis fuerit adiutus: q; verò negli gentiis quaedam scripserit, hoc enim nomine, si ignorantia, atq; errorē demas, cetera comprehendi poterunt, id factum, qm sibi tantum, non ad editionem quaedam scriptis mandarit, dici potest. Deniq; corrupta quaedā, & deprauata à librariis, aut aliis quibusdā esse: et spuria quaedā ei attribui.

Non verò diligens solum, & eruditus fuit Galenus, sed ingenij quoq; solertia, & promptitudi ne minimē vulgari praeditus, *δυσίπλος καὶ ὑπεριόδος τις πᾶν*. Itaq; multa ex sese didicit, sine preceptore: septimo quidē Methodi, omnia se per seipsum inuestigasse scribit. Hoc ingenio, & vniuersales morborū curationes, siue curadi indicationes excogitauit, & particulares quaedam, vt de sanandis oculorū doloribus: itē neruis sauciatis, primus in hac curatione ausus modum prius vsitatum immutare. Hac ingenij sagacitate sepe aliqua circa aegrotos obseruauit, quae ab aliis non animaduersa admirationē ei conciliarunt, tanquam ex arte diceret, aut diuinaret quaedā, quae tamen sola industria, & diligenti animaduersione, à quouis mediocriter solerte intelligi poterant, quale est, quod libro primo de sanitate tuenda circa animaduersum pueri plorantis desideriu de se scribit. Inuenta eius in arte fuerunt, neruorū curatio: locorum affectorū agnitio, quam primus in artem redegit: medendi ratio methodica, & sanitatis tuendae precepta: in sectionibus itidem non pauca, circa neruos, & musculos praesertim, veluti thoracis musculorū anatome, & instrumentorum respirationis: & partiu quarundam vsus: dignotio pulsuum, & ex eis praesagia: ac pleraq; alia consimiliter, quae non exiguae, & momentaneae tantum, sed iustae, & maximae totius artis partes sunt: adeo, vt ante ea tempora manca adhuc, & non dum integra fuisse medicina rectē videatur. Quin, & rebus quibusdam nomina primus imposuit, vt solutioni continui: & inter succos glutinoso contrariū vocauit rhypticum, id est, absterforiū. Curationum, quas feliciter peregit historias aliquot, iam supra memorauit, vt hic repeti nihil attineat. Neruis quidem vulneratos omnes sanitati se restituisse profitetur: iuniorē adhuc à nullo edoctum, deperditam memoriam curasse: deniq; in artis operibus cōsensuisse: sexcenties praesagiuisse in agris, diarria ne febris laborarent, an ea, quae tertio quarto ue die aliquam accessionem esset habitura. Prima enim statim visitatione, omnia febrium genera (quotidianam, tertianam, quartanam, semitertianā, *καύσων*) mirē discernebat: sicut & alios affectos plerumque primo die: sic & heceticam febrem incipientem vnā cum putrida agnouit: & aliquando ex solo colore locum in visceribus affectum dehrehendit. Deniq; semper summo studio in curando simul, & praesagiendo se exercuit: tantum q; profecit, vt aliqui eum vatem esse dicerent, tanquā diuinatrice arte, non medicinā sciētia, futura praediceret. Non solum verò interiorū morborum curationem, vt pleriq; hodie medici, sed exteriorū etiam, & omnium, quae

Hippocrates à Galeno notatus.

Solertia eius, & inuentio in arte.

Curationes & praesagia.

Chirurgia.

quae ad Chirurgiam pertinent, tractationem professus est, itaq; vt neruorum, ita omne genus soluta vnionis curandae viam, ac rationem expleuit: & cum in Asia maneret, aliquādo chirurgiam exercuit: cum verò Romae ageret: ciuitatis morem est secutus, permissa iis, quos chirurgos vocat, maxima eiusmodi operum parte. Quantum autem in chirurgia, & ea medicinae parte, quae manu administratur, valuerit, tum historiae quaedam, tum inuenta ab eo pharmaca, & emplastra testantur: quorum non nulla propter insignem vtilitatem nuper etiam in vsum reuocari apud Italos coeperunt: sicut, & alia quaedā medicamenta cōposita ab ipso inuenta, quae intra corpus danā.

Quin, & Pharmacopoei interdum officio fungebatur, vt cum Imperatoribus, eorum q; amicis, & opulenti viris antidotos componebat: cum q; oleum, & adipem recondebat, vt inueteratis vti posset. Mirum autem, quo nam fieri tandem pacto potuerit, vt vnus tot negotiis abūde sufficere posset: idem quippe erratorum castigatior acerrimus, idem rerum multarum inuentor acutissimus, idem disceptator subtilissimus, grammaticus idem, rhetor, dialecticus, mathematicus, philosophus, medicus: nec verbis tantum medicus, sed medendi idem vsu exercitissimus, ingenti q; aegrotorum frequentia à studiis plerumq; distractus: inter medicos eloquentissimus, inter eloquentes medicus acutissimus, inter virosq; diligentissimus, inter omnes deniq; maximus: & cū ipsius seculo philosophi, medici q; nomen pleriq; non distinguerent (vnde, & logiatri forte, & iatrosophistae nomina sunt facta) ipse quanquam medicus simul, & philosophus eminentissimus fuit, vel Antonino Imperatore, ac Philosopho teste, plurimum tamen alterum ab altero differre, tum docendo scribendo q; tum re ipsa ostendit ita, vt facili iam cuius appareret optimum medicū, eundem esse philosophum oportere, non autem contrā. Quanquā verò talis tantus q; fuit, propter immensum tamen artis medicae pelagus, quod (si vlla alia) longē late q; patet, minimē mirum est, si non omnia, praesertim particularia (quae infinita esse solent) ita assecutus: si dubitare se alicubi fateatur, & iam aetate prouectus etiam non nulla addiscat: si etiam alicubi erret, atq; fallatur, in iis ni mirum, quae nō ad praecipuas, & vniuersales curadi indicationes, vnde ars constituitur, pertinet, sed aliis modis ad artem eruendam, aut perficiendam referuntur. De causa quidem opifice factus, & animae substantia, quorum vtrunq; supra medicum est, dubitat: prima die febrem continentē sine putredine, fatetur se non planē percepisse, cuius generis esset: in leguminibus aliquando hēsit, vt notauit Manardus. Et quanquā ex frequentia anatomes speculatione multa, quae prius neruorum sibi visa erant, aliquando animaduertit: multa tamen ipsum effugerūt, eam praesertim ob causam, q; vt doctissimus, & princeps in Anatomicis nostra aetate Vesalius animaduertit, hominem nunquam secuit: & simiarum sectionis, q; hominum studiosior, vtrorumq; anatomem cōfudit: vnde crebri eius in hoc argumento lapsus deprehenduntur. Homines ipsum non dissecutus se: quae verò in humano corpore obseruauit, ea, vel à simiis transfulisse, vel in abscessibus quibusdam, aut chirurgicis operibus vidisse, ex libri de venarū, arteriarum q; dissectione capite septimo apparet. Libros quidem de vsu partium emendare aggressus, non planē id praestitit: nec pauca, in his praecipue libris, cenfore Vesalio, imaginatus est tantum, in animalibus non visa. Eidem in Aristotelem videtur iniquior, eius q; carpenti studio, sui ipsius oblitus interdum. Interea tamen idem Vesalius tantum tribuit Galeno, vt medicinae parens, rarū naturae miraculum, summus naturae admirator, & omnium honorū author ab eo appelletur. In prima foetus ē genitura formatione, cor aliquando putauit vnā, cum iecore statim ab initio gigni: postea verò re maturius perpenſa, omnino hepate posterius formari statuit. Porro nō solum eruditus, sagax, & diligens in morborum curationibus, sed etiam fortunatus fuit, vt ipse de sese praedicat. Mihi quidem cum Sa tyrico fortuna rationem, & prudentiam sequi videtur, non separata aliqua vis, vel causa esse.

Pharmacopoeia.

Galenus alicubi dubitat, dicit, fallitur.

Anatome.

Fortunatus.

Dogmata.

Nullum numen adest, si sit prudentia: sed te Nos facimus Fortuna deam, caelo q; locamus. De iis, quae secundum naturam, aut arte fiunt, id q; vt plurimum, loquor: nā, si prouidentia diuinā, hominis alicuius vitā, & actiones beare placeat: etiam si multa praeter rationem fiant, & humana prudentia cesset, impediri non potest.

Dogmata, siue placita quaedā peculiaria Galeni, quae tum in philosophia, tum in medicina approbata, non est, q; operosius hic vnum in locum conscribam: in praecedentibus enim sparsim pleraq; exposita sunt: & hoc in primis, quod sectae nulli fuerit addictus, hoc enim à patre acceperat, ne ab vlla secta denominaretur, sed longissimo temporis spatio, & sectas praecipuas addisceret omnes, & de illis iudicij ferret. Pyrrhoniis quidem maximē se opposuit, et Epicureis. Et quāquam in arte medica, verissimā Hippocratis dogmata sequi soleret: seruos tamē appellabat, quicunq; se, vel Hippocraticos, vel Praxagoricos, vel ab alio quocunq; viro nominabant. eligenda autem ex singulis censebat, quae praestantissima essent. De substantia deorum, & animae nunquā pronuntiare voluit. De triplici verò animae principatu pro Platone contra Aristotelem stetit. Nec tres animas, nec facultates animae tres, sed tria principia dici debere, ei placuit. In omnibus non parum tribuit: eorum q; alia diuinitus mitti, alia in natura suas habere causas censuit. Hepar venarum, sanguinis, & nutritionis principium esse ostendit, nō cor aduersus Aristotelem: & cerebrum neruorum, sensus, motus q; testium quoq; naturam primus inuenit, totū alterare corpus: de generationis primordiis nostrae contra Aristotelem defendit Hippocratē, & alia in humani corporis fabrica complura. Chrysippum philosophum acutissimū ignorantiae plerumq; reum peregit, cum alibi, tum in libris de placitis Hippocratis, & Platonis.

Scripta in genere: et primis cur scripserit libros.

Libros autem conscripsit, perpaucos quidem eo consilio, vt euulgarentur: sed tres ob causas ferè: quarum prima est, vt amicis, & familiaribus, præcipuè longam profectiorem fuscipientibus, gratificaretur, siue sponte rogantibus illis, siue inuitus propemodùm, exoratus: eiusmodi sunt omnes, quos introducendis composuit: & inter alios hi: Quod animi mores corporis temperaturam sequantur: De optima corporis nostri constitutione: De bono corporis habitu: De diebus decretoriis: In Epidemiorum libros, Commentarij: De medicamentorũ facultatibus: Contra Iulianũ: Aduersus Lycum: De differentiis pulsuum: Methodi medendi libri priores ad Hieronem, & eo defuncto reliqui ad Eugenianum: Commentarius in Protheticum Hippocratis: Sic in Glauconis philosophi, Boethi viri consularis, & aliorum quorũdam primariorũ gratiam multa scripsit: multa etiam in communẽ amicorum, aut inferioris quoq; conditionis hominum vsum: quod eũ facere adeo non piguit, vt voce vt interdum non dubitaret humanissima illa, se vel vnus tantum gratia, quẽ modò veritatis studiosum cognouisset, dicturum, scripturum q; omnia. Altera scriptorum eius causa fuit, vt cõmentando ad rem aliquam propositam sese exerceret, & ingenium non sineret ocio languere, sed lucubrando excitaret. Tertia deniq; studiorũ suorum commoditas, cuius gratia breuiter tantum capita inuentorũ a se consignare solebat (amicis verò rogantibus postea elaborabat, & plenius explicabat) & vt Plato inquit, aduersus obliuionem senij commẽtarios reponebat. In primis autem operam dedit, vt quæ ante ipsum ab aliis obscurius, aut imperfectius tradita erant, ipse dilucidius, & plenius exponeret. Veritatis quidẽ, vt vnice semper studiosus fuit, vel ad furorẽ vsq; diuinum quendam, vt diximus: ita neq; loquendo, neque scribendo, gratia, aut odio quicquam dedit: & vt q; verissimè omnia literarũ monumentis traderet, summo pere curauit: mentiendũ verò ne causam quidem se habuisse, alicubi testatur: quinimò sibi etiã ne quis credat, nisi accedente ratione, hortatur: id verò est veritatẽ magis, q; sese amare. quo nihil pulchrius, nihil diuinius, neq; φιλοσοφώτερον quicquã homini contingere potest. Hinc adeo nihil nisi in ipso medicãdi actu a se declaratum, aut aliter examinatũ, probatum q; in scriptos a se libros retulit: Quia in re medici priores pleriq; peccauerunt, & Erasistratus, vir alioqui nõ illaudatus reprehenditur, & Dioscorides Anazarbensis, notatur: & nostro quoq; tempore factitare solent homines, quibus domi desidentibus quicquid in mentẽ venerit, promulgare, statim non verentur: & de remotissimis etiã rebus, quæ fortè nunquam ad eas, in quibus scribunt regiones, peruenient, vt hipopotami, aut elephanti sanguine, alia ue huiusmodi re, aut nimirum peregrina, aut etiã abominabili, sine experientia, nullo q; cum fructu aliqui nugantur. At Galenus dierũ criticorũ diligentem explorationẽ fecit, prius q; artem traderet. Non cum ita mouit senis autoritas, vt fidẽ illi absq; cõfirmatione sensus de rebus omnibus simpliciter haberet. Et medicamentorũ simplicium commentarios, cum longè prius cõpisset, vndecimo demum anno post in lucẽ edidit, q; pharmacorũ quorundam naturam ipsemet adhuc non comperisset: vt comperiret autẽ, diuersa remota q; loca adiit, vt alibi diximus. In vsu etiã artis, vt supra dictũ est, non adhibuit alia remedia, quam de quibus experientia ipsi constaret. Nos quidem de illis Galeni experimẽtis, quibus peculiare testimonium experientia suã adscripsit, libellum olim edidimus. Ab ambitione autẽ, cum aliã, tum scribendo, quam fuerit alienus, vel hoc vnum clarissimè ostendit, quod nulli librorũ suorum suum ipse nomẽ inscripserit: quæ inter alias fortè causa est, cur spurij quidam pro genuinis sint admiffi.

Itaq; verè, fideliter, candide, ac diligenter, eum omnia tradidisse constat. Quæ verò ad compertiam artẽ attinent, & pulchritudinem non verã inducunt, & si quædam nec inutilia, nec iniucũda scitu, in eis contineantur, & principes viri, ac matronæ ea aliquando a medicis requirant, & apud alios etiã homines honestos aliquando eorum vsu esse possit, quamuis ea optima nosset, scribere per verecundiã omisit: frequentior enim malus eorum, q; rectus vsus est. Venenorũ vero semper malus: quamobrè arcanas, & exquisitas eorum cõpositiones minimè publicari oportere existimauit. tantum in eo honestatis, vitæ q; & salutis hominũ amor valuit. Vtile quidem fuerit hec etiã cognoscere, tum philosophos, tum medicos homines, sed optimos dumtaxat, & qui nunquã abutantur: hos, vt iis, qui veneno quocunq; læsi sunt, melius succurrant: illos, propter scientiam ipsam naturæ. sed literis mandari tutum non est, ac inter Christianos præcipuè nefas. Per manus autem tradidi amicis, optimis dumtaxat, & ætate, iudicio q; maturis, fat fuerit. Philtrorũ (inquit Galenus de simplicium medicamentorum facultatibus libro decimo capite primo) & eorum, quæ ἀγώγιμα, δνειροπομπὰ, ac μίσσητρα vocant quidã, planè, nec si abunde illa forem expertus, mentionem facere in animum inducerẽ: sicuti nec le talium medicamentorum, aut, vt ipsi loquuntur, παθοποιών. Nam illa sanè ridicula sunt, cõstringere, ac vincire aduersarios, vt in iudicio nihil possint eloqui, aut grauidã abortum asserre, aut, vt ne vnquã deinceps concipiat, efficere, & quæcũq; eius sunt generis, vel impossibilia, vel certè mortaliũ vitæ noxia, &c. Porro cum adolescens adhuc quædam condiderit, exercendi nimirum sui causa, potius q; alios docendi: & ætatis progressu ad vltimam vsq; senecturẽ, nunquam a lucubrandi labore destiterit, magnum ætatis ratione, qua singuli ab eo perscripti sunt libri, in eis discrimen esse, quis dubitet? Fatetur ipse se iuuenem, ante annum ætatis suæ 43 curiosius, & ambitiosius quædam scripsisse, quid igitur de illis sentiendum, quæ in adolescentia, & ferè puer adhuc exarauit: sed ea forsã pleraq; nõ amplius extant. Tradit alicubi, se anno ætatis suæ 34 multos iã libros scripsisse: et rursus eo tẽpore, quo Romæ fuerit fecundo (circa ætatis suæ annum 35, & 36) expectans Antonini à Germanico bello reditum, multa

Quomodo.

Commotica.

Venena.

Qua ætate quid scripserit.

tos ad philosophiam pariter, & medicinam (de pulsibus præsertim, & aliis signis, crisi, diebus q; criticis, & de differentiis febrium) spectantes libros conscripsisse: quos postea amicis flagitantibus legendos permisit: & apud illos tantum futuros sperauerit. nam si dandos, inquit, indignis (qui non, vt discant, sed vt calumnientur, legunt) scissem, ne amicis quidẽ eos præbuissem. At librũ de locis affectis in senectute composuit. Scripsit autẽ plurima, non solum in medicina: sed & in philosophia, grammatica, geometria, vt author Suidas est. sed & ipsemet librorum suorum, & numerum, & rationẽ, ac modum exponit: duobus operibus huic rei dicatis, quibus partem eorum iam tum interiisse, docet, incendio tẽpli pacis (quo simul omnes etiam Bibliothecæ Palatii conflarunt) in quem locum reponere labores suos consueuerant eius temporis scriptores. Porro, qui Galenum scribendi, cõmentandi q; diligentia vicerit, scriptorum ue in singulis propè artibus numero superari, inuenias neminẽ. Ad quingentos enim omnes scripsit: quot vix scribendo tantũ absolueret quicquam, nedum meditari simul, ac literis mandare potuisset credatur: quorum tamẽ vix dimidia ad nos peruenit pars, vt doctissimus Iul. Alexandrinus animaduertit. Horum autem alij, vt dictum est, incendio sunt consumpti: alij propter barbariem temporum secutam in Asia, Græcia q;, alias q; ob causas, perierunt: alij fortè, q; declamatorie, & iuueniliter cõscripti essent. Ioan. Fernelius verò in medicina suæ præfatione, præter ducetos & quadraginta inquit, quos de aliis disciplinis, de medicina supra quadringentos conscripsit. Galenus (inquit Athenis quibus diphosphista) tot philosophica, & medicinalia volumina condidit, vt scriptores ante se superari oēs.

Hanc Galeni scriptorum excellentiam, non ita multo post, agnouerunt doctissimorum hominum scholæ omnes: quando relictis sectarum nugamentis, veram Hippocratis artem, ita tum stabilitam, vt nulla sophistarũ iniuria subuerti posset, amplecti solam, et synceriter colere ceperunt: quo tẽpore ex ea ipsa certam opem, & auxilium tutum mortales homines percipere potuerunt, cũ prius non minus periculi ab arte sæpe, q; ab ipso morbo extitisset. Agnouerunt quoq; minimè postremi, viri Arabes, disciplinarum impigri cultores: qui monumenta eius vnuerfa in suam linguam conuerterunt, & in manibus magno studio versarũ, donec sublati iniuria temporum, aut certè suppressis, Græcorum exemplaribus, Latinorum quoq; hominum scholis in interpretationes suas commodarent, non quidem tanta cum fruge, quantam ex ipso haurire studioso licebat: attamen non sine sua quoq; utilitate. Præstitit enim ex illorum monumentis ita philosophari, q; ad præstinam sectarum incertitudinem relabi rursus. Sed rediit ille tandem nobis, & in gymnasiis audiri gestit iterum: Italicis autem scholis vehementer gaudet, quarum scholarum soliditatem, integritatem q; in disciplinis vtinam nostra iuuentus studiosius æmulentur.

His de stylo eius, & elocutione, tractatione que ipsa sermonis, pauca adiciemus. Apparet sanè summa in eo passim eloquentiæ vis: oratio & fecunda, & elegans, non perplexa, non accersita, sed sponte late q; fluens: admiranda quædam eloquendi quæcunq; animo cõcepit facilitas, siue doctrinam ipse explicat suam, siue quæstiones dissoluit, siue ambiguitates enodat. Dialecto Græcæ linguæ vtitur communis, sed elegantiore, & ad atticam deflexa, vbicunq; citra affectationem (a qua prorsus alienus est, ita vt minimè Atticus videri, q; affectator malit) fieri potuit. Quam verò Atticè, & Ionicè dialectorũ fuerit peritus, indicauimus supra. Athenus certè de ipso testatur, ὅτι ἐδιδόκει τῶν ἀρχαίων τὴν ἑρμηνείαν ἀδυνατώτερος γέγονε. Proprietati vocabulorũ vehementer studuit, ita vt improprie locutos non raro noter: & interdum, rarissimè tamen, rerũ, aut affectionũ, quibus vocabula nondum propria erant posita, ipse comminiscatur. Vtinam verò, quantum patrij sermonis puritate, elegantia, & ceteris laudibus valuit: tantum etiã interpretum, quorum magna in eius libris vertendis diuersitas, oratio valeret Latina, ac non multũ venustatis, gratiæ multum subito amitteret Latinus factus. Quod in interpretum sugillationem minimè dictum intellegi volo: sed in ardua potius quandam interpretandi difficultatem, figurarum diuersitatẽ, & linguæ verborum in illo copiam, paupertatẽ in hac. Verum sic quoq;, q; non impositus, neq; inelegans, immò verò, q; nitidus, q; læteus totus fuit: Vt quicunq; posthabito hoc, Arabum malunt, atq; horum similitum quorũdam, meram sequi barbariẽ, hos ego eo natos ingenio existimem, vt obscura manifestis, perplexa explicitis, aspera, nitidis, tenebras luci præponere eodẽ exemplo possint. Quanquam autẽ vbicq; magnam in oratione perspicuitatis curam adhibuit, adeo, vt qui scripta eius præcipua eo, quo par est, ordine legunt, vel sine præceptoribus artẽ addiscere possint, modo, neq; ingenio tardiores sint, neq; in primis disciplinis nimium rudes, & perexiguum aliquid adiumenti a præceptoribus, aut aliis in arte peritis, aliqua demonstrantibus sentiant: non tamen humi repit ipsius dictio, nec artificio caret collocatio: vt neq; contra nimium, vel ascendit, vel affectat, vel παθητικώτερα est iusto: sed auream planè mediocritatẽ seruat, & modò ὑβέλλος modò σεμνότης, modo alias oportunas ideas, et laudatas in oratione virtutes representat. Hinc nescio, quæ dulcedo ex doctrinæ simul, & elocutionis eius temperamento oborta, mirifice legentũ omnium animos allicit, vt qui semel gustarit, abstinere amplius ab eius scriptis non possit. Librum quidem de venæ sectione aduersus Erasistrateos, humiliori stylo a se scriptum conqueritur.

Accusant in eo multi prolixitatem, cuius tamen iustas videtur interdum causas habuisse: non enim vnum in omnibus libris ei consilium fuit. In multis se accomodat in introducendis, et illorum captui, atq; vsui priuatim, in quorum gratia aliqua scribebat, quorum aliqui præceptoribus carebant, & procul etiam ab eo proficiscerantur. Itaq; his in libris quædam alibi copiosius explicata contrahit,

Quam multa.

Libri Galeni i scholis medicorum recepti.

Arabes.

stylos.

interpretes Latini.

Perspicuitas.

idea orationis.

prolixitas.

contrahit, alia vero fusius exponit. Galenū (inquit Fernelius in præfatione suæ medicinae) multi Asiaticæ redundantia insimulant, quæ πολύγραφοι nimium multa artium, librorum quæ congerie, multorum studia restringat, & ad rem properantes distineat. Eum quidem fatemur mira persuadendi necessitate disputasse subtilius: sed, quæ initio minimè statuisse vniversam artem complere, breuiem præcipiendi legem non obseruasse: eadem identidem locis compluribus inculcasse, nunc huc nunc illuc studio reprehendendi auidè ferri, sic quæ sæpius ambiguitate lectoris animū distrahere. Hac ille. Sed utcumque est, ij certè, qui præceptoribus destituuntur, plurimum debent Galeno, quæ fundamenta, & præcipua capita artis tam plenè, & διεξοδικῶς sit persecutus. Est vbi seculi eius mores, & in re medica sectarum perversitas, aut philosophorum quorūdam pertinacia, hanc prolixius quædam discutiendi abundantiam ei extorserint. Accedit huc, quæ natura ipse, utpote Asiaticus, in dicèdo copiosior erat: & insuper ingenij bonitas, qua præditus cupiebat summo candore, & optima fide, omnes omnia quæ liberalissime, καὶ ὡς ἀφρονόματα, edocere, ita, ut ne hebetiores, quidem desiderare in eo, quicquam possent: atque ita factum est, ut plerumque sit prolixior, in iis præfertim libris, quos iunior adhuc condidit. Sed, ut in multis quantum dicendi copia possit, ostendit, ita in duobus ad Glauconem therapeuticis, Arte medica, & aliis fortè paucis, quantum artificiosa breuitate valeat, declarauit. Libro tertio de difficultate respirationis, malle se esse loquacè, scribit, quæ suspicionem falli dogmatis incurrere. huius enim nulla solatia esse ait, loquacitatis verò aliqua deinde hortatur eos, qui etiam pauca fastidiunt, ut, quæ voluerint sibi deligant, reliqua ceu non scripta transgrediantur. Quemadmodum (inquit) in splendida epulatione, cum multa sint appa-
Breuiat.

Breuiat.

Galenus libros, alios etiam vtilis esse, quàm medicis.

rum esse oportet, electionem autem in ventibus. In fine tertij de pulsibus dignoscendis, cum taxasset eos, qui φιλορίαις, ceu morbo laborantes, omnia definire volunt, etiam manifesta, & de quorum recta significatione nulla est dubitatio, cum interim veras definiendi rationes non didicerint: Ego (inquit) de quavis re ad definiendum proposita, demonstrari dici posse totum diem: nec alios hac in re nimios accuso, quæ ipse verbis ad definiendum accommodatis destituit: sed, cum omnium me ad eam loquacitatem esse instructissimum intelligerem, humanitatis duxi esse, si artibus insudantiū haberem rationem, veritatem quæ (sine ostentatione aperirem) & eorum, quæ cognouissem, semper distinguerem vtilia ab inutilibus. Et libro septimo Methodi: Neque enim (inquit) grauari debemus, iterum, atque iterum sermonem repetere, quod nunc saltem medicorum vulgus veram methodum condiscat. Et libro tertio de differentiis pulsuum: Vbi ergo (inquit) homines, qui nec logicam speculationem exactè tenent, nec interpretari valent, ad res aspirare, quæ superant ipsorum facultatem, audent, cum ipsi verba fundant: tum reprehenses impellunt, licet maximè studeant breuitati, in eandem orationis prolixitate: id scilicet, quod mihi nunc vsuuenit. Siquidem à mea perpetua breuitate diuellit ipsorum me numerus errorum, tamen faciam etiam hic, ut sim, quantum possum, breuis. Breuitatis quidem studio plerumque minoris momenti quaedam præterit data opera.

cumlibet literato.

Iam ne quis existimet Galeni librorum lectionem ad solos pertinere medicos, aliarum verò artium, ac disciplinarum studiosis inuitis esse, quam ex iis, quæ hactenus exposui sparsim magna, & multiplex eorum vtilitas percipi queat, operæ precium tamen duxi me facturum, si id paulo copiosius hic vno in loco declarem, & quæ par est adiiciam: id quæ distinctè: nam in Catalogo librorum Galeni nostro, quæ huic sermoni subiunximus, ea, quæ non ad solos spectare medicos ex eius scriptis, sed alios, quoque lectores diuersos, tum voluptatè, tum emolumentum aliquod ex iis capere posse iudicabam, alterisco notauit, sine vlla distinctione, quæ, quibus potissimum conueniat. Primum igitur, homines Græcæ linguæ studiosos, grammaticos, philologos, rhetores ad puritatem, delectum, & copiam vocabulorum, ad styli elegantiam, sententiarum quæ, & argumentorum vim plurimum his legendis iuari posse, tum ex prædictis, tum re ipsa, vel me tacente, clarum est adeo, ut ne verbum quidè addere libeat: sicuti hoc etiam, dialecticæ, ac methodi cupidos, & demonstrationum exempla (vnde maiorem plerumque fructum, quam ex nudis præceptis consequimur) luculentissima non aspernantes, thesaurum his in libris incomparabilem reperturos. Quod, si quis non tam eruditionem, & vocabulorum, orationis quæ vim in eo requirat, quæ præsentem vtilitatem, & res ipsas seclatur: quid nam aliud iucundius, & vtilius sanitate, optarit: sine hac enim mediocri saltè, animi etiam, ingenij quæ actiones pleræque non constant: & externa etià bona sine hac gratiam omnem amittunt. At suam quisque sanitatem tueri melius poterit, si in illis interdum libris, quos huius argumenti Galenus scripsit, versetur, ut, qui de sanitate tuenda inscribuntur, & de alimentorum facultatibus, ac cibis, boni mali quæ succi. Et hoc quidem, ut faciant, sui que aliquam habeant rationem, & victu accuratiore vtantur, homines literarum studiosi, cum minus exerceantur, magis, quam cæteri, opus habent. Decet sanè physicum in primis, deinde philologum, & vnumquemque doctum, & criticum virum, medicum doctum, & peritum, ab indocto, imperito que discernere.

rior sit indoctis hominibus. Quamobrem, vel hoc nomine, si cuiusquæ, Galeni maximè libri philosopho, philologo, & erudito cuius degustandi fuerint. Rationem certè valetudinis tuendæ nullus frugi pater familias ignorare debet: exemplo sit nobis Cato, qui, quauis iniquus esset sui temporis medicis, artem tamen ipsam vsurpabat diligenter.

philologo.

Præsertim sanè philologi homines, qui vocabula magis, ceu umbras rerum, quam ipsas, captant, & veluti venantur, διδωματοθήραι διπολιτισορες, magnam nominum syluam ex his libris hauriēt, ut omne genus stirpium, ac simplicium medicamentoꝝ, morborum, & humani corporis partium, & alia quædam medicæ artis, eius quæ partibus Chirurgicæ, ac Therapeuticæ, peculiaria: variæ autem cognitionis miscellaneam farraginem ex aphorismis, & aliis quibusdam: ita cōtinget, ut eruditione instructi multiplici, quouis in loco apud quosuis homines de qualibet re doctius, et elegantius vulgo hominum differendi materia eis non desit.

philosopho.

Ad philosophiam venio, quæ non umbras, ut vaga philologia, sed certis rerum, ac scientiarum circūscripta limitibus, res ipsas solū, & illustra veritatis lumina sectatur. Huius partes ferè tres constituuntur: vtilissima, quæ mores, actiones, & studia vitæ priuatim, publice quæ informat: pulcherrima, quæ contemplatur naturam: diuinissima verò, quæ Deum, & res diuinas. Ad has verò omnes, ut ars medica in vniversum, ita conditi in primis à Galeno libri, plurimum momenti conserunt. Is certè, qui morum, & affectuum animi, siue perturbationum causas intelligit, & quæ animi mores corporis temperaturam sequantur (quod argumentum ex professo tractauit) & quæ singularum animarum partium in hominis corpore sint instrumenta, quantum quæ secundum diuersa temperamenta variant: & qui ex nimis perturbationibus quanta oriuntur secundum naturam quoque mala, animaduertit: is & melius de his differere, ac docere alios, & sibi sapere, ac ipsa vita, agendi quæ studiis, veram doctrinam, & virtutem præ se ferre poterit. Extant inter alios egregij duo, & ἡθικώτατοι huius authoris libri, De agnoscendis, & curandis animi affectibus, ac vitis: ut taceam, quæ, quantæ que ipsiusmet virtutes (præsertim, cum ambitionem, & auaritiā damnat) passim in eius scriptis, & oratione tanquam speculo elucescant, quas ad imitationem sibi proponere, ceu perfectum, tanquam in homine, eo quæ gentili (multo certè, quam in plurimis, qui Christiani existimantur, & quidem eximij, absolutius) exemplar, vnusquisque poterit.

theologo.

Sed ad Theologiam fortè, nihil hoc studium facere, aliquis putabit, ex illorum numero præsertim, qui nunquam eius quicquam degustarint. At qui Theologi est, in primis Dei cognitionem omnibus inculcare. Deus autem, nisi ipse sine vilo secundum naturam medio aperire se velit, non nisi ex operibus suis cognosci potest, & magis quidè, aut minus ex aliis, atque aliis: inter omnia autem homo excellit maximè, solus omnium, quæ sub sensum cadit, ad Dei similitudinem factus, id quæ intelligibili magis, quæ sensibili sui parte, hoc est mente, & anima rationis cōpote: sed hæc quoque cognosci, nisi actionibus eius animaduertis, earum quæ instrumentis peruestigatis, non potest. Ergo, ut nos ipsos, ut animam, ut Deum noscamus, & agnoscimus, iustis honoribus, veneremur, & pia religione metuamus, amemus, domicilium, hoc animæ ab eo constructum, ut mens sancta (quæ sola Deum capit, templum Dei optimum maximum sacrosanctum) inhabitaret, admirati, & mirabilem partium omnium structuram, proportionem, & artificium vniversum, considerare oportet. In hac ipsa verò admiratione, qui copiosius, & eruditius omnia nostro Galeno inuestigari, ante, & post ipsum inuenio neminem: in vniversum dico, & circa plurimas, nobiliores quæ partes, nam, si quæ fortè non adeo magni momenti, ad hanc præsertim de opifice commetationem, præterit, nostro demum seculo à summis diligentia, doctrina quæ viris, Vesalio in primis, Fallopio, & Columbo inuenta, & addita arti: hi sanè propter hoc laudandi, ille verò reprehendendus minimè fuerit. Certè ex inspectione corporis nostri fabricæ, quæ & quanta architecti omnium patris, potentia, sapientia, atque bonitas sit, elucescit, vnde proculdubio, si vel naturæ ductum sequamur, perfectissimum bonum ipsum esse, intelligimus: qui autem potentissimum non metuat, non reueretur sapientissimum, non adoret iustissimum, non amet pulcherrimum simul, ac benignissimum? Et, quoniam ex vera cognitione, actiones etià rectæ emanant, quis non ad summi illius boni (quod tantum facit, ut id vnicum cæteris rebus omnibus, non componat dico, sed anteponat) imitationem sese comparet? In his autem duobus coniunctis, ut vera theologia, ita etiam recta hominis Christiani vita consistit, cognitione in qua, & actionibus (sicuti ars medica, & alia plurimæ in ratione, & experientia) in his quidem magis, quod ad homines, quibus cum versamur, attinet: in illa verò, ceu fundamento, cum firma persuasione, & fiducia coniuncto, tum magis, tum prius, quod ad Deum. Actio enim hominibus vtilior est, animus verò Deo acceptior: ut in arte medica vtilior est experientia, prior verò, & nobilior ratio. Sed reuertor, vnde digressus sum. Ergo, si ad Dei cognitionem simul, & secundum eam actiones non politicas solū, sed etiam meliores, & nostræ religioni congruentes, corporis nostri, eius quæ partium cognitio, ex Galeni libris potissimum petenda, vtilis est, ad theologiam profecto plurimum confert: quod ipse etiam Galenus, quauis à nostra religione alienus, intellexit, sub finem librorum de vsu partium, ita scribens: Nam, si quis nulli sectæ addictus, libera sententia rerum considerationem inierit, conspicatus in tanta carnis, & humorum colluie, tantam mentem habitare: conspicatus item, & cuiusuis animalis constructionem (omniam enim declarant opificis sapientiam) mentis, quæ homini (καὶ τὸν ἀνθρώπου) alia lectio habet ἕρανον, id est, cœlo) inest, excellentiam intelliget: tum opus de partium vtilitate, quod prius exiguum sibi esse

esse videbatur; perfectissimæ thelogiæ rerum principium cōstituet: quæ quidem thelogiā multo est maior, atq; præstantior tota medicina. Non igitur soli medico hi libri sunt vtilēs, sed multo certè magis medico philosopho: qui totius naturæ scientiam studeat sibi comparare, eum que oportet his potius sacris (quæ perspicua naturæ opera in omnibus animantibus explicant) quam Eleusiniis, aut Samothraciis, nimis, quæ profitentur, obscure docentibus, initiari. Hęc Galenus. Cuius itidem alia verba ad hunc locum maximè pertinentia, Græcè recitauimus supra, vbi de ipsius pictate inter ceteras virtutes sermo fuit.

pl. y. sco.

Verum his, de quibus hæc tenus verba feci, scientiis ars medica, & Galeni cum primis libri, vultu per accidens, conducunt, & parcius: Physico autem philosopho, vt plurimum, ita necessariè: cum ex naturali philosophia, ceu fonte quodam vberissimo, tum artes, q̄ plurimè, tum medica etiã profluat. Non verò solùm naturæ cognitio ad medicinã confert, principia, & axiomata ei suppeditan tanquam subiecta sibi, & ὑπελλόμενα arti: sed vicissim etiã medicina, variarū circa hominē rerū tractatione, & exemplis, physicam illustrat, cum aliàs, tum in eo, q̄, cum tota circa hominem versetur, a quo ea, quæ aliis omnibus insunt, vel circa ea contingunt, secundum analogiã quandã ad hominem cōsiderantur: ignotiora enim semper ad id, quod notius est referri solent: itaq; multarum rerum cognitio ex posterioribus, vt, quæ nobis, ac sensibus manifestiora sint, magis elucescit: vt animæ partium, seu facultatum ex ipsius actionibus: harū verò ex instrumentis, quæ in corporibus nostris, eis sunt destinata, quæ per anatomicam cognoscuntur. Anatomie autē, & totius corporis, eius q̄, tum intus, tum foris partū, & si physiciæ philosophiæ opus est, & ab Aristotele primitimè diligenter pertractata, a Physiologis tamen ferè deferta, solis exculta est medicis, & quidem diligentissimè omnium a Galeno, a quo nullius sanè argumenti plures habemus libros, q̄ anatomici: in quo nō solùm historiã simpliciter tradidit, vt in animalium historiã Aristoteles: sed in aliis etiã libris vsū, & causas singulorū adiecit, vt in libris de partibus animalium, eorum q̄ causis Aristoteles: a quo multa certè sunt ignorata, circa præcipuas etiã corporis nostri partes, & principum animæ facultatū instrumenta. Galenus verò multa imperfectè, aut obscure ab Aristotele dicta, expleuit, & explicauit: multa etiã falsò redarguit: vnde vniversa etiã animæ, qua viuimus, sentimus, mouemur, natura, ac vires, multo planius, q̄ Aristotelis seculo, hodie cōstant. Plura de anatomes laudibus dicere possem, & q̄ eius cognitio mediocris omnibus expectanda esset, ostendere: sed festino: nam aliis quoq; sui partibus res medica, physici, vel perficit, vel illustrat: & plurima cum ea habet cōmunia non enim circa finem solùm totius physiciæ cōmmentationis, quæ in hominem definit, a cuius naturæ circa corpus, & facultatum corpori, animæ q̄ cōmuniū, consideratione incipit medicus: sed singulorū ferè partium, & librorū physiciæ philosophiæ exitus, ad medicam aliquam tractationem ingressum præbēt, ita, vt vbiq; vbi physicus definit, incipiat medicus.

- 1 Nempe primum de elementis physici agit cōmunius: medicus verò sumptis ab eo principis quibusdã, de elementis hominis duntaxat, eius naturam indagasse contentus, etiam si, vt diximus, quæ homini conueniunt, ceteris etiã plerisq; animalibus cōmunia sint, ita, vt, qui hominis historiam nouit, animalium historiam magna ex parte norit. Deinde de his qualitibus, quæ primè dicuntur, & elementis primum insunt, quibus q̄ omnes rerum naturalium mutationes adscribitur, vt calidi, frigidi, humidis, & sicci actionibus, ac passionibus, tum physici docent, vt in quarto Meteororum male inscripto Aristoteles, tum in libris de temperamentis, ac alibi Galenus.
- 2 Tertio ad mixta corpora transeunt, quæ ex elementis constant: quorū prima sunt, inanimata, vt omne lapidum, metallorum q̄ genus: de quibus paucissima veteres physici, quod extet, tradiderunt: apud Galenū verò, alios q̄ Græcos medicos, & nominū copia est, & descriptiones, vires q̄ multorum sunt explicatae: vnde sumpta occasione, nostro tempore, doctissimus vir. Ge. Agricola medicus plenā eorum historiã physice simul, medice q̄ conscripsit. Quarto, vniuersum stirpium genus sequitur: de quibus etsi Theophrasti libros habemus doctissimos, ad imitationē Aristotelis librorum de historia, & partibus animalium conditos: ij tamen ne intelligerentur quidē, nisi ex Dioscoride, Galeno, & paucis aliis, præcipue medicis, veteribus Græcis, occasione sumpta recētiore, & ipsi duntaxat medici, Leonicens, Fuchsius, Dodonæus, Matthiolum, Guilandinus, Dalechampius, Constantinus, oblitteratã ferè penitus omnis stirpium generis cognitionem reuocassent: vsq; adeo, & philosophi physici, & omnes aliarū artium professores cessant, solis verò medicis anatomica, metallica, phytica, & huiusmodi relinquunt: ita, vt periculū sit, in tanta hominum, tum negligentia, tum luxuria, totã ferè philosophiam ad solos peruenturã medicos: qui ab initio quidē physici theorematis student, propter medicã artem, quæ ad rem familiarē eorum plerisq; necessaria est: multi verò itã prouecti, & acrioris ingenij, ex iis, quæ ferè necessario didicerunt, altius ascendunt, a gradibus, exemplis q̄ naturæ, ad virtutes, ad Deum.
- 3 Quinto ad animalia peruenitur: quorū historia in animã, ac corpus diuiditur. De anima autē, & diuersis eius facultatibus, naturalibus saltem, vitalibus, ac animalibus, multa multis in locis scribit Galenus, diligentissimè simul, doctissimi me q̄: maximè verò in libris de naturalibus facultatibus, de q̄ placitis Hippocratis, & Platonis. Corporis verò partium descriptiones exquisitissimas, & rationē omnem in Anatomiciis, vt dictū est, libris explicat. Singulorū verò plurimorū in diuersis generibus medicæ simul, & alimentariæ materiæ rationes, & nomina, in diuersis libris exprimit: ex quibus itidem, ac paucis aliorū veterū, vt Athenæi, Oppiani, & Plinij libris, nostro tempore medici prima occasione sumpta, rebus ipsis cognitis

cognitis ex eorum scriptis, integras animalium historias perfecērūt, vt nos in quadrupedum, aut, piscium q̄ historia, Avium verò, & Aquatilium Bellonius, Aquatilium duntaxat Rondeletius. Quod si argumenta etiam illorum librorū, qui physici minores vulgò apud Aristotelem dicunt (vt sunt de sensu, & sensili, de memoria, respiratione, iuuetute, & senectute, longitudine, ac breuitate vitæ, deniq; vitæ, & morte) spectes: de iisdem ferè omnibus medici quoq; pertractant, & multa sanè melius, commodius q̄ docent, q̄ hæc tenus physici philosophi. Itaq; verè Melanchthon noster: Ea doctrina, quæ vocatur physica (inquit) nusquam extat, aut eruditius, aut vberius tradita, q̄ in plerisq; Galeni libris. Porro quãta medicinæ, & de natura philosophiæ cognitio sit, pulcherrimè Aristoteles in fine libri de respiratione his verbis explicat: Περι δὲ ὕλης, καὶ νόσου, εἰ μόνον ἐστὶν ἰατρικὴ, ἀλλὰ καὶ φυσικὴ, μέχρι τῶν αἰτίων εἰπεῖν, ἢ δὲ διαφέρειν, καὶ ἢ διαφέροντα θεωρεῖσθαι, εἰ δὲ ἴανθάνειν, ἔπειτα γὰρ συνοροῦν ἢ πραγματεία μέχρι τινὸς ἐστὶ, μαρτυρεῖ τὸ γινόμενον, τῶν τε γὰρ ἰατρῶν: οὗτοι κομῶσι ἢ περιεργοί, λέγουσι τὰ περὶ φύσεως, καὶ τὰς ἀρχὰς ἐκείθεν ἀξιοῦσι λαμβάνειν, καὶ τῶν περὶ φύσεως πραγματευθέντων οἱ χαρίεσται σκεδὸν τελευτῶσιν εἰς τὰς ἀρχὰς τὰς ἰατρικὰς. Leget igitur ex Galeni libris naturalis philosophiæ candidatus, Physiologicos in primis omnes, vt qui de elementis, temperamentis, & naturalibus facultatibus tractant: tum omnē dissectionis historiã, & de partium vsu, alios q̄ ad corporis humani (quod medicinæ subiectum est) naturã pertinentes, quos singulatim in Catalogo librorū Galeni enumerauimus. His addet etiam ex Pathologicis illos, quorum doctrina generalior est, vt, qui morborum, & symptomatum differētiã explicant: & quicunq; simplicium medicamentorum, alimētorum q̄ materiã cōtinent. Nam, cum medicus infra physicum sit, sed proximè, ipsius est, quæ physici κοινότερον, καὶ βραχύτερον protulit, μερμιώτερον, καὶ διέξοδιώτερον pertractare: & quæ physici ratione magis cōsiderarit, ipse ad sensum magis trãserat: & quæ ille generatim fortè de animalibus omnibus, aut pluribus, (cum aliàs, tum in morborū, tum in remediiorum genere) ipse ad hominē contrahat. Deniq; omnis ferè in medicina causarum redditio, physici non medici fuerit. Causa enim principium quoddam est. Principia verò quisq; a superiore artifice desumit. Sic autē ferè ad physicum se habet medicus, vt artes, & scientiæ omnes ad primam philosophiam, seu veram dialecticam: quæ prima, & communia omnium principia, ac methodum veritatis ostendit. Hęc inquam, & huiusmodi, medicum oportebat a Physiologis mutuari: id quod (non dubito) passim fecisset Galenus, si a physici tradita reperisset. Quoniam verò Physiologia ne hodie quidem a quoquam est perfecta (etsi methodum, & summa capita optime ostenderit Aristoteles) coactus est ipse aggredi: id quod ei adeo feliciter cessit (sicut aliis etiam postea medicinæ authoribus in aliis libris) vt cōtra, q̄ fieri debebat, plura nunc habeant philosophi naturales, quæ ex medicorū libris addiscant, & sibi sumant, q̄ ex ipsorum libris medici. Cum ergo ad physicam tantopere conducat medicinã nostra, adeo q̄ per omnia ei cognata, coniuncta q̄ sit: egedem ferè laudes, quæ totius physici sunt, de ipsa quoq; poterunt prædicari: nam, vt physici subiectum est mundus maior, & res in eo naturales omnes: ita medici mundus minor, nihil autem in illo reperias, siue rerum, siue affectuum, & actionum, cui non aliquid in homine respondeat. Sed physiciæ philosophiæ laudes, atq; præstantiã, tum perse, tum ad theologiam, & hethicam quantum conferat, alias q̄ vtilitates, multi decantant, & inter alia etiam Gemusæ noster in sua præfatione in Græca Galeni opera Basileæ edita: quamobrem nos ea relinquimus. Sed satis copiose, & fortè nimium, ad quas alias scientias ex Galeni librorum lectio, extra medicã artē, vtilitas aliqua peruenire possit, hæc tenus exposui. Hoc duntaxat addendum, medicinæ studiosis, omnia ferè, & integra eius scripta esse legenda, id q̄ semel, & iterum, aut etiam pluries iis, qui ingenio tardi, vel memoria infirmi sunt: ceteris nec omnia, sed illa duntaxat, quæ in primis vtilia sibi fore partim ipsi animaduertent, partim nos iam diximus: nec integra, si ocij satis nō suppetat, sed partes aliquas, facile autem ex capitum distinctione cum argumentis, erit deligere, & indicum cōmoditates sequi. Licebit, & Compēdiis vt, vt Lacunæ, aut aliorum. Sed nunc tandem finem faciã, vbi pauca prius de eximij Galeni nostri laudibus, vera q̄ eius gloria addidero. Miretur autē aliquis, q̄ viuus adhuc, in patria simul, & foris, apud summos, & infimos ad tantam, vt merebatur existimationem, & pulcherrimum humanæ gloriæ fastigium peruenit (quantū ex iis, quæ hæc tenus diximus, nec libet repetere, liquidò apparet: id q̄ eò magis, quod ipse ab omni ambitione alienus esset: & plurimi, tum medici, tum philosophi, æmuli eius gloriæ insidiarentur: qui etiam, vt contemptum eius apud populum promoverent, varia ei cognomina tribuebant: modo enim λογίατρον appellabant, eam, qua valebat eloquentia, ei inuidentes, modo παραδοξολόγον, & παραδοξοποιόν, quæ duo tamen ad laudem etiã trahi possunt: q̄ dicēdo, & opere medico plurimum a vulgo medicorum differret, multa q̄ eis παραδόξα, id est præter omnium eorum opinionem, sed felici semper euentū, tum diceret, tum faceret) interdum delusorem seu derisorem, aliàs diuinatorem seu vatem vocabant. Sed nihil istifecerunt, vt neq; hodie efficiunt quicquam Galenomaistigis diuersi, inter quos coryphæi hodie sunt, qui Theophrastum Paracelsum quendam (qui nostra memoriã innumeros libros in re medica, philosophia, & theologia conscripsit, summus, vt audio, chemista, magus, necyomantia, & geomantia interpret, & c.) tantum non adorant, Galenum autem, & Hippocratem, eorum q̄ sectatores non solum reprehendunt, ceu rerum multarum, optimarum q̄ ignaros, sed etiam conuiciis

elis profcündunt, & nebulones, impostores, latrones, ac homicidas appellant: quos suis coloribus depingendos relinquo aliis: quoniam hic locus non sinit me esse prolixiorum. Sed nihil agunt in felices illi optimarum artium contemptores, & promotores illicitarum: qui quoniam daemones, vt olim Druidae, vel vt ipsi aiunt, defunctorum hominum manes habent praecptores, & futura quaedam ex illis discunt, & remedia quaedam exquisita habent, chemicis praesertim rationibus arcanis preparata (in quibus non negarim aliqua bona, & eximia esse, sed validissima ferè omnia, ita vt abusus plerunque non absq; vitæ periculo contingat) quamuis artis ipsius, ac methodi rationalis prorsus sint ignari, & validissimis remediis saepe pessime abutatur, in magno apud multos etiã principes viros sunt precio. Nunq; tñ illi efficient, quod dicere coeperam, vt vera, solida q; methodus artis, Hippocratis tẽpore, & a Galeno perfecta, euertantur. Manebit sua Galeno gloria (rum pantur, vt ilia Codro) eo q; magis, q; omnes eius libri, qui reperiuntur, eo quo primũ conditi sunt ab ipso sermone, per innumera exemplaria diffusi, per vniuersam Europam legantur: iidem q; in Latinam linguã verius, purius q; translati, ad decem millia, & multo amplius fortè exemplarium intra annos circiter triginta excusis, nusquam non venales sint obuĩ. Cur enim nõ perpetuis laudibus ille veheretur, qui ad multam vsq; senectutem professus medicinam, nullum vnquam neq; curando, neq; praesagiendo (semper eadem de eisdem asserens) calumniae locum praebuit, in qua tamen celeberrimos quosdam medicos incidisse nouimus. Porro quoniam diuitia quoz, siue a maioribus accepta (licet obstante vulgari dicto, quo diues, aut iniquus, aut iniqui haeres praedicatur) siue propria virtute acquisita, ad gloriae, honoris q; partẽ accedunt, non est hoc loco omitendum, Galenum ipsum diuitias sibi non defuisse fateri: & patrem quoq; ex eo, quod liberalissimẽ omnia suppeditauit, & regiae vrbs Pergami architectus fuit, diuitiis abundasse non esse dubitandum: alio tamen in loco Galenus (sub finem libri de cuiusq; animi peccatorum notitia, atque medela) diuitem se esse (modestia fortè quadam, aut comparatione illorum, qui Romae, tum temporis diuites vocabantur) negare videtur. In patria quoq; sua honestissimum locum, & quidem in senatu sibi contigisse, eodem volumine testatur.

M. Antonini, Imperatoris illius philosophi, testimonium sanè praclarũ de Galeno retulimus supra. Medici certe omnes, qui Romae habitabant (si immũdorum fecem, de quibus dictum est, exceperis) & in oppidis vicinis, familiaritatem eius, & ex doctrina fructum, vehementer expetebant: de q; omnibus, quae rarius, aut praeter opinionem (vt sunt, vel absurda, vel admiranda quaedam) incidissent, cum eo communicare, eius q; iudicium, & consilium, q; libentissimẽ audire solebant. Sed & procul ab eo, totis q; regionibus remoti, consilia eius per literas requirebant. Itaq; ex Iberia, Celtica, Asia, Thracia, aliis q; locis frequentes ad ipsum literaer perferabantur: tanta eius nominis celebritas erat. In conuiuio illo celebratissimo, quod Athenus Dipnosophistarum titulo descripsit, & quo Laurentius quidam Romanus doctissimos quosq; ex omni scientiarum genere excipiebat (omitto philosophos, iuriscõsultos, poetas, rhetores, grammaticos) tres medici aderant, Galenus, Rufinus Nicaensis, & Daphnus Ephesius, qui & medicus veluti sacer habebatur, & Academicus excellens. Sed Daphni, & Rufini, praeter haec nomina, nihil opinor superest: Galeni vero scripta optima, & maxima quae q; adeo ne nominatissimi quidẽ eiusdem aetatis medici, vel aliqua ex parte cum eo comparari potuerunt. Ceterum, vt a sua aetate hominibus, & qui cum eo viuo vixerunt, honestissima retulit suae praestantiae testimonia: ita & a posteris, qui medicinae studia propagarunt, quamuis barbaris existimatis, pulcherrimis praedicatur elogiis: ab Auicenna quidem, eo quod supra recitauimus: Auerrois autem (quinto Colliget, capite de punicis granis) Galenum ita celebrat, vt experientia praecellentem praedicet: ac veridicum in primis, vt cui comparari non possit alius, ni forsan is, inquit, qui clamat quidem, sed quid clamat, non percipit satis, Auicennam (vt videtur) notans, Alibi quoq; Galenum, cum diuino Hippocrate primũ in arte facit. Sed nunc tandem simplici narratione tantum iter emensi, figamus pedem hic, contenti haecenus ea dixisse: quae quidem siue singula persequi, siue etiam vniuersa, oratione illustrare conetur aliquis, infinitum sanè fecerit. Quisquis autem vberius omnia cognoscere cupit, ipsos Galeni libros legat: illos praesertim, quos de praecognitione ad Epigenem scripsit: & de noscendis, curandis q; animi vitiiis, & affectibus: & de libris propriis. His clausulae loco subiiciatur Magni medici epigramma, quod in Epigrammatum Graecorum Anthologio reperitur,

ΜΑΓΝΟΥ ΙΑΤΡΟΥ, ΕΙΣ ΕΙΚΟΝΑ
ΓΑΛΗΝΟΥ.

Ἦν χρόνος, ἠνίκα γαῖα βροῦς διὰ σείο Γαλυνὲ
Δέχυντο, καὶ θνητὸς ἔτρεφε δ' ἀθανάτης:
Χήρευεν δὲ μέλαθρα πολυκλάυτη Ἀχέρωντος,
ἢ ἔπεινονὴ χειρὶ βιαζόμενα.

Delacet mirum in modum splēdidissime Luca Antoni consilium tuum, quod occœpisti, omnia Galeni opera rursus excudendi, verum que illis ordinem statuendi, non antea ab aliquo multorum secularum homine traditum, qui integræ arti docendæ, vel ediscendæ facilissimus, seruandæ que memoriæ commodissimus iudicetur. Præterquam enim quod id ab eruditissimo quoq; summe desiderari, flagitari que video, obstruetur interim os deprauatæ medicorum turbe, qui calumniandi Galenum non aliunde magis occasionem captant, quam q; in differendo vastus, immensus, confusus que videatur, nullam que artem ab eo recte doceri posse, in quo nullus ordo doctrinæ appareat. Instituto enim ordine, quẽ deliberas, constabit ilico ne aliud quidem Auicennam ipsum, reliquos que Arabas omnes concepisse: poterunt que contumaces, contentiosi que illi homines tandem resipiscere, recognoscereq; omnium theorematum ordinem, quocunq; in medica facultate considerantur, a Galeno, tanq; a fonte, emanare. Quod tu tamen a me postea requiris, eum tibi ordinem institui, id ego haud ita facile præstare possum: multa enim sunt, quae me ab huiusmodi prouincia deterrent: nam tantus librorum numerus, tam que varia materia est, vt singuli recenseri, atque in certas classes vix redigi queant: praesertim cum eorum non nulli sint penè (vt ita loquar) ἀόυσυτοι, qui, cum ad medicinam parum, aut nihil attingant, sed ad dialecticam potius, aut philosophiam, vel similem quampiam scientiam, certam in hac facultate sedem nullibi admittunt: sunt, & alij, in quibus ex tota arte quidpiam in vnum veluti compendium colligitur, vt nulli parti recte accommodari possint, qui totius imaginem referunt. Quod si me statim illi ordini addixerim, quem ipse Galenus, vel in fine artis paruae, vel in libello ad id priuatim dicato conscripsit, adhuc longe magis implicabor, cuius implicationis ratio a me inferius declarabitur. Neq; ad tot difficultates parum momenti afferunt peruer si horum temporum mores: vbi enim maiores nostri aliquid quotidie excogitabant, in mediumq; afferebant, quod artem auerent, ornaret, explicaret, nunc scriptores isti, qui passim, & vbique scaturiunt, nihil aliud edunt, quam meras cum viuentium, tum mortuorum calumnias, tanto detrahendi ardore, vt facile deprehendantur, ob id tantum scribendi studio detineri, quo gloriam sibi ex alieno conparent opprobrio. Audis Luca Antoni, quae me rationes haecenus suspenderint, ancipitem que reddiderint. Videris tu tamen totam in me spem huius noui ordinis collocasse, quere risq; magnam hanc prouinciam tuam mea solum cunctatione remorari, te a plurimis eruditis viris iam dudum frustratum esse, qui se id munus praestituros polliciti, ad hunc vsq; diem distulerunt: cogis ergo me in hoc certamen descendere, et obrectatorum iudicio subijci. Parum profecto grati animi erga virum de me optime meritum fuerim, nimis que in re magna audenda meticulosus, si qua causa detineri possum, quin amico tam anxie petenti satisfaciam, & publicae vtilitati propterea desim, quia difficile sit adesse: conabor igitur reddere, si non quae, vel tu exposcis, vel ego desiderauerim, saltem quaecunq; potero, vt simul & ingrati, & timidi nomen effugiam. Quod si contigerit, vt a dictis meis sumpta occasione eruditus aliquis, vel contradicendi studio, vel veritatis amore accensus, alium ipse meliorem ordinem tradat, erit is mihi saltem laboris mei fructus non iniucundus, vbi cognouero me autore studia inquirendi excitata, verumq; tandem ordinem disputando cõpertum esse. Quoniam igitur in re non omnibus exposita, & quae in se multas habet difficultates, iudiciorum diuersitatem non defuturam intelligo, ac propterea plurimos cõtra me exorituros, qui seriem aliter disponendam opinentur, placuit prius, q; librorum ordinem in censum certasq; classes redigerem, ex ipsiusmet Galeni medullis, placitisq; priuatis viã, rationemq; explicare, qua is ordo a me institutus niteretur. Hinc igitur sumpto initio dicimus, Artem, vel nouam constitui, vel constitutam doceri: constituitur resolutione, quæ fit a notione finis: constituta docetur, vel componendo, quæ per resolutionem inuenta sunt, vel proposita definitione per multiplicem eius sectionem progrediendo. Docet quidem, & qui constituit: cur enim non doceat, qui, quomodo ars inueniatur, ostendit: altior tamen est ille doctrinæ modus, quiq; a felici aliquo ingenio, & ab ineuntia aetate in disciplinis exercitato legitime intelligatur: propterea omnes antiqui philosophi, ac medici, Aristotelesq; praecipue, qui præ ceteris in docendo, ordinem maxime affectasse videtur, ab eo doctæ que sibi constantem conspiciantur, facturum se operepretium iudicauit, si a notione finis singula quaeq; vsq; ad elementa resoluendo, artis inuentionem certissime demonstraret: atq; ita totam quidẽ artem in libro de constitutione medicinæ breuissime inuentam tradidit: eius vero partes, tum quæ ad seruandam sanitatẽ, tum quæ ad morbos tollendos attinent, in libris ἐπιδημιῶν, & in Therapeutica methodo explicuit. Neq; tamen a me intelligi velim Platonem, Aristotelem, & reliquos antiquos in aliquo problemate declarando resolutorium ordinem minime recepisse: tantum affir-

✱✱

mo

epilogua.

mo neminem eorum totam quāpiam disciplinam docendam proposuisse, ut à notione finis per resolutionem procederent, immo contra à principijs exordiendo, ad vltima, quę primo conceperant, doctrinę terminum statuerunt: qui quidem ordo quantū dignitate à resolutorio derelinquitur, tanto docendi copia, & facilitate reliquis præstat: quemadmodum diffinitiuus ijs, quę discuntur, tenaci memoria firmandis omnium commodissimus est. Cum vero Galenus totam artem alibi diffinitio ordine, alibi resolutorio tradiderit, sit que in vtroque loco speculatio potius Isagogica, quam exacta disciplinæ, videbatur tanto medico dignum, ut alicubi hanc ipsam artem integram, memoratim que distinctam, ac demonstratam nobis relinqueret: quod cum nullibi seorsum fecerit (omnes enim libros suos, sicut ipse testatur, vel amicorum, vel sui ipsius memorię exercitationisq; gratia conscripsit, nihil vltra in singulis quærens, nisi ut causę satisfaceret, qua ad scribendum compellebatur) decreuit, quod priuatum in aliquo non tradiderit, id ex omnibus simul conficere: ac propterea de ordine librorum suorum compendiosum edidit, & in fine paruę artis ostendit, qua serie eisdem libris legi oporteret: vbi manifestissime apparet compositiuum ordinem cogitasse, tanq̃ ad exquisitam disciplinam tradendam omnium commodissimum. Atq; hac ego occasione Auicennam commotum crediderim, virum inter Arabas omnes acerrimi ingenij, ut omnia Galeni in medica arte monumenta sparsim in varijs libris disseminata, in vnum veluti corpus redigeret, eodem que compositiuo ordine opus illud suum canonum appellatum, quinq; magnis libris distinctum compilaret: cui si vltimam manum imposuisset (neq; enim imposuit morte præuentus) scelerioriq; lingua pro rei dignitate elocutus esset, haberemus fortasse, quem non Galeni tantum interpretem, sed exornatorem quoq; vocitaremus. Verum, dum ille multa hinc inde dispersa in certas, propriasq; sedes colligit, & seriatim disponit, ordini tantum intētus, diligentiori rerum consideratione tantisper omissa, donec iam disposita recenseret, non potuit quædam etiam simul parum idonea non congerere, & ordinem in non nullis confundere: cui propterea non debemus, sicuti passim fieri video, tanta iracundia succensere: quin potius, vbi peccauerit, benigne emendandus est, in reliquis summa laude celebrandus: nam ei proculdubio in hac facultate plus vita debet, quam alij nemini, qui post Galenum profecerit. Vtrum vero & ipse Auicenna compositiuum ordinem, illum inquam, qui à resolutorio proficiscitur, exquisite seruauerit, an inceperit quidem, in non paucis vero declinauerit, non est hic discutiendi locus. Illius potius ratio reddenda est, quod à multis animaduertendum auguror, cur ego eundem omnino ordinem non seruauerim, quem Galenus ipse tradiderit: absurdum enim videtur aliter alicuius libros disponere, quam ipse disponendos statuerit: nouerint igitur, quibus id curę est, me istud quoque quam maxime quæsiuisse, totis que viribus enixum esse, ut minime à Galeni ordine discederem, illudq; fidelissime effectum, vbi cunq; apte fieri potuit: verum multis in locis ambiguitas non leuis suboriebatur, cum Galenus sibi ipsi dissidere videretur, aliter alibi non nullos libros disponenti, ut facile patet ijs, qui libellum de ordine librorum suorum perlegerint, & quod in calce paruę artis adijcitur, præterea talis non nunquam occurrit ordo, qui videatur Galenico ordini, & consilio cōtradidere: ut quandoq; suspicari coactus fuerim, vel illos codices perquam mendosos haberi, vel Galeno tanquam catalogum describenti magis cordi fuisse librorum suorum numerum recensere, & veluti in actus referre, q̃ via, rationeq; tam sibi recte intellecta seriem contexere, qua libros suos legi oporteret: est etiam vitio, negligentia que temporum liber ille adeo mutilatus, ut nec, si maxime velis, Galeni ordinem assequi possis. His ego rationibus persuasus ceteris consilijs illud præstare iudicavi, si me ad Galeni ipsius methodum tanq̃ certiore, stabiliorem que verterem, quam præcipue in libro de constitutione artis ostendit, in cuius fundamentis nixus tutissime edificarem: & ad eam regulam singula quæque metirer, ita rem à principio auspicias. Qui medicinę artem via, & ratione sint inuenturi, id primo profecto intelligent, ut consilio suo corpus humanum quam maxime sanum conseruent: vbi vero sanitas euentu aliquo, vel adhuc in recessu sit, vel iam exacte recesserit, eodem consilio prouideat, ut, & quod futurum incommodi est, omnino conatu arceat: factum vero, amolatur, & corrigat: constat autem nihil horum consulto fieri posse, nisi noscamus, & quibus rebus sanitas, dum integra est, conseruari debeat: & dum abit, abiuerit ue, reuocetur, aut reparatur: at fieri omnino nequit, ut res, quæ id facere possint, vel inuentamus, vel inuentas congrue metiamur, nisi corporis humani naturam exactissime cognouerimus: tunc autem exactissime cognoscemus, cum, ex quibus, & quo nam pacto conseruetur, quot, quales ue habeat partes, facultates, functiones que distincte, didicerimus. Porro, cum sciamus corpus humanum à qualitibus primis alterari, generari, & corrupti, idem quoque scimus ex primis elementis omnium generabilium substantiarum communibus confectum esse. Ergo artem medicinę componendo ab his primis, sicut & prima sunt, auspiciari oportet. Primo igitur propositus nobis liber est De elementis: quæ vbi per qualitatum alterationem commissa fuerint, statim inde pro certis alterationum gradibus certæ emergunt temperaturæ: congrue igitur subsequuntur libri De temperaturis. Quoniam vero peractis hominum temperamentis proximi sunt humores (illa enim confestim, vel sanguinis, vel alterius bilis, vel pituitæ dominium, vel equalitas omnium subsequitur) proinde commode libros substituiimus, qui de humoribus potissime tractant: nullos autem tales ex ijs, quę Galeni extant, deprehendimus præter commentarios in Hippocratem De natura humana, & libellum qui inscribitur De melancholia, quibus enim in libro De natura humana videatur propositum de elementis agere, nihil tamē ibi magis, q̃ humores, consi-

considerantur, quos Hippocratis corporis humani proxima elementa esse voluit. Cum verò in hoc libro tres parui libelli etiam ante Galeni ætatem complicari, conscribiq; consueuerint, primus De natura humana: secundus sine titulo quidem, sed qui ad therapeuticen attineat: tertius De victu sanorum: sint que ij libelli subiecto longe dissimiles, quos neque autor, ut Galenus ipse testatur, neque posteriorum iudicium, sed auaritia coniunxit, alioqui longo interuallo separandos: Ego malui rei naturam, quam peruersam consuetudinem, imitari, ne à me propositus ordo confundere-tur. Primum igitur librum De natura humana in hac sede statuendum iudicauimus: reliquos duos suo quemque loco inferius disponemus. Commisit elementis, peractis temperaturis, & humorum equalitate, vel excessu, statim emergunt temperamentorum gradus, structure modus, bona, vel mala habitudo: substituuntur igitur libelli, De optima corporis structure, De bona habitudine: & ita didicerimus, ex quibus primo, & quo nam pacto corpus humanum conflatum sit, quod primo nobis fuerat propositum. Quam vero idem corpus partes habet, quot, quales ue sint ille, perquiri oportet. At quædam earum similes sunt, ut ossa, nerui, venę: quædam instrumentales, ut pes, manus, caput: instrumentales autē, cum ex similibus constent cognosci nequeunt, nisi similes præcognoscantur: ergo similiarium partium consideratio (nam & minus compositæ sunt) seriatim substituitur. Primum itaque liber erit De ossibus ad introducendos, secundus De nervorum sectione, tertius De venarum, articularumq; dissectione: cui materię propinquitate subnectetur quæstio contra Erasistratum, An sanguis in arterijs contineatur: deinde à similibus ad dissimilaria quoque accedendo proxime sequetur liber De aggressibus anatomicis: cui suggeretur De vteri sectione libellus, & alius De instrumento odoratus. Omnium itaq; membrorum substantia, & situ consideratis superest, ut vsus quoque declaretur: deinde singulorum actiones, quæ ad illum vsum diriguntur: quibus facultates necessario copulantur. Ergo tria hæc ita disponentur, ut primo De vsu partium, secundo De facultatibus animæ, tertio De functionibus pertractetur: atque ita libri seriatim procedent, De vsu partium libri xvij, De vsu respirationis: cui continuitate materię subnectetur, De causis respirationis, De vsu pulsu, De substantia facultatum animæ, De Dogmatibus Hippocratis, & Platonis, De facultatibus naturalibus, De moribus musculorum, De motu thoracis, & pulmonis: quibus vltimo addetur, Quod animi mores corporis structuram sequantur. Quamuis autem speculatio De semine, & De foetuum formatione, tanquam de simplicibus, præcedere debuisset, nihilo minus videtur hic ordo docendi commodior, si cognita prius membrorum natura, quæ ad generandum, excernendum que semen sunt necessaria, & quæ foetum suscipere, formare que possint, deinde ad feminis, foetuum que tractatum progredieremur: substituuntur igitur libri De semine, De foetuum formatione, An omnes animalis partes fiant simul, An animal sit in vtero. Cæterum corporis humani natura exquisite cognita, reliquum nobis est, qui medicinę artem constituimus, viam, rationem que indagare, qua idem in sanitate seruemus: at hoc ipsum integre expletur in sex libris, qui, De tuenda sanitate inscribuntur. Quia tamen ibi corpora alterari docentur ob varias aeris qualitates, cibum & potum, somnum & vigilias, inanitionem & repletionem, motum & quietem, & ob animi affectus: atq; de motu quidem & quiete, somno & vigilia, inanitione & repletionem in eodem libro satis copiose explicetur: de aere autem, cibo & potu, & animi affectibus exempli potius gratia, quam ex proposito agatur: ideo ne ad conseruandæ sanitatis artem, materię, qua id efficitur, rudes accedamus, in hoc quoque genere ita aciem instruximus, ut præcederet liber Hippo. De locis, aere, & aqua, quem Galenus De habitationibus, aquis, temporibus, & regionibus inscribi maluit: speraui que hæc tenens me tibi super eo diuina Galeni commentaria traditurum, sed ab amico id pollicente frustratus sum: deinde reliqui De alimentis, De cibis bonis, & malis succi, Commentaria in librum Polybi de victu sanorum, De pituita, De attenuate victu, De exercitio parue pile, De vitijs animi, & eorum remedijs, De consuetudine liber ambiguus. Quibus tanquam sacris initiati tandem ad diuinam illam tuendę sanitatis Methodum accedemus: cui subnectemus quæstionem, Ars tuendæ sanitatis ad medicum ne attineat, an ad gymnasticum: quibus omnibus recte perspectis compotes erimus non tuendæ tantum sanitatis, sed etiam præseruandę, si quædo forte labi incipiat. Postremum erat, ut formulam inueniremus, qua sanitatem iam deperditam reuocare possemus. Est autem deperdita sanitas cum corporis functiones vitio aliquo intrinseco impediuntur: is affectus ægritudo appellatur: functionis læsio, symptoma vel accidens. Virumque quomodo fieri potest exactissime, est pernosendum, si modo rectam medicationem intendimus: pernoscemus, si causas eorum omnes didicerimus. Cum vero cognitio nostra à sensibus oriatur, non possumus nisi signis quibusdam apparentibus ad illas causas penetrare: signa autem cum indicare rem possint, vel præteritam, vel præsentem, vel futuram: quæ præsentem, & futuram indicant, medici maxime inquirunt, illa que diagnostica, hæc prognostica græce appellant. At quam plurimis antiquorum ægritudines penè innumerabiles visæ sunt, & propterea memoratu difficillimæ, Galenus rei substantiam subtilissime diuidendo, numerum non omnium tantum ægritudinum, sed symptomatum quoque sub certam methodum, & rationis regulam duxit, vel mediocri ingenium discurrendo facile intelligeret, neque plura esse posse, neque pauciora: hic igitur Sex illos diuinos libros, tanq̃ an testigianos, seriatim ponēdos censui, quorum primi de differentijs, & causis morborum agunt, postremi symptomatum simili modo differentias, & causas ostendunt: quibus, n. in curationibus per signa ad ægritudinum notitiam perducamur, & hoc itinere signa morbis præcedant, ordo tamen doctrinæ postulat,

nã postulat, vt prius morborum numerum, substantiamq; noscamus: deinde ad signa differentias eorum, motiones que declarantia progrediamur. Subnectentur deinde libri De differentijs febrũ, De inæquali temperatura, De tabe, De comate, De tremore, conuulsione, saltu, & rigore, De difficultate anhelitus, De plenitudine, De tumoribus præter naturam, De temporibus, quæ in morbo sunt, De totius morbi temporibus, De typo, Aduersus eos, qui de typo scripserunt, vel de periodicis, De causis procatartæ, De causis coniunctis, si haberi potest, hæc enim desideratur. His ego Commentaria in primum, tertium, & sextum librum epidemiarum subnectenda iudicauit, maxima enim eius commentationis pars dimissa curatione circa egritudinum, symptomatumq; historias, & causas occupatur. Sequitur ex ordine paulo ante propolito consideratio de signis, quorum inueniendorũ methodus pulcherrima traditur in sex libris De locis affectis: iure igitur proxime subnectentur: deinde seriatim quæcunque ad signa, tam diagnostica, quam prognostica attinere videntur: vtraque enim in singulis voluminibus ita permixta sunt, vt haud facile separari queant: sequentur igitur primo liber De pulsibus ad introducendos: deinde libri, De pulsum differentijs, De dignatione, De causis, De prænotione: singulae que harum speculationum quatuor priuatis libris explicantur, vnde sedecim omnes efficiuntur: deinde liber De vrinis, qui licet Galeni non sit, haud in portione tamen sub hoc ordine statuitur: postea libri De crisi: quibus materia congruitate, alij De diebus criticis supponuntur: tum Commentaria in libros Hippocratis De prædictione, & Alia in libros eiusdem De prænotione: vltimo libelli duo, alter De præuisione, quæ fit in somnis, alter De prænotione inscriptus. Superest postrema, quæ in arte medica pars maxima habetur, facultas, inquam, curandarum ægritudinum. Vtitur hæc tribus potissimum instrumentis, Diæta, Pharmacia, Chirurgia. Modi omnes, quibus recte ijs tribus vtamur instrumentis, in Therapeuticis libris doctissime, diffusissime que explicantur. Trium igitur instrumentorum notitia nobis prius comparanda est, antequam ad vtendi modum accedamus. Ac De diæta quidem (dico quo ad eius materiam) copiosissime disputatum est in his omnibus libris, qui ad tuendam sanitatem attinent: vsus vero eiusdem morbis accommodatus in Therapeuticis explicabitur. Spectant etiam ad Therapeuticos libros Commentaria in Hippocratis de diæta in morbis acutis, cum ibi vtendi methodus, & curationes tradantur. Circa pharmaciã occurrunt primo libri xj aurei De simplicibus medicinis: quorum quinque priores non nulli hinc separandos putarunt, & libris de Temperaturis proxime subnectendos: ego tamen nolui corpus ita ab ipso autore compositum membratim disscerpere, cum præsertim, quæ ibi considerantur, huic loco non temere accommodari possint. His rite supponetur libellus De facultate purgantium medicinarum. Postea reliqua volumina, in quibus composita ex simplicibus medicamenta explicantur, seriatim substituentur, De theriaca ad Pisonem, De theriaca ad Pamphilianum, De antidotis: quibus satis est duos magnos libros subnectere, alterum De compositione medicinarum secundum loca, alterum De compositione medicinarum secundum genera: licet enim in vtroque multa tradantur, quæ ad Therapeuticam spectare videantur, potissima tamen eorum pars in recensendis, æstimandis que compositis medicamentis occupatur. Circa chirurgiam nihil extat aliud præter libellum De hirudinibus, reuulsione, & cucurbitulis, & tres De venæ sectione libri, primus contra Erasistratum, secundus contra Erasistratos Romæ degentes, tertius qui inscribitur Methodus De venæ sectione, qui posset etiam inter therapeuticsos numerari: nam, quæ in chirurgia ad curandam artem, & therapeuticsam methodum attinent, inferius locabuntur. His omnibus recte cognitis vnum iam ad integram totius artis peritiam supererat: vbi enim corporis humani naturam exacte nouerimus, quibus que rebus seruetur, aut læditur, cur que, & quot modis in contrariam sanitati dispositionem labatur, quibusq; notis singula queq; no documenta, non presentia tantum, sed futura quoq; deprehenduntur, que deniq; qualia que sint instrumenta, quibus sanitatem, vel seruare, vel reparare possimus, profecto id vnum reliquum erit, vt viam, rationem que inueniamus, qua paratis instrumentis, vbi opus fuerit, prudētissime, & commodissime vtamur: eam autem Galenus in quatuordecim libris Methodi therapeuticsæ, non tantum copiosissime explicuit, sed etiam primus excogitauit: vt prorsus sit admirandum eundem hominem simul, & artem inuenisse, & absolutissimam reliquisse. Methodum hanc magnam parua sequetur ad Glauconem inscripta, in qua per compendia traduntur, quæcunque in maiori sunt demonstrata: postea libellus inscriptus Quos, & quando purgare oporteat, deinde Cõmentaria in libros Hippocr. de ratione victus in morbis acutis, quibus subnectemus duos De remedijs facile parandis tractatus: quorum alter sine inscriptione, & principio, cum ad Galeni doctrinam, phrasim que loquendi proxime accedat, pro legitimo recipi potest: alter, qui ad Solonem inscribitur, me iudice spurcius est: cum in eo tamen quam plurima lectioe digna obseruentur, non reijciendum putauit: his subiungitur Consilium pro puero epileptico, & alius libellus De incantatione, & amuletis. Sunt alij duo libri apud Græcos, qui Galeno adscribuntur, alter De oculis, alter De renium affectibus: in quorum vtroq; non ea tantum, quæ ad curationem attinent, sed etiam quæcunq; considerari in sua cuiusque materia solent, diffuse explicantur: horum ego neutrum Galeni esse puo: & quauis librum De curatione oculorum a se scriptum quartodecimo therapeuticsæ methodi Galenus affirmet, non is tamẽ ordo doctrinæ, aut ea dicendi phrasim in hoc ipso, qui extat, agnoscitur, vt propterea sit ne Galeni, aliqua mihi suspicio suboriatur: vtroq; tñ reliquis proxime positis subnectendos iudicauit, cum inde nihilo peior doctrina futura sit. His subiungi potest tertius liber

liber De natura humana, cuius supra mentionem fecimus. Superfunt tres alij tractatus therapeutici ad chirurgicam partem attinentes, quorum Vnus *ἡ ἀνθρώπου* inscriptus pro introducendis est, vt Galenus affirmat, Secundus de fracturis, Tertius de articulis: omnes cum copiosissimi vtilissimiq; Galeni cõmentationibus. Atq; hic iam librorum omnium Galeni, qui hoc quo in medica arte extant, præter Isagogicos finis statuendus esset, nisi Aphorismi superessent: qui cum non nullis placere videam, vt potius inter Isagogicos connumerentur, q̄ illi rudia tironum ingenia suis breuissime collectis sententijs preparare, & tanq̄ dedolare possint: ego contra opinor Tironum animos, tam cõsisis, tam alte petitis, tamq; intellectu difficilibus monumentis, vel frustrari, vel desperare, vel confundi. Frustrantur, qui profatorum causas ignorant, dictata, tanq̄ picæ, ediscunt: desperant, qui in causis indagandis, ob turocinium deficiunt: confunduntur, qui pertinaciter scrutantur, quod ob ruditatẽ assequi nequeunt: vix enim aliquem inueniri posse arbitror, tam diuini ingenij, tam que alte indolis adolescentem, qui adhuc in primo medicæ artis limine constitutus assequatur ea, quæ in intimis penetralibus longa demonstratione conclusa sunt. Licet que Galenus in commento causas earum sententiarum plerunq; assignet, id tamen concise admodum facit, semper que ad alios libros lectorem mittit, vbi priuatim res, de qua ambigitur, demonstratur: vt necesse sit eos libros prælegisse, qui Hippocratis, Galeni que mentem recte assequi voluerit. At, qui prius præmissis ordine libros Galeni perlegerit, omnia deinceps in Aphorismis tradita facile intelliget, & intellecta facillime ediscet, summa que voluptate, quæ alibi immenso labore didicerit, vno intuitu memoria recolet, & tanq̄ abeuntia reuocabit. Ergo aphorismi postrema acie, tanquam triarij milites locabuntur. Quibus vltimo loco addetur disputatio contra Lyceum, Quod nihil delinquat ab Hippocrate in Aphorismo, cuius initium, Qui crescunt. Sunt vero, & alij quidam libri partim ex Arabia, partim ex Græcia delati non Spurij tantum, sed etiam magna ex parte superuacui: quoniam in eis vel nihil tractatur, quod ad artem medicam spectet: vel, si tractatur, totum illud a legitimis libris decerptum est, vt ibi frustra repetatur, quod alibi copiose explicatum meminimus: ne tamen & illos (varij enim gustus hominum sunt) omisos aliqui conquirentur, volumus eos omnes separatim in vnum corpus colligere, vt scirent, qui id curæ haberent, & facile inuenire, quod quaererent, & inuentum simul cognoscere non esse inter Galeni monumenta connumerandum. Eo igitur ordine, qui inde haberi potest, ita statuentur, De historia philosophorum, Mathematica, De partibus artis medicinæ, De dynamidijs (credo *ἡ τῶν δυναμίδων* inscribi oportere) De spermate liber vnus, De natura, & ordine cuiusque corporis, Anatomia parua, De compagine membrorum, De voce, & anhelitu, De iuuamentis membrorum, De motibus liquidis, De dissolutione continua, De bonitate aquæ, De vinis, De simplicibus medicinis ad Paternianum, De viribus centauræ, De catharticis, De mulierum morbis, Liber secretorum, De experimentis, Curatio melancholici Aeti ex Rufo, De curatione Ictericæ, De curatione lapidis. Neque hic ego necessarium putationem reddendam esse, cur statim in principio totius operis Isagogicos libros extra ordinem Methodi collocauerim, haud enim ab re fit, vt in magna arte præcedant quædam, veluti præludia, & vt Greg. ci loquuntur, progymnasmata, in quibus primo Tirones exercentur, ne, si ad altiora documenta omnino rudes acceperint, ingenij calor elidatur, ac, tanquam nimio alimento, suffocentur. Eos tamen Isagogicos tantum libros reliquis omnibus præposuimus, qui ad totam artem introducunt: sicut, qui soli parti attinent, primos in ea parte statuimus: veluti in anatomicis libellis, de ossibus, de neruis, arteriarum que sectione prima sede locauimus: in materia de pulsibus introductorij prætulimus, cuius commentationes in tertio de causis pulsum explicantur. Cum enim introductorij libri (vt Galenus affirmat) adolescentibus propterea scribantur, vt dimissa altiori speculatione tantisper empirice exercentur, donec exercitatis dubitationes suboriantur, atque inde ad causas indagandas excitentur, præstabat, opinor, medicis futuris Isagogica, quæ ad totam artem spectant, proponenda, qualis maxime Ars parua est: vbi vero iam ad partes artis difficiliore accessissent, in ijs quoque partibus Isagogica præferre, in quibus simili modo exerceri possint: docetq; id maxime Galenus in Anatomicis, vbi prius adolescentes in ossium sectione exercendos admonet, deinde ad secretiora eius partis penetralia proficisci. Illud quoque aduertendum, me inter Isagogica quædam connumerasse, quæ nihil quidem ad artem spectant, sunt tamen scitu non inutilia: cum alioqui commodiorem locum non haberem, vbi illa inculcarem, quæ nullo pacto præteriri debebant. Sunt præterea, quæ Galeni quidem non esse scimus, sicut liber est, qui Introductio ad medicinam inscribitur: ea tamen rei commoditate persuasi, minime reijcienda iudicauimus. Ante igitur libros omnes seriatim locatos Introductorij hoc modo extra aciem disponuntur, Oratio suaforia ab bonas artes, quæ non ad Galenum nostrum Niconis architecti, sed ad alium Menodoti filium refertur: Quod idem sit optimus medicus, & philosophus, De sophismatibus in dictione contingentibus, Quod qualitates sint incorporeæ, De libris proprijs, De ordine librorum futurorum, De sectis, De optima secta, De optima doctrina, Subfiguratio empirica, De constitutione artis medendi, Medicæ diffinitiones, Introductorij medicorum, Quomodo morbum simulantes sint deprehendendi, Ars parua. Atque ita, quæcunque nostra ætate Galeni, vel legitima, vel attributa reperiantur, hoc ordine legenda arbitramur.

Sequitur altera Montani Epistola ad Lectorem, quæ fuerat in secunda editione impressa.

IOANNES BAPTISTA MONTANVS
PHYSICVS VERONENSIS
LECTORI S.

M varij sint in discedo modi, ad quos magis aut minus pro varijs ingenijs, humanum genus inclinatur, quod etiã sicut reliqua penè omnia arcana nature, in suis metaphysicorum libris optime deprehendit. Ari-
stoteles, duos tamen precipuos in cõi usu versari observauimus: Alter, qui ex præceptis plurimarum que
sententiarum collectione progressus longo usu, et exercitatione imaginem quandam scientiæ parit: Alter
sublimius se attollens, nihil nõ ex proprijs principijs certa via, ac ratione, vel intelligit, vel admittit, uterq;
ad vitæ commoda necessarius. Primus humilis quidẽ, sed non aliter addiscit, quibus Musæ parum arripserit: Secundus cor-
lestis ille in splendidißimis lucis penetrabilibus abditus, & reconditus, cuius ingenij referuatur: Unde illustres, sacriq; efficien-
tur heroes, nulli subinde mortalitati obnoxij. Quos ambos in medica arte Galeni, tãta prudentia excogitauerunt, tãtaq; erga
humanũ genus charitate tradiderunt Iuntæ fratres, vt dubiũ reliquerint, Galenõ ne magis auctori artis, an ipsis debere profi-
teamur. Nam præterquam quod Galenus tot libros tã late, ac diffusè scripserit, vt vix integra ætas sufficiat ad legendũ, nul-
lo et ordine eosdem congesti: sine quo non scientiã tantũ, & artes, sed nec natura quidem constare põt, vt in libris de coelo, et
mũdo vere prodidit Aristoteles. Quæ omnia ita esse, veluti dico, recte animaduertentes plurimi illustres tam Græci, q; Ara-
bes, nihil ex doctrina Galeni immutates (q̄ certe immutari non põt) compendij librorum facientes, reiectis, q̄ superuacua vi-
debantur, atq; ordinẽ docendi adhibentes ex alienis proprijs cõfecerunt: inter quos insigniores sunt apud græcos quidẽ Oriba-
sius, apud Arabas vero Auiçena. At nuperrime Thomas Iunta simul cũ fratre apud Latinos nostros nouũ iter ingressus, ser-
uata propria Galeni eloquentia, proprio stilo, ac diuini sermonis idea, ne uerbo quidẽ immutato, nisi quod mēdosum videbatur,
certo tantũ ordine singulos libros disposuit, ordinẽ, inquit, qui ab ipsa artis natura originẽ ducit. Siquis, n. medicam artẽ non
dum existentẽ, vel inuenire, vel tradere velit, alium ordinẽ ne imaginari quidẽ possit, qui vtrunq; persciceret: nam, qui illũ li-
brorum serẽ recte resoluerit, artẽ inueniet: qui cõposuerit, docebit, & tradet: ordine igitur cõpositio Iuntæ librorum Galeni di-
spõsuerit, quoniã ars non inueniẽda erat, sed docẽda. Quantũ vero ad cõpendium attinet (aliquis, n. obijceret ordinẽ quidem
adiectum, nõ tamen breuitatem) dicimus eũ, qui certa via, ac ratione ad finẽ scientiæ, vel artis accedit, sibi satis cõpendium
facere: scit, n. ratione, ac Methodo directus in tota aliqua serie librorum, quantumuis proluxa, ac morosa, dummodo certo, & na-
turali cõstet ordine, unde sibi sit incipiendũ, quæ in progressu omittenda, aut perlegenda: idẽ et distinguit, quæ in illis libris ad
doctrinã attineant, quæ ad ornatum, quæ ad falsas aliquas opiniones resellẽdas: atq; ita nihil esse põt in optimo docendi ordine
prolixum: nã, qui eum ordinẽ recte intelligit, cum methodũ habeat, cõpendium necessario habet: quid, n. tandem aliud met ho-
dus est, q; breuissimã ad discendũ via? Atq; ita, quo ad ordinẽ, et cõpendium in Galenõ à Iuntis nostris, vbi doctũ, studio-
sumq; ingenij nacti fuerint, exquisitissime satisfactum arbitror. Sed, quoniã rara sunt hmõi ingenia, ideo alio quoq; itine-
re procedendũ erat, vt Galeni doctrinã breuissimã redderetur, nõ quidẽ ex ordine, aut methodo, sed ex præceptis,
suarumq; collectione, ne rudioris, obtusiorisq; ingenij hoies ab hac arte prorsus p̄hiberetur, immo vtrunq; et ipsi inter doctos
haberi possent. Ergo Iuntæ optimi sumo studio effecerunt, vt nihil in Galenõ sit, quantumuis minimi sensus, quin illico ex copio-
sissimo indice facillime inueniatur: vt qui præceptorũ, sententiarumq; collegendarũ studio derinetur, sine aliquo serẽ labore, aut in-
dustria uotis suis exactissime satisfaciãt. Nõ, n. index ille lucidissimus ab hoie, ut cũq; cõtingerit, mercede cõducto, ut serẽ fieri
cõsuevit cõfectus est, sed ab illustri, et eruditissimo medico Antonio Musa Brasauolo Ferrariensẽ, qui sibi ipsi primũ, et ad usũ
propriũ, tã insignẽ nauauit laborẽ: postea, ut audio, amicorũ precibus exorat noluit medicorũ republicã tãta carere utilitate.
Igitur Iuntarum beneficio habebunt studiosi ad Galeni doctrinã oēs vtilis aditus patefactos. Sed, cũ multi Galeni libri
nã aetate desideretur, neq; in hoc et Iuntarũ industria defecit: data est, n. diligētissime opera, adiecto nõ modico sumptu, ami-
corũq; p̄sidijs, vt, si qui usquã forte lateret, excuteretur: ac, quid hic quoq; profecerint, ipsarũ indicabit: adde quũ codicũ
castigatiõĩ cõtulerint, q̄q; fuerint affectu medico insigni, et eruditissimo Augustino Gadaldino p̄curãte, atq; ubiq; Lynceis
oculis assisẽte, ut facile affirmare possim Galeni lectiõnẽ nunq̄ hæcenus tã cã didicã, tãq; oĩbus numeris expolitã in publicũ p̄-
didiisse. Quantũ vero ad ordinẽ meũ in libris Galeni legẽdis attinet, quẽ pridẽ priorũ Iuntarũ impressiõni præposuerã, quãuis
si nunc à me cõscribendus esset, magis erudite, (vt puro) cõscriberetur, forte etiã non nulla in meliorem formã redigerentur,
quod et in hac noua editione factũ esset, si per oẽũ licuisset, quod nunquã, ne tantillũ quidem mihi cõceditur, modo in publicis
lectiõnibus, modo in cõsultationibus, inuisendisq; agris, nõ in cura familiarĩ plus, quã credi possit, districto, nõ tamen me
illius vtrunq; præpositi ordinis prorsus pœnitet, præcipue cũ neminẽ hæcenus viderim, qui ediderit meliorẽ, et si non nulli,
qui et inter eruditissimos habetur, omni studio r̄tauerim, atq; nõ minus me culpã conati fuerim, nõ quidem in toto ordinẽ,
nã id ne somnari quidem possent, sed quod in librorũ catalogo nõ nullos omiserim: quodq; hic, aut ille potius esset præponen-
dus, aut postponendus Galeni et auctoritatẽ cõtra me obiectantes: vt in libris de medicamentorũ cõpõnẽ, quos therapeuticis
præposui, oĩno ex ipsa Galeni mente postponẽdos. Sed in reprehensiõne, q̄ in catalogo quosdã libros omiserim, incepte sunt cũ-
riosi: dum, n. classes, certosq; constituebam ordines, ad materiã potius eram intentus, quã ad numerum: nã si, exẽpli gra-
tia, ad classẽ sionorũ dicebã dirigendos esse libros de locis affectus, de crisi, prognostica, & hmõĩ, libellumq; aliquem sub hoc
ordine omittebã, à scopo tamen non aberrabã: cum consiliũ esset docere, qui libri in quã classẽ essent redigendũ, & non em-
merare. Quod vero præposuerim, aut contra postposuerim, quos alijs, vel postponendos, vel præponendos censebãnt, hæc va-
rietatẽ pariuũ varijs concipiendi ordinis intellectus: quibus ego distincte responderem, si distincte calumniã præpone-
rentur: nam, quantum ad libros de cõpõsitione medicamentorum attinet, dicimus in illis plurima doceri, quæ ad artem com-
ponendi in vniuersum spectant, non referendo compositionem ad aliquam determinatã agritudinem: & contra, plurima
etiã tradi ad certos morbos relata: atque ita, cum hi libri præponuntur, intentionem haberi ad ea, quæ in vniuersum do-
centur: cum postponuntur, intendi ad ea, quæ certas respiciunt agritudines: sine igitur multo dispendio therapeuticis præ-
poni, aut postponi possent. Sed, cum videam epistolam, quã breuissimã ob temporis angustiam cogitaueram, in nimiam ex-
crescere longitudinem, hic finem scribendi faciam.

INDEX
LIBRORVM OMNIVM GALENI
QVI IN HIS VOLVMINIBVS
CONTINENTVR.

ISAGOGICI LIBRI

GALENI Oratio Suasoria ad Artes, à Ludouico Belifario medico Mutinensi latini- tate donata.	folio. 2
Siquis Optimus Medicus est, eundem esse Philosophum liber, eodem interprete.	6
De Sophismatis in Verbo contingentibus liber, ab Horatio Limano translatus.	7
An Qualitates Incorporeæ sint, eodem interprete, nunc accurate recognitus.	8
De Proprijs Libris, ab Ioanne Fichardo Francofordiano aliàs latinitate donatus, & nu- perrime ab Augustino Gadaldino plurimis in locis ad veterum græcorum exempla- rium fidem emendatus.	10
De Ordine Librorum suorum, ab Ioanne Fichardo latinus olim factus, nunc autem ali- quot in locis ab Augustino Gadaldino expurgatus.	14
De Sectis ad eos, qui introducuntur, à Ludouico Belifario in latinum sermonem con- uersus, & cum græcis codicibus accurate, nunc collatus.	15
De Optima Secta liber, Iunio Paulo Crasso Patavino interprete, ex quarta eiusdem re- cognitione.	19
De Optimo Docendi genere, Erasmo Roterodamo interprete, aliquot in locis emen- datus.	30
De Subfiguratione Empirica, incerto interprete.	31
Fragmentum quoddam exiguum, quod Galenõ ascribitur, cuius titulus est, Sermo ad- uersus Empiricos medicos, Augustino Gadaldino interprete.	35
De Constitutione Artis Medicæ liber, à Victore Trincauclio conuersus, & ab eodem recognitus.	35
Definitiones medicæ, qui liber à Bartholomeo Syluano fuit traductus, atque ex codi- cum veterum collatione plurimis in locis auctus, denuo vero vetustis codicibus græcis collatis, accurate emendatus.	43
Introductio seu Medicus. Hic liber ab Ioanne Andernaco latinus olim factus est, postea ex græci exemplaris collatione est non nullis in locis expurgatus.	50
Quo modo morbum simulantes sint deprehendendi, Ioanne Fichardo Francofordia- no interprete.	61
Ars Medicinalis, Nicolao Leonicensi interprete, denuo ad græcorum veterum exem- plarium fidem ab Augustino Gadaldino aliquot in locis emendata.	61

PRIMÆ CLASSIS LIBRI.

GALENI De Elementis secundum Hippocratem libri duo, à Victore Trincauclio translatus, & ab eodem recognitus.	folio. 2
De Téperamētis libri tres, Thoma Linacro Anglo interprete, multis in locis emēdati.	10
In Primum Hippocratis librum de Natura humana commentarius, à Victore Trinca- uclio translatus, & ab eodem recognitus.	25
De Atra bile liber, Bartholomæo Syluano Salonensi interprete, recognitus.	34
De Optima corporis constitutione libellus, Ferdinando Balamio Siculo interprete, denuo ad fidem codicum græcorum emendatus.	37
De Bona	

De Bona habitudine libellus, Ferdinando Balamio interprete, emendatus.	39
De Offibus liber, Ferdinando Balamio interprete, quam pluribus in locis ab Augustino Gadaldino expurgatus.	39
De Musculorum dissectione liber, ab Augustino Gadaldino versus, & ab eodem exquirete recognitus. Græce desideratur.	44
De Neruorum dissectione liber, ab eodem Augustino Gadaldino translatus, & nunc recognitus. mutilus græce legitur.	53
De Venarum, Arteriarum q; dissectione liber, ab Antonio Fortolo Ioseriensi latinitate donatus, & post Andrea Vesalij Bruxellensis castigationes, plerisque in locis ab Augustino Gadaldino ad exemplarium græcorum fidem emendatus.	55
An Sanguis in arteriis natura contineatur liber, à Iulio Martiano Rota conuersus, & ab eodem recognitus.	60
De Anatomicis administrationibus libri noué, ab Ioanne Andernaco olim latinitate donati, & post diligentissimas Andrea Vesalij Bruxellensis, & aliorum quoque castigationes, ad græcorum exemplarium fidem aliquot in locis denuo expurgati.	63
De Vocalium instrumentorum dissectione fragmentū, ab Augustino Gadaldino translatum. Græce desideratur in impressis codicibus.	106
De Vuluæ dissectione liber, ab Ioanne Bernardo Feliciano translatus.	108
^{7^o Instrumentum.} De Instru ^o odoratus liber, Ludouico Belisario medico Mutinensi interprete, recognitus.	110
De Vsu partium libri XVII, Nicolao Rhegino Calabro interprete, nunc ab Augustino Gadaldino plerisque in locis, mendis expurgati.	113
De Vtilitate respirationis liber, Iano Cornario medico interprete, nunc recognitus.	223
De Causis respirationis libellus, ex duobus fortasse, quos Galenus coposuit, excerptus. eodem Iano Cornario interprete.	226
De Vsu Pulsuum, Thoma Linacro interprete.	227
De Substantia Facultatū naturalium fragmentū, Bartholomæo Syluano interprete.	230
Breuis Denotatio dogmatum Hippocratis ex sermone XCIX Ioannis Stobæi, Conrado Gessnero Tigurino medico interprete.	231
De Hippocratis, & Platonis decretis libri noué, Ioanne Bernardo Feliciano interprete, nunc demum ab Alexandro Iustiniano Chio medico ad vetustorum exemplarium græcorum fidem accuratissime castigati.	231
Fragmentum ex quatuor commentariis, quos Galenus inscripserat, De iis quæ medice dicta sunt in Platonis Timæo, ab Augustino Gadaldino translatum. Græce in impressis codicibus desideratur.	286
De Naturalibus facultatibus libri tres, Thoma Linacro interprete, aliquibus in locis expurgati.	290
De Motu Musculorum libri duo, Nicolao Leoniceno interprete, nunc recogniti.	308
De Motu Thoracis, & Pulmonis, fragmentū fortasse eorum trium librorū, quos Gal. de hac re coposuit: quod ex antiqua tantū translatione legitur: nā græce nō habetur.	316
Quod animi mores corporis temperaturā sequantur, liber à Iunio Paulo Crasso Patauino interpretatus, & ab eodem antiquorum exemplarium ope diligentissime recognitus.	317
De Fœtuum formatione liber, Ioanne Bernardo Feliciano interprete, ex antiquissimi exemplaris collatione emendatus.	322
An Omnes particulæ animalis, quod in vtero est, fiant simul, Nicolao Rhegino interprete. Græcum exemplar non habetur.	326
An Aial sit id, qd̄ in vtero ē, Horatio Limano interprete, nūc plerisq; in locis expurgat ^o .	326
De Semine libri duo, ab Ioanne Bernardo Feliciano interpretati, & nunc ex veterum exemplarium collatione recogniti.	328
De Septimestri partu, eodem Ioanne Bernardo interprete.	340

SECUNDÆ CLASSIS LIBRI.

HIPPOCRATIS De Aere, Aquis, & Locis liber, Iano Cornario interprete, nunc primum ad antiquissimi exemplaris fidem pluribus in locis ab Augustino Gadaldino emendatus. In quo alia etiam libri dispositio, partim ex eodem vetusto codice græco, partim ex coniectura, indicatur.	folio. 2
GALENI De Alimentorum Facultatibus libri tres, Martino Gregorio interprete, ad exemplarium græcorum fidem ab Augustino Gadaldino, non paucis in locis ad exemplarium Græcorum veritatem, expurgati.	7
De Succorum Bonitate, & Vitio liber, à Iulio Alexandrino medico Tridentino olim translatus, et diligenter nunc recognitus.	33
In librum de Salubri Diæta commentarius, Hermano Cruserio Campensi interprete, nuper recognitus.	39
De Attenuante Diæta liber, Martino Gregorio interprete.	43
De Ptissana liber, ab Hieronymo Donzellino in latinum versus.	46
De Paruæ Pilæ Exercitio liber, Valerio Centannio Vicentino interprete recognitus.	48
De Cognoscendis, curâdis q; animi morbis, quas perturbationes latini appellant liber, Bernardino Donato Veronensi interprete.	50
De Cuiusq; animi peccatorum notitia, atque medela libellus, à Iunio Paulo Crasso Patauino & translatus, & ab eo diligenter etiam recognitus.	56
De Consuetudine liber, ab Augustino Gadaldino ad verbum ferè latine expressus.	60
De Sanitate Tuenda libri sex, Thoma Linacro Anglo interprete, ad antiquorum exemplarium Græcorum fidem aliquot in locis ab Augustino Gadaldino emendati.	62
Arts Tuendę Sanitatis, num ad medicinale artē spectet, an ad exercitatoriã, ad Thraſybulū liber, à Iunio Paulo Crasso Patauino & conuersus: & diligentissime nūc recognitus.	101

TERTIÆ CLASSIS LIBRI.

GALENI De Differentiis, & Causis Morborum, Symptomatum q; libri sex: quorum duo priores à Nicolao Leoniceno, quatuor posteriores à Thoma Linacro olim sunt versi, & nunc denuo ab Augustino Gadaldino, ad græcorum exemplarium fidem aliquot in locis emendati.	folio. 2
De Differentiis Febrium libri duo, Nicolao Leoniceno interprete, accuratius emendati.	30
De Inæquali Intemperie liber, Thoma Linacro interprete.	43
De Marasmo, seu Marcore liber, Augustino Gadaldino interprete.	45
De Comate ex Hippocratis sententia libellus ab Augustino Gadaldino translatus, & multis in locis emendatus.	48
De Palpitatione, Tremore, Rigore, & Conuulsione liber, Ioane Guinterio Andernaco interprete, denuo aliquot in locis castigatus.	51
De Difficultate Respirationis libri tres, Iano Cornario interprete, ab Augustino Gadaldino aliquot in locis expurgati.	56
De Plenitudine liber Victore Trincauelli interprete.	76
De Tumoribus præter Naturam liber, ab Horatio Limano conuersus.	82
De Morborum Temporibus liber, Ioanne Andernaco interprete, denuo aliquibus in locis emendatus.	85
De Totius Morbi Temporibus liber, eodem interprete, aliquot in locis correctus.	86
De Typis liber, ab Augustino Gadaldino antiquorum exemplarium græcorum, & veteris translationis ope, translatus.	90
Ad eos, qui de Typis scripserunt, vel de Circuitibus liber, Victore Trincauelli interprete.	91
De Causis Procatarteticis liber, Nicolao Rhegino Calabro interprete. græce desideratur.	95

In Primū Hippocratis de Morbis Vulgaribus librū Cōmētarij tres, Hermāno Cruferio Campenſi interprete, pluribus in locis ab Auguſtino Gadaldino nuper emendati. 100
 In Tertium Hippocratis librum de Morbis Vulgaribus Commentarij tres, eodem Cruferio interprete, non paucis in locis ab Auguſtino Gadaldino expurgati. 127
 In Sextum Hippocratis librum de Morbis Vulgaribus, Commentarij ſex, Iun. Paulo Craſſo Patauino interprete, ex quarta interpretis recognitione. 152

QVARTÆ CLASSIS LIBRI.

GALENI de Locis affectis Libri ſex, Gulielmo Copo Baſilienſi interprete. folio. 2
 De Pulſibus ad Tirones Liber, Hermanno Cruferio Campenſi interprete. 43
 De Differentiis pulſuum Libri quatuor, eodem interprete, 46
 De Dignotione pulſuum Libri quatuor, eodem interprete. 70
 De Cauſis pulſuum Libri quatuor, eodem interprete. 86
 De Præcognitione ex pulſibus, eodem interprete. 104
 SYNOPSIS Librorum ſuorum Sexdecim, de Pulſibus, cuius ipſe meminit in fine Artis medicinalis, & in libro de Propriis libris Capite quinto: nuperrime ab Auguſtino Gadaldino translata græce impreſſa non habetur. cxxij.
 De Vriniſ liber, Joſepho Struthio Polono interprete. 122
 De Criſibus libri tres, Nicolao Leoniceno Vicentino interprete. 125
 De Diebus decretoriis libri tres, Ioanne Andernaco interprete. 145
 In primū Prorrheticorū librū cōmētarij tres, Ioanne Vaſeo Meldenſi interprete. 160
 In Prognōſtica Hippocratis cōmētarij tres, Laurentio Laurentiano Florentino interprete. 189
 De Præſagiis ex inſomniis ſumendis Libellus, Auguſtino Gadaldino interprete. 213
 De Præcognitione liber Iul. Martiano Rota interprete. 213

Totam hanc Claſſem quàmplurimis in locis denuo expurgauit Auguſtinus Gadaldinus, adhibitis etiam multis emendatiſſimis codicibus græcis manuſcriptis.

QVINTÆ CLASSIS LIBRI.

GALENI De Simplicium medicamentorum Facultatibus libri vndecim, Theodorico Gerardo Gaudano interprete, denuo ab Auguſtino Gadaldino ad veterum græcorum exemplarium fidem non paucis in locis repurgati. folio. 2
 De Subſtitutis medicinis liber, Iul. Martiano Rota interprete. 84
 De Purgantium Medicamentorum Facultate, eodem interprete. 86
 Quos purgare conueniat, quibus Medicamentis, & quo Tempore, eodem interprete. 88
 De Theriaca ad Piſonem liber, eodem interprete. 89
 De Vſu Theriacæ ad Pamphilianum liber, eodem interprete. 98
 De Antidotis libri duo, eodem interprete. 99

Omnes hos ſex libros, idem Iul. Martiannus Rota accuratius denuo ante obitum recognouit.

De Compoſitione Medicamentorum ſecundum Locos libri decem, Iano Cornario medico interprete, rurfus poſt Nicolai Machelli medici Mutinenſis recognitionem, aliquot in locis emendati. 121
 De Compoſitione Medicamentorum per Genera libri ſeptem, Ioanne Andernaco interprete, denuo ab Auguſtino Gadaldino non nullis in locis ad græcorum veterum exemplarium fidem emendati. 209
 De Ponderibus, & Mēſuris Galeno aſcriptus liber, Auguſtino Gadaldino interprete. 235
 Sextæ

SEXTÆ CLASSIS LIBRI.

GALENI De Hirudinibus, Reuulſione, Cucurbitula, cutis Conciſione, ſiue Scarificatione, Ferdinando Balamio Siculo interprete. folio. 2
 ORIBASII De Cucurbitulis, Scarificatione, Hirudinibus, Deriuatione, & Reuulſione ſermo ex ſeptimo, & octauo Medicinalium collectionum ad Iulianum Imperatorem libro, Auguſtino Gadaldino Mutinenſi interprete. 3
 De Venæ ſectiōne aduerſus Eraſiſtratū liber, Joſepho Teſtādro Cracouiēſi interprete. 5
 De Venæ ſectiōne aduerſus Eraſiſtraṯos, qui Romæ degebant, eodem Joſepho Teſtādro interprete. 9
 De Curandi ratione per ſanguinis miſſionem liber, Theodorico Gaudano interprete. 19

Hos libros omnes multis in locis emendauit Auguſtinus Gadaldinus ad vetuſtiſſimorum exemplarium græcorum veritatem.

SEPTIMÆ CLASSIS LIBRI.

GALENI De Medendi Methodo libri xiiij, Thoma Linacro interprete, denuo ab Auguſtino Gadaldino nō nullis in locis ad græcorū exēplariū fidē nuper emēdati. fol. 2
 De Arte Curatiua ad Glauconem libri duo, Nicolao Leoniceno interprete: ab Auguſtino Gadaldino ad fidem antiquorum græcorum codicum aliquot in locis caſtigati. *Poſt hunc librum collocari debuerat libellus, cui titulus eſt, Quos, & Quando, & Quibus medicamentis purgare conueniat. qui eſt in Quinta Claſſe, pagina lxxxvij. qui liber eſt cap. xxxij. libri ſeptimi Oribaſii ad Iulianum Imperatorem.*
 In librū Hippocratis de Viſtus ratione in morbis acutis cōmētarij quatuor, Ioanne Vaſſeo Meldenſi interprete, ab Auguſtino Gadaldino pleriq; in locis ad græcam veritatem emendati. 108
 DE DIÆTA Hippocratis in morbis acutis, nunc primum ab Auguſtino Gadaldino translatus. Hic liber in tribus, quos habuimus codicibus græcis manuſcriptis, (neq; enim adhuc impreſſus græce eſt) admodum corruptus legitur: ita vt quandoq; vel nullo modo, vel vix ſenſus elici poſſit. Eius autem mentio fit (ſi tamen is ille eſt) à Galeno in libro de propriis libris quarto, & ſexto capite. cliij.
 De Remedijs paratu facilibus liber, ab Huberto Barlando Philiatrio olim translatus, & multis in locis poſtea emendatus. 153
 De Remedijs paratu facilibus ad Solonem, Spurius, à Iun. Paulo Craſſo conuerſus, & nuperrime ab eodem recognitus. 161
 Liber tertius de Remedijs paratu facilibus, Spurius, Iun. Craſſo interprete, recognitus. 169
 Documentum de Puerō Epileptico, Nicolao Leonico Thomæo interprete. 175
 In librū ſecundum de Natura humana, Victore Trincauellio interprete. 181
 De Incātatione, Adiuratione, & Suſpēſione liber, Gal. falſo aſcript⁹ græce nō habetur. 181
 De Oculis, Spurius, Demetrio Græco interprete, à variis mendis expurgatus græcum exemplar deſideratur. 182
 De Renum affectuum dignotione, atque medela, Chriſtophoro Heyl interprete, Spurius recognitus. 191
 In librū Hippocratis, de Officina medici, ſeu de iis, quæ in medicatrina fiunt, cōmētarij tres, Vido Vidio Florentino interprete. 197
 In librū Hippocratis de Fracturis cōmētarij tres, eodem interprete. 223
 In librū Hippocratis de Articulis cōmētarij quatuor, eodem interprete. 251
 De Faſciis, eodem interprete. 295
 Oribasius de Laqueis ex Heraclæ, eodem interprete. 306
 Oribasius ex Heliodoro de Machinamentis, eodem interprete. 309

Hos ſex libros, quos Vidius olim conuerterat, nunc idem etiam diligenter recognouit.

Extra

EXTRA ORDINEM CLASSIVM LIBRI.

GALENI Commentarij septem in Aphorismos Hippocratis, Nicolao Leoniceno Vicentino interprete, post castigationē, ex plurimū antiquorū codicū collatione à Iul. Martiano Rota, & Augustino Gadaldino factā: nuperrime etiā aliquot in locis ab eodē Augustino Gadaldino expurgati. fo. 2	
Aduersus Lycum, quod nihil in eo aphorismo Hippocrates peccarit, cuius initium est, Qui crescunt plurimum habent caloris innati, liber, Iulio Alexandrino medico Tridentino interprete, ex postrema interpretis recognitione ad veterum exemplarium græcorum fidem.	61
Contra ea, quæ à Iuliano in Hippocratis aphorismos dicta sunt liber, Iulio Alexandrino interprete, ex postrema interpretis recognitione.	66
Linguarum, hoc est obsoletarum vocum Hippocratis, explanatio, Mario Nizolio Brixellenfi interprete, multis in locis ab Augustino Gadaldino nunc emendata.	71

SPVRII LIBRI.

De Historia philosophica liber, à Iulio Martiano Rota latinitate donatus.	folio. 2
Prognostica de infirmorum decubitu ex mathematica sciētia, à IACOBO MARISCOTO Medico Florentino translatus, & quamplurimis locis ad antiquorum græcorum codicū fidē emendatus.	12
De Partibus artis medicæ liber ex veteri Nicolai Rhegini Calabri translatione restitutus.	16
De Dynamidiis liber sine principio.	18
Alter liber de Dynamidiis, magna ex parte ex Aetio desumptus.	19
De Spermate liber.	36
De Natura, & ordine cuiuslibet corporis.	41
De Anatomia parua.	42
De Anatomia viuorum.	43
De Anatomia oculorum, Nicolao Rhegino Calabro interprete.	57
De Compagine membrorum, siue de natura humana.	58
De Virtutibus nostrum corpus dispensantibus, ex Galeni libris.	60
De Voce, & anhelitu.	60
De Utilitate respirationis.	62
Compendium pulsuum.	65
De Motibus manifestis, & obscuris liber, quem Ioannitius de Græca lingua in Arabicam transfudit, Marcus autem Toletanus de arabica in latinam.	66
De Dissolutione continua.	71
De Aquis ex Galeno, & aliis præstātissimis medicis, capita sex Orisbasii, Augustino Gadaldino interprete. Hic libellus in prioribus editionibus De bonitate aquæ inscriptus, mutilus legebatur.	75
De Vinis ex Galeno, caput sextum libri quinti Collectionū medicinalium Orisbasii ad Iulianum Imperatorem, Augustino Gadaldino interprete.	76
Præfagium experientia confirmatum, Georgio Valla interprete.	77
De Urina significatione ex Hippocrate, eodem Georgio interprete.	78
De Simplicibus medicamentis ad Paternianum.	79
De Virtute Centauræ, Nicolao Rhegino Calabro interprete.	92
De Catharticis.	94
De Gynæceis, idest passionibus mulierum, Nicolao Rhegino Calabro interprete.	95
Liber Secretorum ad Monteum.	96
De Medicinis expertis liber, cui titulus est, Medicinalis experimentatio.	103
De Melancholia ex Galeno, Rufo, & Posidonio caput nonum libri sexti Aetij, Iul. Martiano Rota interprete.	109
De Cura Icteri liber.	110
De Cura Lapidis liber.	111
Quæsitā in Hippocratem.	113
De HVMORIBVS, Augustino Gadaldino interprete.	
De PLANTIS translatus Marsiliae per Dominum Grumerum Iudicem de Placentia, & per magistrum Abraham medicum de Arabico in latinum, & est De medicinis occultis, quas noluit propagare, nec consignare in libris suis aliis, quæ sunt experimentatæ, & probatæ.	

Siquid superesse videbitur in antiquis translationibus, quod in hisce nominis non reperiatur: id titulorum diuersitate contingere scias, non quia prætermisum aliquid sit. Nihil est enim in vetustis illis codicibus, quod in hisce nominis non contineatur: nam aut idem sunt, verum alio nomine insigniti, aut compendia, aut partes, aut fragmenta. Exempla aliquorum subiiciuntur. Opus, quod illic Myamir appellatur, idem est, ac id, quod hic De compositione medicamentorum secundum loca inscribitur. Libri item de iuuamentis membrorum, compendium sunt librorum De vsu partium. Libellus de præfagitura, finis est libri De constitutione medicinae. Et qui De commoditatibus theriacæ inscriptionem habet, fragmentum est libri De theriacæ Pisonem.